ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः श्री गुरुभ्यो नमः,
हरिः ॐ

1 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्

Contents

1.1 प्रथमाष्टके प्रथमः प्रपाठकः - अग्न्याधेयब्राह्मणं 2

1.2 प्रथमाष्टके द्वितीय प्रपाठकः - गवामयनब्राह्मणं 23

1.3 प्रथमाष्टके तृतीय प्रपाठकः - वाजपेयब्राह्मणं 36

1.4 प्रथमाष्टके चतुर्थः प्रपाठकः - सोमादिब्राह्मणं 53

1.5 प्रथमाष्टके पञ्चमः प्रपाठकः - नक्षत्रेष्टिकाण्डे 71

1.6 प्रथमाष्टके षष्ठः प्रपाठकः - राजसूयानुब्राह्मणं 88

1.7 प्रथमाष्टके सप्तमः प्रपाठकः - राजसूयानुब्राह्मणं 108

1.8 प्रथमाष्टके अष्टमः प्रपाठकः - राजसूयानुब्राह्मणं 125

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ॐ
1 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टकं

1.1 प्रथमाष्टके प्रथमः प्रपाठकः - अग्न्याधेयब्राह्मणं

1.1.1 अनुवाकं 1 - सोमयागशेषभूताः शुक्रामन्थिग्रहप्रचारार्था मन्त्राः

TB 1.1.1.1

ब्रह्म संधत्तं तन्मे जिन्वतम् । क्षत्रꣳ सन्धत्तं तन्मे जिन्वतम् । इषꣳ संधत्तं तां मे जिन्वतम् । ऊर्जꣳ संधत्तं तां मे जिन्वतम् । रयिꣳ संधत्तं तां मे जिन्वतम् । पुष्टिꣳ संधत्तं तां मे जिन्वतम् । प्रजाꣳ संधत्तं तां मे जिन्वतम् । पशून् थ्संधत्तं तान्मे जिन्वतम् ॥ स्तुतोऽसि जनधाः । देवास्त्वा शुक्रपाः प्रणयन्तु । **1**

TB 1.1.1.2

सुवीराः प्रजाः प्रजनयन् परीहि । शुक्रः शुक्रशोचिषा ॥ स्तुतोऽसि जनधाः । देवास्त्वा मन्थिपाः प्रणयन्तु ॥ सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयन् परीहि । मन्थी मन्थिशोचिषा ॥सजग्मानौ दिव आ पृथिव्याऽऽयुः । संधत्तं तन्मे जिन्वतम् । प्राणꣳ संधत्तं तं मे जिन्वतम् । अपानꣳ संधत्तं तं मे जिन्वतम् **2**

TB 1.1.1.3

व्यानꣳ संधत्तं तं मे जिन्वतम् । चक्षुः संधत्तं तन्मे जिन्वतम् । श्रोत्रꣳ संधत्तं तन्मे जिन्वतम् । मनः संधत्तं तन्मे जिन्वतम् ।वाचꣳ संधत्तं तां मे जिन्वतम् ॥ आयुः स्थ आयुर्मे धत्तम् । आयुर् यज्ञाय धत्तम् । आयुर् यज्ञपतये धत्तम् । प्राणः स्थः प्राणं मे धत्तम् । प्राणं यज्ञाय धत्तम् **3**

TB 1.1.1.4

प्राणं॑ य॒ज्ञप॑तये धत्तम् । चक्षुः॑ स्थ॒श्चक्षु॑र्मे धत्तम् । चक्षु॑र् य॒ज्ञाय॑ धत्तम् । चक्षु॑र् य॒ज्ञप॑तये धत्तम् । श्रोत्रꣳ॑ स्थः॒ श्रोत्रं॑ मे धत्तम् । श्रोत्रं॑ य॒ज्ञाय॑ धत्तम् । श्रोत्रं॑ य॒ज्ञप॑तये धत्तम् । तौ दे॒वौ शुक्रामन्थिनौ ।क॒ल्पय॑तं॒ दैवी॒र्विशः॑ । क॒ल्पय॑तं॒ मानु॑षीः **4**

TB 1.1.1.5

इष॒-मूर्ज॑म॒स्मासु॑ धत्तम् । प्रा॒णान् प॒शुषु॑ । प्र॒जां मयि॑ च॒ यज॑माने च ॥ निर॑स्तः॒ शण्डः॑ । निर॑स्तो॒ मर्कः॑ ॥ अप॑नुत्तौ॒ शण्डा॒मर्कौ॑ स॒हामुना॑ ॥ शु॒क्रस्य॑ स॒मिद॑सि । म॒न्थिनः॑ स॒मिद॑सि ॥ स प्र॑थ॒मः संकृ॑तिर् वि॒श्वक॑र्मा । स प्र॑थ॒मो मि॒त्रो वरु॑णो अ॒ग्निः ( ) । स प्र॑थ॒मो बृह॒स्पति॑श्चिकि॒त्वान् । तस्मा॒ इन्द्रा॑य सु॒तमाजु॑होमि । **5**

special korvai

(ब्रह्म॑ क्ष॒त्रं तत् । इष॒मूर्जꣳ॑ र॒यिं पुष्टिं॑ प्र॒जां ताम् । प॒शुन् तान् । सन्ध॑त्तं॒ तत् । प्रा॒णम॑पा॒नं॑ व्या॒नं तम् । चक्षुः॒ श्रोत्रं॒ मन॒स्तत् । वाचं॒ ताम् । इ॒षादि॒पञ्च॑के॒ वाचं॒ तां मे॑ । प॒शून् थ्सं॑ध॑त्तं॒ तान्मे॑ । प्रा॒णादि॒त्रित॑ये॒ तं मे॑ । अ॒न्यत्र॒ तन्मे॑ ।)

(न॒य॒ - न्त्व॒पा॒नꣳ संध॑त्तं॒ तं मे॑ जिन्वतं - प्रा॒णं॑ य॒ज्ञाय॑ धत्तं॒ - मानु॑षीर् - अ॒ग्निर् द्वे च॑) **(A1)**

1.1.2 अनुवाकं 2 - अथाग्न्याधानप्रकरणं, तत्र कालविशेषविधिः

TB 1.1.2.1

कृत्ति॑का-स्व॒ग्नि-माद॑धीत । ए॒तद्वा अ॒ग्नेर् नक्ष॑त्रम् । यत् कृत्ति॑काः । स्वाया॑मे॒वैनं॑ दे॒वता॑यामा॒धाय॑ । ब्रह्म॒व॒र्च॒सी भ॑वति ॥ मुखं॑ वा ए॒तन्नक्ष॑त्राणाम् । यत् कृत्ति॑काः । यः कृत्ति॑का-स्व॒ग्नि-मा॑ध॒त्ते । मुख्य॑ ए॒व भ॑वति ॥ अथो॒ खलु॑ **6**

TB 1.1.2.2

अग्नि-नक्षत्रमित्य-पचायन्ति । गृहान्.ह दाहुको भवति ॥ प्रजापती रोहिण्या-मग्नि-मसृजत । तं देवा रोहिण्या-मादधत । ततो वै ते सर्वान् रोहानरोहन्न् । तद्-रोहिण्यै रोहिणित्वम् । यो रोहिण्या-मग्निमाधत्ते । ऋध्नोत्येव । सर्वान् रोहान्-रोहति ॥ देवा वै भद्राः सन्तोऽग्नि-माधिथ्सन्त **7**

TB 1.1.2.3

तेषामनाहितो ऽग्निरासीत् । अथैभ्यो वामं वस्वपाक्रामत् । ते पुनर्वस्वोरादधत । ततो वै तान् वामं वसूपावर्तत । यः पुरा भद्रः संपापीयान् थ्स्यात् । स पुनर्वस्वो-रग्नि-मादधीत । पुनरेवैनं वामं वसूपावर्तते । भद्रो भवति ॥ यः कामयेत दानकामा मे प्रजाः स्युरिति । स पूर्वयोः फल्गुन्यो-रग्नि-मादधीत **8**

TB 1.1.2.4

अर्यम्णो वा एतन्नक्षत्रम् । यत्पूर्वे फल्गुनी । अर्यमेति तमाहुर्यो ददाति ।दानकामा अस्मै प्रजा भवन्ति ॥ यः कामयेत भगी स्यामिति । स उत्तरयोः फल्गुन्यो-रग्निमादधीत । भगस्य वा एतन्नक्षत्रम् । यदुत्तरे फल्गुनी । भग्येव भवति ॥ कालकञ्जा वै नामासुरा आसन्न् **9**

TB 1.1.2.5

ते सुवर्गाय लोकायाग्नि-मचिन्वत । पुरुष इष्टका-मुपादधात्-पुरुष इष्टकाम् । स इन्द्रो ब्राह्मणो ब्रुवाण इष्टकामुपाधत्त । एषा मे चित्रा नामेति । ते सुवर्गं लोकमाप्रारोहन्न् । स इन्द्र इष्टकामावृहत् । तेऽवाकीर्यन्त । येऽवाकीर्यन्त । त ऊर्णावभयोऽभवन्न् । द्वावुदपतताम् **10**

TB 1.1.2.6

तौ दिव्यौ श्वानावभवताम् । यो भ्रातृव्यवान् थ्स्यात् । स चित्रायामग्नि-मादधीत । अवकीर्यैव भ्रातृव्यान् । ओजो बलमिन्द्रियं वीर्यमात्मन्-धत्ते ॥ वसन्तो ब्राह्मणो ऽग्निमादधीत । वसन्तो वै

ब्रा॑ह्मणस्य॒र्तुः । स्व ए॒वैन॑-मृ॒तावा॒धाय॑ । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सी भ॑वति । मुखं॒ वा ए॒तद॑तू॒नाम् **11**

TB 1.1.2.7

यद्-व॑स॒न्तः । यो व॒सन्ता॒ऽग्निमा॑ध॒त्ते । मुख्य॑ ए॒व भ॑वति । अथो॒ योनि॑मन्तमे॒वैनं॒ प्रजा॑त॒माध॑त्ते । ग्री॒ष्मे रा॑ज॒न्य॑ आद॑धीत । ग्री॒ष्मो वै रा॑ज॒न्य॑स्य॒र्तुः । स्व ए॒वैन॑मृ॒तावा॒धाय॑ । इ॒न्द्रि॒या॒वी भ॑वति । श॒रदि॒ वैश्य॒ आद॑धीत । श॒रद्वै वैश्य॑स्य॒र्तुः **12**

TB 1.1.2.8

स्व ए॒वैन॑मृ॒तावा॒धाय॑ । प॒शु॒मान् भ॑वति ॥ न पूर्व॑यो॒ः फल्गु॑न्यो-र॒ग्निमाद॑धीत । ए॒षा वै ज॑घ॒न्या॑ रात्रिः॑ सँवथ्स॒रस्य॑ । यत्पूर्वे॒ फल्गु॑नी । पृ॒ष्टि॒त ए॒व सँ॑वथ्स॒रस्या॒-ग्निमा॒धाय॑ । पापी॑यान्-भवति । उत्त॑रयो॒राद॑धीत । ए॒षा वै प्र॑थ॒मा रात्रिः॑ सँवथ्स॒रस्य॑ । यदुत्त॑रे॒ फल्गु॑नी ( ) । मु॒ख॒त ए॒व सँ॑वथ्स॒रस्या॒-ग्निमा॒धाय॑ । वसी॑यान् भवति ॥ अथो॒ खलु॑ । य॒दैवैनं॑ य॒ज्ञ उ॑प॒नमे॑त् । अथाद॑धीत । सैवास्यर्द्धिः॑ । **13**

(खल्वा॑ - धिथ्सन्त॒ - फल्गु॑न्योर॒ग्निमाद॑धीता - सन् - नपतता - मतू॒नां - वैश्य॑स्य॒र्तु - रुत्त॑रे॒ फल्गु॑नी॒ षट् च॑) **(A2)**

1.1.3 अनुवाकं 3 - देवयजनार्थाः संभाराः

TB 1.1.3.1

उद्ध॑न्ति । यदे॒वास्या॑ अमे॒द्ध्यम् । तदप॑ हन्ति ॥ अ॒पोऽवो॑क्षति॒ शान्त्यै॑ ॥ सिक॑ता॒ निव॑पति । ए॒तद्वा अ॒ग्नेर् वै॑श्वान॒रस्य॑ रू॒पम् । रू॒पेणै॒व वै॑श्वान॒रमव॑-रुन्धे ॥ ऊषा॒न् निव॑पति । पुष्टि॒र्वा ए॒षा प्र॒जन॑नम् । यदूषाः॑ **14**

TB 1.1.3.2

पुष्ट्यामेव प्रजनने ऽग्निमाधत्ते । अथो संज्ञान एव । सं ज्ञानꣳ ह्येतत् पशूनाम् । यदूषाः ॥ द्यावापृथिवी सहास्ताम् । ते वियती अब्रूताम् । अस्त्वेव नौ सह यज्ञियमिति । यदमुष्या यज्ञियमासीत् । तदस्या-मदधात् । त ऊषा अभवन् **15**

TB 1.1.3.3

यदस्या यज्ञियमासीत् । तदमुष्या-मदधात् । तददश्चन्द्रमसि कृष्णम् ।ऊषान्निवपन्नदो द्ध्यायेत् । द्यावापृथिव्योरेव यज्ञिये-ऽग्निमाधत्ते ॥अग्निर्देवेभ्यो निलायत । आखू रूपं कृत्वा । स पृथिवीं प्राविशत् ।स ऊतीः कुर्वाणः पृथिवीमनु समचरत् । तदाखुकरीष-मभवत् **16**

TB 1.1.3.4

यदाखुकरीषꣳ संभारो भवति । यदेवास्य तत्र न्यक्तम् । तदेवावरुन्धे ॥ ऊर्जं वा एतꣳ रसं पृथिव्या उपदीका उद्दिहन्ति । यद् वल्मीकम् । यद् वल्मीकवपा संभारो भवति । ऊर्जमेव रसं पृथिव्या अवरुन्धे । अथो श्रोत्रमेव । श्रोत्रꣳ ह्येतत् पृथिव्याः । यद् वल्मीकः । **17**

TB 1.1.3.5

अबधिरो भवति । य एवं वेद ॥ प्रजापतिः प्रजा असृजत । तासामन्न-मुपाक्षीयत । ताभ्यः सूदमुप प्राभिनत् । ततो वै तासामन्नं नाक्षीयत । यस्य सूदः संभारो भवति । नास्य गृहेऽन्नं क्षीयते ॥ आपो वा इदमग्रे सलिलमासीत् । तेन प्रजापतिरश्राम्यत् **18**

TB 1.1.3.6

कथमिदꣳ स्यादिति । सोऽपश्यत् पुष्करपर्णं तिष्ठत् । सोऽमन्यत । अस्ति वै तत् । यस्मिन्-निदमधि तिष्ठतीति । स वराहो रूपं कृत्वोपन्यमज्जत् । स पृथिवीमध आर्च्छत् । तस्या उपहत्योदमज्जत् । तत् पुष्करपर्णे ऽप्रथयत् । यदप्रथयत् **19**

TB 1.1.3.7

तत् पृथिव्यै पृथिवित्वम् । अभूद्वा इदमिति । तद्भूम्यै भूमित्वम् । तां दिशोऽनु वातः समवहत् । ताꣳ शर्कराभिरदꣳ हत् । शं वै नोऽभूदिति । तच्छर्कराणाꣳ शर्करत्वम् । यद्-वराहविहतꣳ संभारो भवति । अस्यामेवा-छम्बट्कारमग्नि-माधत्ते । शर्करा भवन्ति धृत्यै **20**

TB 1.1.3.8

अथो शत्वाय ॥ सरेता अग्निराधेय इत्याहुः । आपो वरुणस्य पत्नय आसन् । ता अग्निरभ्यद्ध्यायत् । ताः समभवत् । तस्य रेतः पराऽपतत् । तद्धिरण्य-मभवत् । यद्धिरण्य-मुपास्यति । सरेतसमेवाग्नि-माधत्ते ॥ पुरुष इन्वै स्वाद्-रेतसो बीभथ्सत इत्याहुः **21**

TB 1.1.3.9

उत्तरत उपास्यत्य-बीभथ्सायै ॥ अति प्रयच्छति । आतिमेवाति प्रयच्छति ॥ अग्निर्देवेभ्यो निलायत । अश्वो रूपं कृत्वा । सोऽश्वत्थे संवथ्सर-मतिष्ठत् । तदश्वत्थस्याश्व-त्थत्वम् । यदाश्वत्थः संभारो भवति । यदेवास्य तत्र न्यक्तम् । तदेवाव-रुन्धे । **22**

TB 1.1.3.10

देवा वा ऊर्ज व्यभजन्त । तत उदुम्बर उदतिष्ठत् । ऊग्वा उदुम्बरः । यदौदुम्बरः संभारो भवति । ऊर्जमेवाव-रुन्धे ॥ तृतीयस्यामितो दिवि सोम आसीत् । तं गायत्र्याहरत् । तस्य पर्णमच्छिद्यत । तत्पर्णो ऽभवत् । तत् पर्णस्य पर्णत्वम् **23**

TB 1.1.3.11

यस्य पर्णमयः संभारो भवति । सोमपीथमेवाव रुन्धे ॥ देवा वै ब्रह्मन्नवदन्त । तत् पर्ण उपाशृणोत् । सुश्रवा वै नाम । यत् पर्णमयः संभारो भवति । ब्रह्मवर्चसमेवाव रुन्धे ॥ प्रजापति-रग्नि-मसृजत । सोऽबिभेत्प्र मा धक्ष्यतीति । तꣳ शम्याऽशमयत् **24**

TB 1.1.3.12

तच्छ॒म्यै शमि॒त्वम् । यच्छ॑मी॒मयः॑ संभा॒रो भव॑ति । शान्त्या॒ अप्र॑दाहाय ॥ अ॒ग्नेः सृ॒ष्टस्य॑ य॒तः । विक॑ङ्कतं॒ भा आ॑र्च्छत् । यद्-वैक॑ङ्कतः संभा॒रो भव॑ति । भा ए॒वाव॑रुन्धे ॥ सहृ॑दयो॒ ऽग्निरा॒धेय॒ इत्या॑हुः । म॒रुतो॒ऽद्भिर॒ग्नि-म॑तमयन् । तस्य॑ ता॒न्तस्य॒ हृद॑य॒माच्छि॑न्दन् ( ) । साऽशनि॑रभवत् । यद॒शनि॑हतस्य वृ॒क्षस्य॑ संभा॒रो भव॑ति ।सहृ॑दय-मे॒वाग्नि-माध॑त्ते । **25**

(ऊषा॑ - अभवन् - नभवद् - व॒ल्मीक्रो॑ - ऽश्राम्य॒ - दप्र॑थय॒ - द्धृत्यै॑ - बीभथ्सत॒ इत्या॑हु - रुन्धे - पर्ण॒त्व - म॑शमयद - च्छिन्दꣳ स्त्रीणि॑ च) **(A3)**

1.1.4 अनुवाकं 4 - संभारसँयुक्तायतनेषु अग्न्याधानम्

TB 1.1.4.1

द्वा॒द॒शसु॑ विक्रा॒मेष्व॒ग्निमाद॑धीत । द्वाद॑श॒ मासाः॑ सँवथ्स॒रः ।सँ॒व॒थ्स॒रा-दे॒वैन॑-मव॒रुद्ध्या-ध॑त्ते ॥ यद्-द्वा॑द॒शसु॑ विक्रा॒मे-ष्वा॒दधी॑त । परि॑मित॒मव॑रुन्धीत । चक्षु॑र् निमित॒ आद॑धीत । इय॒द्-द्वाद॑श विक्रा॒मा(3) इति॑ । परि॑मितं चै॒वाप॑रिमितं॒ चाव॑रुन्धे ॥ अनृ॑तं॒ वै वा॒चा व॑दति । अनृ॑तं॒ मन॑सा द्ध्यायति **26**

TB 1.1.4.2

चक्षु॒र् वै स॒त्यम् । अद्रा(3)गित्या॑ह । अद॑र्.श॒मिति॑ । तथ् स॒त्यम् । यश्चक्षु॑र्-निमिते॒ऽग्नि-मा॑ध॒त्ते । स॒त्य ए॒वैन॒-माध॑त्ते ॥ तस्मा॒दाहि॑ताग्नि॒र्नानृ॑तं॒ वदेत् । नास्य॑ ब्राह्म॒णोऽना॑श्वान् गृ॒हे व॑सेत् । स॒त्ये ह्य॑स्या॒ग्निराहि॑तः ॥ आ॒ग्ने॒यी वै रात्रिः॑ **27**

TB 1.1.4.3

आ॒ग्ने॒याः प॒शवः॑ । ऐ॒न्द्रमहः॑ । नक्तं॒ गार्.ह॑पत्य॒-माद॑धाति । प॒शूने॒वाव॑-रुन्धे । दिवा॑ऽऽहव॒नीय॑म् । इ॒न्द्रि॒यमे॒वा-व॑रुन्धे ॥ अ॒र्द्धोदि॑ते॒ सूर्य॑ आहव॒नीय॒-माद॑धाति । ए॒तस्मि॒न् वै लो॒के प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा

असृजत । प्रजा एव तद्-यजमानः सृजते । अथो भूतं चैव भविष्यच्चा-वरुन्धे । **28**

TB 1.1.4.4

इडा वै मानवी यज्ञानूकाशिन्यासीत् । साऽशृणोत् । असुरा अग्निमादधत इति । तदगच्छत् । त आहवनीयमग्र आदधत । अथ गार्हपत्यम् । अथा-न्वाहार्य-पचनम् । सा ऽब्रवीत् । प्रतीच्येषाꣳ श्रीरगात् । भद्रा भूत्वा पराभविष्यन्तीति **29**

TB 1.1.4.5

यस्यैव-मग्निराधीयते । प्रतीच्यस्य श्रीरेति । भद्रो भूत्वा पराभवति ॥ साऽशृणोत् । देवा अग्नि-मादधत इति । तदगच्छत् । तेऽन्वाहार्य-पचनमग्र आदधत । अथ गार्हपत्यम् । अथाहवनीयम् । साऽब्रवीत् **30**

TB 1.1.4.6

प्राच्येषाꣳ श्रीरगात् । भद्रा भूत्वा सुवर्गं लोकमेष्यन्ति । प्रजां तु न वेथ्स्यन्त इति । यस्यैवमग्नि-राधीयते । प्राच्यस्य श्रीरेति । भद्रो भूत्वा सुवर्गं लोकमेति । प्रजां तु न विन्दते ॥ साऽब्रवीदिडा मनुम् । तथा वा अहं तवाग्नि-माधास्यामि ।यथा प्र प्रजया पशुभिर् मिथुनैर् जनिष्यसे **31**

TB 1.1.4.7

प्रत्यस्मिन् लोके स्थास्यसि । अभि सुवर्गं लोकं जेष्यसीति । गार्हपत्यमग्र आदधात् । गार्हपत्यं वा अनु प्रजाः पशवः प्रजायन्ते । गार्हपत्येनैवास्मै प्रजां पशून् प्राजनयत् । अथा-न्वाहार्य-पचनम् । तिर्यङ्ङिव वा अयं लोकः । अस्मिन्नेव तेन लोके प्रत्यतिष्ठत् । अथाहवनीयम् । तेनैव सुवर्गं लोक-मभ्यजयत् **32**

TB 1.1.4.8

यस्यैवमग्नि-राधीयते । प्र प्रजया पशुभिर् मिथुनैर् जायते । प्रत्यस्मिन् लोके तिष्ठति । अभि सुवर्गं लोकं जयति ॥ यस्य वा अयथादेवतमग्नि-राधीयते । आ देवताभ्यो वृश्च्यते । पापीयान् भवति । यस्य यथा देवतम् । न देवताभ्य आवृश्च्यते । वसीयान् भवति ( ) **33**

TB 1.1.4.9

भृगूणां त्वाऽङ्गिरसां व्रतपते व्रतेना-दधामीति भृग्वङ्गिरसामादद्ध्यात् । आदित्यानां त्वा देवानां व्रतपते व्रतेनादधामीत्यन्यासां ब्राह्मणीनां प्रजानाम् । वरुणस्य त्वा राज्ञो व्रतपते व्रतेनादधामीति राज्ञः । इन्द्रस्य त्वेन्द्रियेण व्रतपते व्रतेनादधामीति राजन्यस्य । मनोस्त्वा ग्रामण्यो व्रतपते व्रतेनादधामीति वैश्यस्य । ऋभूणां त्वा देवानां व्रतपते व्रतेनादधामीति रथकारस्य । यथा देवतमग्नि-राधीयते । न देवताभ्य आ वृश्च्यते । वसीयान् भवति । **34**

(ध्यायति - वै रात्रि - श्चावरुन्धे - भविष्यन्तीत्य - ब्रवी - ज्जनिष्यसे - ऽजयद् - वसीयान् भवति - नव च) **(A4)**

1.1.5 अनुवाकं 5 - तत्र पवमानहबींषि

TB 1.1.5.1

प्रजापतिर् वाचः सत्य-मपश्यत् । तेनाग्निमाधत्त । तेन वै स आर्द्धोत् । भूर्भुवः सुवरित्याह । एतद्वै वाचः सत्यम् । य एतेनाग्नि-माधत्ते । ऋद्धोत्येव । अथो सत्यप्राशूरेव भवति । अथो य एवं विद्वानभिचरति । स्तृणुत एवैनम् । **35**

TB 1.1.5.2

भूरित्याह । प्रजा एव तद्-यजमानः सृजते । भुव इत्याह । अस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठति । सुवरित्याह । सुवर्ग एव लोके प्रति तिष्ठति ॥ त्रिभिरक्षरैर्-गार्हपत्य-मादधाति । त्रय इमे लोकाः । एष्वेवैनं लोकेषु प्रतिष्ठित-माधत्ते । सर्वैः पञ्चभि-राहवनीयम् **36**

TB 1.1.5.3

सुवर्गाय वा एष लोकायाधीयते । यदाहवनीयः । सुवर्ग एवास्मै लोके वाचः सत्यꣳ सर्वमाप्नोति ॥ त्रिभिर् गार्हपत्य-मादधाति । पञ्चभिः-राहवनीयम् । अष्टौ संपद्यन्ते । अष्टाक्षरा गायत्री । गायत्रोऽग्निः । यावानेवाग्निः । तमाधत्ते । **37**

TB 1.1.5.4

प्रजापतिः प्रजा असृजत । ता अस्माथ् सृष्टाः पराचीरायन् । ताभ्यो ज्योति-रुदगृह्णात् । तं ज्योतिः पश्यन्तीः प्रजा अभिसमावर्तन्त । उपरीवाग्नि-मुद्गृह्णीया-दुद्धरन् । ज्योतिरेव पश्यन्तीः प्रजा यजमान-मभि-समावर्तन्ते ॥ प्रजापतेरक्ष्यश्वयत् । तत् परोऽपतत् । तदश्वोऽभवत् । तदश्वस्या-श्वत्वम् **38**

TB 1.1.5.5

एष वै प्रजापतिः । यदग्निः । प्राजापत्योऽश्वः । यदश्वं पुरस्तान्नयति । स्वमेव चक्षुः पश्यन् प्रजापति-रनूदेति ॥ वज्री वा एषः । यदश्वः । यदश्वं पुरस्तान्नयति । जातानेव भ्रातृव्यान् प्रणुदते ॥ पुनरावर्तयति **39**

TB 1.1.5.6

जनिष्यमाणानेव प्रतिनुदते ॥ न्याहवनीयो गार्हपत्य-मकामयत ।नि गार्हपत्य आहवनीयम् । तौ विभाजं नाशक्नोत् । सोश्वः पूर्ववाड्-भूत्वा । प्राञ्चं पूर्वमुदवहत् । तत् पूर्ववाहः पूर्ववाट्-त्वम् । यदश्वं पुरस्तान्नयति । विभक्तिरेवैनयोस्सा । अथो नानावीर्यावेवैनौ कुरुते । **40**

TB 1.1.5.7

यदुपर्युपरि शिरो हरेत् । प्राणान् विच्छिन्द्यात् । अधोऽधः शिरो हरति । प्राणानां गोपीथाय ॥ इयत्यग्रे हरति । अथेयत्यथेयति । त्रय इमे लोकाः । एष्वेवैनँ लोकेषु प्रतिष्ठितमा-धत्ते ॥

प्रजापति-रग्नि-मसृजत । सोऽबिभेत्प्र मा धक्ष्यतीति **41**

TB 1.1.5.8

तस्य त्रेधा महिमानं व्यौहत् । शान्त्या अप्रदाहाय । यत्-त्रेधाऽग्नि-राधीयते । महिमानमेवास्य तद्-व्यूहति । शान्त्या अप्रदाहाय ॥ पुनरावर्तयति । महिमानमेवास्य सन्दधाति ॥ पशुर्वा एषः । यदश्वः । एष रुद्रः **42**

TB 1.1.5.9

यदग्निः । यदश्वस्य पदेऽग्नि-मादद्ध्यात् । रुद्राय पशू-नपिदद्ध्यात् । अपशुर् यजमानः स्यात् । यं नाक्रमयेत् । अनवरुद्धा अस्य पशवः स्युः । पार्श्वत आक्रमयेत् । यथा ऽऽहितस्याग्ने-रङ्गारा अभ्यवर्तेरन् ।अवरुद्धा अस्य पशवो भवन्ति । न रुद्रायापिदधाति । **43**

TB 1.1.5.10

त्रीणि हवीꣳषि निर्वपति । विराज एव विक्रान्तं यजमानोऽनु विक्रमते ॥अग्नये पवमानाय । अग्नये पावकाय । अग्नये शुचये । यदग्नये पवमानाय निर्वपति । पुनात्येवैनम् । यदग्नये पावकाय । पूत एवास्मिन्नन्नाद्यं दधाति । यदग्नये शुचये ( ) । ब्रह्मवर्चस-मेवास्मिन्नुपरिष्टाद्-दधाति । **44**

(एन - माहवनीयं - धत्ते - ऽश्वत्वं - वर्तयति - कुरुत - इति -रुद्रो - दधाति - यदग्नये शुचय एकं च) **(A5)**

1.1.6 अनुवाकं 6 - पवमानहविर्विस्तारः, हविरन्तराणि, दक्षिणाश्च

TB 1.1.6.1

देवासुराः सँयत्ता आसन् । ते देवा विजय-मुपयन्तः । अग्नौ वामं वसु सं न्यदधत । इदमु नो भविष्यति । यदि नो जेष्यन्तीति । तदग्निर्नोथ्-सहमशक्नोत् । तत्-त्रेधा विन्यदधात् । पशुषु

तृतीयम् । अ॒प्सु तृतीयम् । आ॒दि॒त्ये तृतीयम् **45**

TB 1.1.6.2

तद्-दे॒वा वि॒जित्य॑ । पुन॒रवा॑रुरुथ्सन्त । ते॑ऽग्नये॒ पव॑मानाय पुरो॒डाश॑-म॒ष्टाक॑पालं॒ निर॑वपन्न् । प॒शवो॒ वा अ॒ग्निः पव॑मानः । यदे॒व प॒शुष्वासी॑त् । तत्-तेनावा॑रुन्धत । ते॑ऽग्नये॑ पाव॒काय॑ । आपो॒ वा अ॒ग्निः पा॑व॒कः । यदे॒वाफ्स्वासी॑त् । तत्-तेनावा॑रुन्धत **46**

TB 1.1.6.3

ते॑ऽग्नये॒ शुच॑ये । अ॒सौ वा आ॑दि॒त्यो॑ऽग्निः शुचिः॑ । यदे॒वादि॒त्य आसी॑त् । तत्-तेनावा॑रुन्धत ॥ ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति । त॒नुवो॒ वावैता अ॑ग्न्या॒धेय॑स्य । आ॒ग्ने॒यो वा अ॒ष्टाक॑पालो ऽग्न्या॒धेय॒मिति॑ । यत्तं नि॒र्वपे॑त् । नैतानि॑ । यथा॒ऽऽत्मा स्यात् **47**

TB 1.1.6.4

नाङ्गा॑नि । ता॒दृग॒ेव तत् । यदे॒तानि॑ नि॒र्वपे॑त् । न तम् । यथाऽङ्गा॑नि॒ स्युः ।नात्मा । ता॒दृग॒ेव तत् । उ॒भया॑नि स॒हनि॒रुप्या॑णि । य॒ज्ञस्य॑ सात्म॒त्वाय॑ ॥ उ॒भयं॒ वा ए॒तस्ये॑न्द्रि॒यं वी॒र्य॑माप्यते **48**

TB 1.1.6.5

यो॑ऽग्निमा॑ध॒त्ते । ऐ॒न्द्रा॒ग्न-मेका॑दशकपाल॒- मनु॒ निर्व॑पेत् । आ॒दि॒त्यं च॒रुम् । इ॒न्द्रा॒ग्नी वै दे॒वाना॒-मया॑तयामानौ । ये ए॒व दे॒वते॒ अया॑तयाग्नी । ताभ्या॑मे॒वास्मा॑ इन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मव॑- रुन्धे । आ॒दि॒त्यो भ॑वति । इ॒यं वा अदि॑तिः । अ॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठति ॥ धे॒न्वै वा ए॒तद्-रेतः॑ **49**

TB 1.1.6.6

यदाज्य॑म् । अ॒न॒डुह॑स्तण्डु॒लाः । मि॒थु॒नमे॒वाव॑-रुन्धे । घृ॒ते भ॑वति । य॒ज्ञस्यालू॑क्षान्तत्वाय ॥ च॒त्वार॑ आर्.ष॒ेयाः प्राश्ञ॑न्ति । दि॒शामे॒व ज्योति॑षि जुहोति ॥ प॒शवो॒ वा ए॒तानि॑ ह॒वीꣳषि॑ । ए॒ष

रुद्रः । यदग्निः **50**

TB 1.1.6.7

यथ्सद्य एतानि हवीꣳषि निर्वपेत् । रुद्राय पशूनपि दद्ध्यात् । अपशुर्-यजमानः स्यात् । यन्नानुनिर्वपेत् । अनवरुद्धा अस्य पशवः स्युः । द्वादशसु रात्रीष्वनु निर्वपेत् । सँवथ्सर प्रतिमा वै द्वादश रात्रयः । सँवथ्सरेणैवास्मै रुद्रꣳ शमयित्वा । पशूनव रुन्धे ॥ यदेक-मेकमेतानि हवीꣳषि निर्वपेत् **51**

TB 1.1.6.8

यथा त्रीण्यावपनानि पूरयेत् । तादृक्तत् । न प्रजनन्नमुच्छिꣳषेत् । एकं निरुप्य । उत्तरे समस्येत् । तृतीयमेवास्मै लोकमुच्छिꣳषति प्रजनन्नाय । तं प्रजया पशुभिरनु प्रजायते । अथो यज्ञस्यैवैषाऽभिक्रान्तिः ॥ रथचक्रं प्रवर्तयति । मनुष्यरथेनैव देवरथं प्रत्यवरोहति । **52**

TB 1.1.6.9

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । होतव्य-मग्निहोत्रां(3) नहोतव्या(3)मिति । यद्-यजुषा जुहुयात् । अयथापूर्वमाहुती जुहुयात् । यन्न जुहुयात् । अग्निः पराभवेत् । तूष्णीमेव होतव्यम् । यथापूर्व-माहुती जुहोति । नाग्निः पराभवति ॥ अग्नीधे ददाति **53**

TB 1.1.6.10

अग्निमुखा-नेवर्तून् प्रीणाति । उपबर्हणं ददाति । रूपाणामव-रुद्ध्यै । अश्वं ब्रह्मणे । इन्द्रियमेवाव-रुन्धे । धेनुꣳ होत्रे । आशिष एवावरुन्धे । अनड्वाह-मद्ध्वर्यवे । वह्निर्वा अनड्वान् । वह्निरद्ध्वर्युः **54**

TB 1.1.6.11

वह्निनैव वह्निं यज्ञस्याव-रुन्धे । मिथुनौ गावौ ददाति । मिथुनस्याव-रुद्ध्यै । वासो ददाति । सर्व

देवत्यं॑ वै वासः॑ । सर्वा॑ एव देवताः॑ प्रीणाति । आ द्वा॑दशभ्यो॑ ददाति । द्वाद॑श मासाः॑ सँवथ्सरः । सँवथ्सर एव प्रति॑ तिष्ठति । काम॑मूर्द्धं देयँम् ( ) । अप॑रिमितस्याव॑-रुद्ध्यै । **55**

(आदित्ये तृती॑य - मफ्स्वासीत् तत् तेनाव॑रुन्धत - स्या - दा॑प्यते - रेतो - ऽग्नि - रेक॑मेक मेतानि॑ हविꣳषि॑ निर्वपेत् - प्रत्यव॑रोहति - ददात्य - द्धुर्युर् - देय मेक॑ च) **(A6)**

1.1.7 अनुवाकं 7 - आधानमन्त्राः

TB 1.1.7.1

घर्मः शिरस्तदयमग्निः । सं प्रि॑यः पशुभि॑र् भुवत् । छर्दिस्तोकाय तन॑याय यच्छ ॥ वातः॑ प्राणस्तदयमग्निः । सं प्रि॑यः पशुभि॑र् भुवत् । स्वदितं तोकाय तन॑याय पितुं प॑च ॥ प्राचीमनु॑ प्रदिशं प्रेहि॑ विद्वान् । अग्नेर॑ग्ने पुरो अ॑ग्निर् भवेह । विश्वा आशा दीद्या॑नो विभा॑हि । ऊर्जं॑ नो धेहि द्विपदे चतु॑ष्पदे । **56**

TB 1.1.7.2

अर्कश्चक्षु-स्तदसौ सूर्यस्तदयमग्निः । संप्रि॑यः पशुभि॑र् भुवत् ।यत् ते॑ शुक्र शुक्रं॑ वर्चः॑ शुक्रा तनूः । शुक्रं ज्योतिरज॑स्रम् । तेन॑ मे दीदिहि तेन त्वाऽऽद॑धे । अग्निना॑ऽग्ने ब्रह्म॑णा ॥आनशे व्या॑नशे सर्वमायुर् व्या॑नशे ॥ ये ते॑ अग्ने शिवे तनुवौ॑ । विराट् च॑ स्वराट् च॑ । ते मा विं॑शतां ते मा॑ जिन्वताम् **57**

TB 1.1.7.3

ये ते॑ अग्ने शिवे तनुवौ॑ । सम्राट् चा॑भिभूश्च॑ । ते मा विं॑शतां ते मा॑ जिन्वताम् । ये ते॑ अग्ने शिवे तनुवौ॑ । विभूश्च॑ परिभूश्च॑ । ते मा विं॑शतां ते मा॑ जिन्वताम् । ये ते॑ अग्ने शिवे तनुवौ॑ । प्रभ्वी च प्रभू॑तिश्च । ते मा विं॑शतां ते मा॑ जिन्वताम् । यास्ते॑ अग्ने शिवास्तनुवः॑ ( ) । ताभिस्त्वा ऽऽद॑धे ॥ यास्ते॑ अग्ने घोरास्तनुवः॑ । ताभि॑रमुं ग॑च्छ । **58**

(चतुष्पदे - जिन्वतां - तनुव स्त्रीणि च) **(A7)**

1.1.8 अनुवाकं 8 - एतद्ब्राह्मणं

TB 1.1.8.1

इमे वा एते लोका अग्नयः । ते यदव्यावृत्ता आधीयेरन्न् । शोचयेयुर्-यजमानम् । घर्मः शिर इति गार्हपत्य-मादधाति । वातः प्राण इत्यन्वाहार्य-पचनम् । अर्क-श्चक्षुरित्या-हवनीयम् । तेनैवैनान् व्यावर्तयति । तथा न शोचयन्ति यजमानम् ॥ रथन्तर-मभिगायते गार्हपत्य आधीयमाने । राथन्तरो वा अयं लोकः **59**

TB 1.1.8.2

अस्मिन्नेवैनं लोके प्रतिष्ठित-माधत्ते । वामदेव्य-मभिगायत उद्धियमाणे । अन्तरिक्षं वै वामदेव्यम् । अन्तरिक्ष एवैनं प्रतिष्ठित-माधत्ते । अथो शान्तिर् वै वामदेव्यम् । शान्तमेवैनं पशव्यमुद्धरते । बृहदभिगायत आहवनीय आधीयमाने । बार्हतो वा असौ लोकः । अमुष्मिन्नेवैनं लोके प्रतिष्ठित-माधत्ते ॥ प्रजापति-रग्नि-मसृजत **60**

TB 1.1.8.3

सोऽश्वो वारो भूत्वा परा ऽइत् । तं वारवन्तीयेनावारयत ।तद्-वारवन्तीयस्य वारवन्तीयत्वम् । श्यैतेन श्येती अकुरुत ।तच्छ्यैतस्य श्यैतत्वम् । यद्-वारवन्तीय-मभिगायते । वारयित्वैवैनं प्रतिष्ठित-माधत्ते । श्यैतेन श्येती कुरुते ॥ घर्मः शिर इति गार्हपत्य-मादधाति । सशीर्षाण-मेवैन-माधत्ते **61**

TB 1.1.8.4

उपैनमुत्तरो यज्ञो नमति ॥ रुद्रो वा एषः । यदग्निः । स आधीयमान ईश्वरो यजमानस्य पशून्

हिꣳसितोः ।सं प्रियः पशुभिर् भुवदित्याह । पशुभिरेवैनꣳ संप्रियं करोति ।पशूना-महिꣳसायै ॥ छर्दिस्तोकाय तनयाय यच्छेत्याह ।आशिषमेवैता-माशास्ते ॥ वातः प्राण इत्यन्वाहार्य-पचनम् **62**

TB 1.1.8.5

सप्राण-मेवैन-माधत्ते ॥ स्वदितं तोकाय तनयाय पितुं पचेत्याह । अन्नमेवास्मै स्वदयति ॥ प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानित्याह । विभक्तिरेवैनयोस्सा । अथो नाना वीर्यावेवैनौ कुरुते ॥ ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पद इत्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते ॥ अर्क-श्चक्षुरित्या-हवनीयम् । अर्को वै देवानामन्नम् **63**

TB 1.1.8.6

अन्नमेवाव रुन्धे ॥ तेन मे दीदिहीत्याह । समिन्ध एवैनम् ॥ आनशे व्यानश इति त्रिरुदिङ्गयति । त्रय इमे लोकाः । एष्वेवैनं लोकेषु प्रतिष्ठित-माधत्ते ॥ तत्-तथा न कार्यम् । वीङ्गितम प्रतिष्ठित-मादधीत । उद्धृत्यै-वाधाया-भिमन्त्रियः । अवीङ्गित-मेवैनं प्रतिष्ठित-माधत्ते ( ) ॥ विराट् च स्वराट् च यास्ते अग्ने शिवास्तनुव-स्ताभिस्त्वा ऽऽदध इत्याह । एता वा अग्नेः शिवास्तनुवः । ताभिरेवैनꣳ समर्द्धयति ॥ यास्ते अग्ने घोरास्तनुव स्ताभिरमुं गच्छेति ब्रूयाद्यं द्विष्यात् । ताभिरेवैनं पराभावयति । **64**

(लोको - ऽसृजतैन - माधत्ते - ऽन्वाहार्यपचनं - देवानामन्न - मेनं प्रतिष्ठितमाधत्ते पञ्च च) **(A8)**

1.1.9 अनुवाकं 9 - ब्रह्मौदनम्

TB 1.1.9.1

शमीगर्भादग्निं मन्थति । एषा वा अग्नेर्-यज्ञिया तनूः । तामेवास्मै जनयति ॥ अदितिः पुत्रकामा । साद्ध्येभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मौदन-मपचत् । तस्या उच्छेषण-मददुः । तत् प्राश्नात् । सा रेतोऽधत्त

। तस्यै धाता चार्यमा चाजायेताम् । सा द्वितीय-मपचत् **65**

TB 1.1.9.2

तस्यां उच्छेषण-मददुः । तत् प्राश्नात् । सा रेतोऽधत्त । तस्यै मित्रश्च वरुणश्चाजायेताम् । सा तृतीय-मपचत् । तस्यां उच्छेषण-मददुः । तत् प्राश्नात् । सा रेतोऽधत्त । तस्या अꣳशश्च भगश्चाजायेताम् । सा चतुर्थ-मपचत् **66**

TB 1.1.9.3

तस्यां उच्छेषण-मददुः । तत् प्राश्नात् । सा रेतोऽधत्त । तस्या इन्द्रश्च विवस्वाꣳश्चा-जायेताम् । ब्रह्मौदनं पचति । रेत एव तद्-दधाति ॥ प्राश्नन्ति ब्राह्मणा औदनम् ॥ यदाज्य-मुच्छिष्यते । तेन समिधोऽभ्यज्यादधाति । उच्छेषणाद्वा अदितीं रेतोऽधत्त **67**

TB 1.1.9.4

उच्छेषणादेव तद्-रेतो धत्ते ॥ अस्थि वा एतत् । यथ्-समिधः । एतद्-रेतः । यदाज्यम् । यदाज्येन समिधोऽभ्यज्यादधाति । अस्थ्येव तद्-रेतसि दधाति ॥ तिस्र आदधाति मिथुनत्वाय ॥ इयतीर् भवन्ति । प्रजापतिना यज्ञमुखेन संमिताः **68**

TB 1.1.9.5

इयतीर् भवन्ति । यज्ञपुरुषा संमिताः । इयतीर् भवन्ति । एतावद्वै पुरुषे वीर्यम् । वीर्य संमिताः ॥ आर्द्रा भवन्ति । आर्द्रमिव हि रेतः सिच्यते ॥ चित्रियस्याश्वत्थस्यादधाति । चित्रमेव भवति ॥ घृतवतीभि-रादधाति **69**

TB 1.1.9.6

एतद्वा अग्नेः प्रियं धाम । यद्-घृतम् । प्रियेणैवैनं धाम्ना समर्द्धयति । अथो तेजसा ॥ गायत्रीभिर्-

ब्राह्मणस्यादद्ध्यात् । गायत्रछन्दा वै ब्राह्मणः । स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वाय । त्रिष्टुग्भी-राजन्यस्य । त्रिष्टुप् छन्दा वै राजन्यः । स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वाय **70**

TB 1.1.9.7

जगतीभिर्-वैश्यस्य । जगती छन्दा वै वैश्यः । स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वाय ॥ तꣳ सँवथ्सरं गोपायेत् । सँवथ्सरꣳ हि रेतो हितं वर्द्धते ॥ यद्-येनꣳ सँवथ्सरे नोपनमेत् । समिधः पुनरादद्ध्यात् । रेत एव तद्धितं वर्द्धमानमेति ॥ न माꣳस-मश्नीयात् । न स्त्रियमुपेयात् । **71**

TB 1.1.9.8

यन् माꣳस-मश्नीयात् । यस्त्रिय-मुपेयात् । निर्वीर्यः स्यात् । नैनमग्नि-रुपनमेत् ॥ श्व आधास्यमानो ब्रह्मौदनं पचति । आदित्या वा इत उत्तमाः सुवर्गं लोकमायन् । ते वा इतो यन्तं प्रतिनुदन्ते । एते खलु वावादित्याः । यद्-ब्राह्मणाः । तैरेव सत्वं गच्छति **72**

TB 1.1.9.9

नैनं प्रतिनुदन्ते ॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति । क्व सः । अग्निः कार्यः । योऽस्मै प्रजां पशून् प्रजनयतीति । शल्कैस्ताꣳ रात्रिमग्नि-मिन्धीत । तस्मिन्-नुपव्युषमरणी निष्टपेत् । यथर्षभाय वाशिता न्याविच्छायति ।तादृगेव तत् ॥ अपोदूह्य भस्माग्निं मन्थति **73**

TB 1.1.9.10

सैव साऽग्नेः सन्ततिः ॥ तं मथित्वा प्राञ्चमुद्धरति । सँवथ्सरमेव तद्-रेतो हितं प्रजनयति ॥ अनाहित-स्तस्याग्नि-रित्याहुः । यः समिधोऽनाधायाग्नि-माधत्त इति । ताः सँवथ्सरे पुरस्ता-दादद्ध्यात् । सँवथ्सरादेवैनं-मवरुद्ध्या-धत्ते ॥ यदि सँवथ्सरे ऽनादद्ध्यात् । द्वादश्यां पुरस्ता-दादद्ध्यात् । सँवथ्सर प्रतिमा वै द्वादश रात्रयः ( ) । सँवथ्सरमेवास्याहिता भवन्ति ॥ यदि द्वादश्यां नादद्ध्यात् । त्र्यहे पुरस्तादादद्ध्यात् । आहिता एवास्य भवन्ति । **74**

(द्वितीयमपचच् - चतुर्थमपच - ददिती रेतोऽधत्त - संमिता - घृतवतीभिरादधाति - राजन्यः स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वा - येयाद् - गच्छति - मन्थति - रात्रय श्चत्वारि च) **(A9)**

1.1.10 अनुवाकं 10 - पञ्चाग्न्याधानम्

TB 1.1.10.1

प्रजापतिः प्रजा असृजत । स रिरिचानोऽमन्यत । स तपोऽतप्यत । स आत्मन् वीर्य-मपश्यत् । तदवर्द्धत । तदस्माथ्-सहसोर्द्ध्-मसृज्यत । सा विराडभवत् । तां देवासुरा व्यगृह्णत । सोऽब्रवीत् प्रजापतिः । मम वा एषा **75**

TB 1.1.10.2

दोहा एव युष्माकमिति ॥ सा ततः प्राच्युदक्रामत् । तत् प्रजापतिः पर्यगृह्णात् । अथर्व पितुं मे गोपायेति । सा द्वितीय-मुदक्रामत् । तत् प्रजापतिः पर्यगृह्णात् । नर्य प्रजां मे गोपायेति । सा तृतीय-मुदक्रामत् । तत् प्रजापतिः पर्यगृह्णात् । शꣳस्य पशून् मे गोपायेति **76**

TB 1.1.10.3

सा चतुर्थ-मुदक्रामत् । तत् प्रजापतिः पर्यगृह्णात् । सप्रथ सभां मे गोपायेति । सा पञ्चम-मुदक्रामत् । तत् प्रजापतिः पर्यगृह्णात् । अहे बुद्ध्निय मन्त्रं मे गोपायेति । अग्नीन् वाव सा तान् व्यक्रमत । तान् प्रजापतिः पर्यगृह्णात् । अथो पङ्क्तिमेव ॥ पङ्क्तिर्वा एषा ब्राह्मणे प्रविष्टा **77**

TB 1.1.10.4

तामात्मनोऽधि निर्मिमीते । यदग्नि-राधीयते । तस्मा-देतावन्तो-ऽग्नय आधीयन्ते । पाङ्क्तं वा इदꣳ सर्वम् । पाङ्क्तेनैव पाङ्क्तꣳ स्पृणोति ॥ अथर्व पितुं मे गोपायेत्याह । अन्नमेवै तेन स्पृणोति । नर्य प्रजां मे गोपायेत्याह । प्रजामेवैतेन स्पृणोति । शꣳस्य पशून् मे गोपायेत्याह **78**

TB 1.1.10.5

प॒शूने॒वैतेन॑ स्पृणोति । सप्र॑थ स॒भां मे॑ गोपा॒येत्या॑ह । स॒भामे॒वैतेनै॑न्द्रि॒यꣳ स्पृ॑णोति । अहे॑ बुद्धिय॒ मन्त्रं॑ मे गोपा॒येत्या॑ह ।मन्त्र॑मे॒वै तेन॒ श्रियꣳ॑ स्पृणोति ॥ यद॑न्वाहार्य॒-पच॑नेऽन्वाहा॒र्यं॑ पच॑न्ति । तेन॒ सो॑ऽस्या॒भीष्टः॑ प्री॒तः । यद्-गार्ह॑पत्य॒ आज्य॑मधि॒श्रय॑न्ति॒ संपत्नीर्या॒जय॑न्ति । तेन॒ सो॑ऽस्या॒भीष्टः॑ प्री॒तः । यदा॑हव॒नीये॒ जुह्व॑ति **79**

TB 1.1.10.6

तेन॒ सो॑ऽस्या॒भीष्टः॑ प्री॒तः । यथ्स॒भायां॑ वि॒जय॑न्ते । तेन॒ सो॑ऽस्या॒भीष्टः॑ प्री॒तः । यदा॑वस॒थेऽन्नꣳ॒ हर॑न्ति । तेन॒ सो॑ऽस्या॒भीष्टः॑ प्री॒तः । तथा॑ऽस्य॒ सर्वे॑ प्री॒ता अ॒भीष्टा॒ आधी॑यन्ते ॥ प्र॒व॒स॒थ-मे॒ष्यन्ने॒व-मुप॑तिष्ठे॒-तैक॑मेकम् । यथा॑ ब्राह्म॒णाय॑ गृहेवा॒सिने॑ परि॒दाय॑ गृ॒हानेति॑ । ता॒दृगे॒व तत् ॥ पुन॑रा॒ग-त्योप॑तिष्ठते ( ) । सा भा॑गेयमे॒वैषां॒ तत् । सा तत॑ ऊ॒र्द्धाऽऽरो॑हत् । सा रो॑हि॒ण्य॑भवत् । तद्-रो॑हि॒ण्यै रो॑हिणि॒त्वम् । रो॒हि॒ण्या-म॒ग्नि-माद॑धीत । स्व ए॒वैनं॒ योनौ॒ प्रति॑ष्ठित॒-माध॑त्ते । ऋ॒द्धोत्ये॑नेन । **80**

(ए॒षा - प॒शून्मे॑ गोपा॒येति॒ - प्रवि॑ष्टा - प॒शून्मे॑ गोपा॒येत्या॑ह॒ - जुह्व॑ति - तिष्ठते स॒प्त च॑) **(A10)**

PrapAtaka Korvai with starting words of 1 tO 10 anuvAkams :-

(ब्रह्म॒ संध॑त्तं॒ - कृत्ति॑का॒ - सूद्ध॑न्ति - द्वाद॒शसु॑ - प्र॒जाप॑तिर् वा॒चो - दे॑वासु॒रास्तद॒ग्निर्नोद् - घ॒र्मः शिरं॑ - इ॒मे वै - श॑मीग॒र्भात् - प्र॒जाप॑तिः॒ स रि॑रिचा॒नः सतपः॒ स आ॒त्मन् वी॒र्यं॑ दश॑)

korvai with starting words of 1, 11, 21 series of dasinis :-

(ब्रह्म॒ संध॑त्तं॒ - तौ दि॒व्या - वथो॑ श॒त्वांय॒ - प्राच्ये॑षां॒ - यदु॒पर्यु॑परि॒ - यथ् स॒द्यः - सोऽश्वो॒ वारो॑ भू॒त्वा - जग॑तीभि॒ रशी॑तिः)

first and last words of first prapAtakam :-
(ब्रह्म॒ संध॑त्त - मृ॒द्भोत्ये॑नेन)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके प्रथमः प्रपाठकः समाप्तः ॥

1.2 प्रथमाष्टके द्वितीय प्रपाठकः - गवामयनब्राह्मणं

1.2.1 अनुवाकं 1 - आधानमन्त्राः पूर्वप्रपाठकशेषभूताः

TB 1.2.1.1

उ॒द्ध॒न्यमा॑न-म॒स्या अ॑मे॒द्ध्यम् । अप॑ पा॒प्मानं॒ यज॑मानस्य हन्तु । शि॒वा नः॑ सन्तु प्र॒दिश॒श्चत॑स्रः । शं नो॑ मा॒ता पृ॑थि॒वी तोक॑साता ॥शं नो॑ दे॒वीर॒भिष्ट॑ये । आपो॑ भवन्तु पी॒तये॑ । शं योर॒भि स्र॑वन्तु नः ॥ वै॒श्वा॒न॒रस्य॑ रू॒पम् । पृ॒थि॒व्यां प॑रि॒स्रसा॑ । स्यो॒न-माविं॑शन्तु नः । **1**

TB 1.2.1.2

यदि॒दं दि॒वो यद॒दः पृ॑थि॒व्याः । स॒ज॒ज्ञा॒ने रोद॑सी संबभू॒वतुः॑ । ऊषा॑न् कृ॒ष्णम॑वतु कृ॒ष्णमूषाः॑ । इ॒होभयो॑र् य॒ज्ञिय॒-माग॑मिष्ठाः ॥ ऊ॒तीः कु॑र्वा॒णो यत् पृ॑थि॒वीमच॑रः । गु॒हा॒कार॑-माखुरू॒पं प्र॒तीत्य॑ । तत् ते॒ न्य॑क्तमि॒ह स॒भर॑न्तः । श॒तं जी॑वेम श॒रदः॒ सवी॑राः ॥ ऊर्जं॑ पृथि॒व्या रस॑-मा॒भर॑न्तः । श॒तं जी॑वेम श॒रदः॑ पुरू॒चीः **2**

TB 1.2.1.3

व॒म्रीभि॒-रनु॑वित्तं॒ गुहा॑सु । श्रोत्रं॑ त उ॒र्व्यब॑धिरा भवामः ॥ प्र॒जाप॑ति सृष्टानां प्र॒जाना॑म् । क्षु॒धोप॑हत्यै सुवि॒तं नो॑ अस्तु । उप॒प्रभि॑न्न॒मिष॒-मूर्जं॑ प्र॒जाभ्यः॑ । सूद॑ गृ॒हेभ्यो॒ रस॒माभ॑रामि ॥यस्य॑ रू॒पं बिभ्र॑दि॒मा-मविन्दत् । गुहा॒ प्रविष्टाꣳ सरि॒रस्य॒ मद्ध्ये॑ । तस्ये॒दं विह॑त-मा॒भर॑न्तः । अछ॑बट्टारम॒स्यां विधेम । **3**

TB 1.2.1.4

यत् प॒र्यप॑श्यथ् सरि॒रस्य॒ मद्ध्ये॑ । उ॒र्वीमप॑श्य॒-ज्जग॑तः प्रति॒ष्ठाम् । तत् पुष्क॑रस्या॒यत॑ना॒द्धि जा॒तम् । प॒र्णं पृ॑थि॒व्याः प्रथ॑नꣳ हरामि ॥ याभि॒रदꣳ॑ह॒ज्जग॑तः प्रति॒ष्ठाम् । उ॒र्वीमि॒मां विश्वज॒नस्य॑ भ॒र्त्रीम् । ता नः॑ शि॒वाः शक॑राः सन्तु॒ सर्वाः॑ ॥ अ॒ग्ने रेत॑श्च॒न्द्रꣳ हिर॑ण्यम् । अ॒द्भ्यः संभू॑त-म॒मृतं॑ प्र॒जासु॑ । तथ् स॒भर॑न्नुत्तर॒तो नि॒धाय॑ **4**

TB 1.2.1.5

अ॒ति॒ प्र॒यच्छं॒ दुरि॑तिं तरेयम् ॥ अश्वो॑ रू॒पं कृ॒त्वा यद॑श्व॒त्थे ऽति॑ष्ठः । स॒ँव॒थ्स॒रं दे॒वेभ्यो॑ नि॒लाय॑ । तत्ते॒ न्य॑क्तमि॒ह स॒भंर॑न्तः । श॒तं जी॑वेम श॒रदः॒ सवी॑राः ॥ ऊ॒र्जः पृ॑थि॒व्या अद्ध्युत्थि॑तोऽसि । वन॑स्पते श॒तव॑ल्ऽ.शो॒ विरो॑ह । त्वया॑ व॒यमिष॒मूर्जं॒ मद॑न्तः । रा॒यस्पोषे॑ण॒ समि॒षा म॑देम ॥ गा॒य॒त्रि॒या ह्रि॒यमा॑णस्य॒ यत्ते॑ **5**

TB 1.2.1.6

प॒र्णमप॑तत् तृ॒तीय॑स्यै दि॒वोऽधि॑ । सो॑ऽयं प॒र्णः सो॑मप॒र्णाद्धि जा॒तः । ततो॑ हरामि सोमपी॒थस्याव॑-रुद्ध्यै । दे॒वानां॑ ब्रह्मवा॒दं ॑वद॑तां ॑यत् । उ॒पाशृ॑णोः सु॒श्रवा॒ वै श्रु॒तो॑ऽसि । ततो॒ मामावि॑शतु ब्रह्मवर्च॒सम् । तथ् स॒भंरꣳ स्तदव॑रुन्धीय सा॒क्षात् ॥ यया॑ ते सृ॒ष्टस्या॒ग्नेः । हे॒तिमशा॑मयत् प्र॒जाप॑तिः । तामि॒माम प्र॑दाहाय **6**

TB 1.2.1.7

श॒मीꣳ शान्त्यै॑ हराम्य॒हम् ॥ यत्ते॑ सृ॒ष्टस्य॑ य॒तः । विक॑ङ्कतं॒ भा आ॑र्छज्जातवेदः । तया॑ भा॒सा संमि॑तः । उ॒रुं नो॑ लो॒कमनु॒ प्रभा॑हि ॥ यत्ते॑ ता॒न्तस्य॒ हृद॑य॒माच्छि॑न्दन् जातवेदः । म॒रुतो॒ऽद्भिस्त॑मयि॒त्वा । ए॒तत्ते॒ तद॑श॒नेः संभ॑रामि । सात्मा॑ अग्ने॒ सहृ॑दयो भवे॒ह ॥ चित्रि॑यादश्व॒त्थाथ् संभृ॑ता बृह॒त्यः॑ **7**

TB 1.2.1.8

शरी॑रम॒भि सꣳ स्कृ॑ताः स्थ । प्र॒जाप॑तिना यज्ञमु॒खेन॒ संमि॑ताः । ति॒स्रस् त्रि॒वृद्भि॑र् मिथु॒नाः प्रजा॑त्यै ॥ अ॒श्व॒त्था-द्ध॑व्यवा॒हा-द्धि जा॒ताम् । अ॒ग्ने स्त॒नूं॑ य॒ज्ञियाꣳ॒ संभ॑रामि । शा॒न्तयो॑निꣳ शमीग॒र्भम् । अ॒ग्नये॒ प्रज॑नयि॒तवे॑ ॥ यो अ॑श्व॒त्थः शा॑मीग॒र्भः । आ॒रु॒रोह॒ त्वे सचा॑ । तं ते॑ हरामि॒ ब्रह्म॑णा **8**

TB 1.2.1.9

य॒ज्ञियैः॑ के॒तुभिः॑ स॒ह ॥ यं त्वा॑ स॒मभ॑रन्-जातवेदः । य॒था॒ शरी॒रं भू॒तेषु॒ न्यक्तम् । स संभृ॑तः सीद शि॒वः प्र॒जाभ्यः॑ । उ॒रुं नो॑ लो॒कमनु॑नेषि वि॒द्वान् ॥ प्र वे॒धसे॑ क॒वये॒ मेद्ध्या॑य । वचो॑ व॒न्दारु॑ वृष॒भाय॒ वृष्णे॑ । यतो॑ भ॒यमभ॑यं॒ तन्नो॑ अस्तु । अव॑ दे॒वान्. य॑जे॒ हेड्यान्॑ ॥ स॒मिधा॒ऽग्निं दु॑वस्यत **9**

TB 1.2.1.10

घृ॒तैर् बो॑धय॒तातिथिम् । आऽस्मि॑न्. ह॒व्या जु॑होतन ॥ उप॑ त्वाऽग्ने ह॒विष्म॑तीः । घृ॒ताची॑र्यन्तु हर्यत । जु॒षस्व॑ स॒मिधो॒ मम॑ ॥ तं त्वा॑ स॒मिद्भि॑रङ्गिरः । घृ॒तेन॑ वर्द्धयामसि । बृ॒हच्छो॑चा यविष्ठ्य ॥ स॒मि॒द्ध्यमा॑नः प्रथ॒मो नु धर्मः॑ । सम॒क्तुभि॑रज्यते वि॒श्ववा॑रः **10**

TB 1.2.1.11

शो॒चिष्के॑शो घृ॒तनि॑र्णिक्-पाव॒कः । सु॒य॒ज्ञो अ॒ग्निर् य॒जथा॑य दे॒वान् ॥ घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑निर॒ग्निः । घृ॒तैः समि॑द्धो घृ॒तम॒स्यान्न॑म् । घृ॒त॒प्रुष॑स्त्वा स॒रितो॑ वहन्ति । घृ॒तं पिबन्न्॑थ् सु॒यजा॑ यक्षि दे॒वान् ॥ आ॒यु॒र्दा अ॑ग्ने ह॒विषो॑ जुषा॒णः । घृ॒त प्र॑तीको घृ॒तयो॑निरेधि । घृ॒तं पी॒त्वा मधु॒चारु॒ गव्य॑म् । पि॒तेव॑ पु॒त्रम॒भि र॑क्षतादि॒मम् । **11**

TB 1.2.1.12

त्वाम॑ग्ने समिधा॒नं य॑विष्ठ । दे॒वा दू॒तं च॑क्रिरे हव्य॒वाह॑म् । उ॒रु॒ज्रय॑सं घृ॒तयो॑नि॒-माहु॑तम् । त्वे॒षं चक्षु॑र्दधिरे चोद॒यन्व॑ति ॥ त्वाम॑ग्ने प्र॒दिव॒ आहु॑तं घृ॒तेन॑ । सु॒म्ना॒यवः॑ सुष॒मिधा॒ समी॑धिरे । स वा॑वृधा॒न ओष॑धीभिरुक्षि॒तः । उ॒रुज्रया॑ꣳसि॒ पार्थि॑वा॒ विति॑ष्ठसे ॥ घृ॒त प्र॑तीकं॒ व ऋ॒तस्य॑ धू॒र्षद॑म् (धू॒र्षद॑म्) । अ॒ग्निं मि॒त्रन्न स॑मिधा॒न ऋ॑ञ्जते **12**

TB 1.2.1.13

इन्धा॑नो अ॒क्रो वि॒दथे॑षु॒ दीद्य॑त् । शु॒क्रव॑र्णा॒मुदु॑ नो यꣳसते॒ धिय॑म् ॥ प्र॒जा अ॑ग्ने॒ सं॑वासय । आशा॑श्च प॒शुभिः॑ स॒ह । रा॒ष्ट्राण्य॑स्मा॒ आधे॑हि । यान्यासं॑न्थ् सवि॒तुः स॒वे ॥ म॒ही वि॒श्पत्नी॒ सद॑ने ऋ॒तस्य॑ ।

अ॒र्वाची॒ एतं॑ धरुणे रयी॒णाम् । अ॒न्तर्व॑त्नी॒ जन्यं॑ जा॒तवे॑दसम् । अ॒द्भ्ये॒राणां॑ जनयथः पुरो॒गाम् । **13**

TB 1.2.1.14

आरो॑हतं दु॒शतः॒ शक्व॑रीर् मम॑ । ऋ॒तेनाग्न॒ आयु॑षा॒ वर्च॑सा स॒ह । ज्योग् जीव॑न्त॒ उत्त॑रामुत्तराः॒ समाम् । दर्.श॑म॒हं पू॒र्णमा॑सं॒ य॒ज्ञं॒ यथा॒ यजै॑ ॥ ऋत्वि॑यवती स्थो अ॒ग्निरे॑तसौ । गर्भं॑ दधाथां॒ ते वा॑म॒हं द॑दे । तथ् स॒त्यं॒ यद् वी॒रं बि॑भृथः । वी॒रं ज॑नयि॒ष्यथः॑ । ते मत् प्रा॒तः प्रज॑निष्येथे । ते मा॒ प्रजा॑ते॒ प्रज॑नयि॒ष्यथः॑ **14**

TB 1.2.1.15

प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र्-ब्रह्मवर्च॒सेन॑ सुव॒र्गे लो॒के ॥ अनृ॑ताथ्-स॒त्यमुपै॑मि । मा॒नु॒षा-दैव्य॒-मुपै॑मि । दैवीं॑ ॒वाचं॑ ॒यच्छामि ॥ शल्कै॑र॒ग्निमि॑न्धा॒नः । उ॒भौ लो॒कौ स॑नेम॒हम् । उ॒भयो॑र्-लो॒कयोर्॑ ऋ॒द्ध्वा । अति॑ मृ॒त्युं त॑राम्य॒हम् ॥ जात॑वेदो॒ भुव॑नस्य॒ रेतः॑ । इ॒ह सि॑ञ्च॒ तप॑सो॒ यज्ज॑नि॒ष्यते॑ **15**

TB 1.2.1.16

अ॒ग्निम॑श्व॒त्थादधि॑ हव्य॒वाह॑म् । शा॒मी॒ग॒र्भा-ज्ज॒नय॒न्.यो म॑यो॒ भूः ॥ अ॒यं ते॒ योनि॑र्. ऋ॒त्वियः॑ । यतो॑ जा॒तो अरो॑चथाः । तं जा॒नन्न॑ग्न॒ आरो॑ह । अथा॑ नो वर्द्धया र॒यिम् ॥ अपे॑त॒ वीत॒ वि च॑ सर्प॒तातः॑ । येऽत्र॒ स्थ पु॑रा॒णा ये च॒ नूत॑नाः । अदा॑दि॒दं॒ य॒मोऽव॒सानं॑ पृथि॒व्याः । अक्र॑न्नि॒मं पि॒तरो॑ लो॒कम॑स्मै । **16**

TB 1.2.1.17

अ॒ग्नेर्भस्मा॑स्य॒ग्नेः पुरी॑षमसि ॥ स॒ज्ञान॑मसि काम॒धर॑णम् । मयि॑ ते काम॒धर॑णं भूयात् ॥ सं॒ वः॑ सृजामि॒ हृद॑यानि । सः॒ सृ॑ष्टं॒ मनो॑ अस्तु वः । सः॒ सृ॑ष्टः प्रा॒णो अ॑स्तु वः ॥ सं॒ या वः॑ प्रि॒यास्त॒नुवः॑ । संप्रि॒या हृद॑यानि वः । आ॒त्मा वो॑ अस्तु॒ संप्रि॑यः । संप्रि॑या-स्त॒नुवो॒ मम॑ । **17**

TB 1.2.1.18

कल्पेतां द्यावापृथिवी । कल्पन्तामाप ओषधीः । कल्पन्तामग्नयः पृथक् । मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः ॥ येऽग्नयः समनसः । अन्तरा द्यावापृथिवी । वासन्तिकावृतू अभि कल्पमानाः । इन्द्रमिव देवा अभि सँविशन्तु ॥ दिवस्त्वा वीर्येण । पृथिव्यै-महिम्ना **18**

TB 1.2.1.19

अन्तरिक्षस्य पोषेण । सर्वपशु-मादधे ॥ अजीजनन्-नमृतं मर्त्यासः । अस्रेमाणं तरणिँ वीडुजम्भम् । दश स्वसारो अग्रुवः समीचीः । पुमाꣳसं जातमभि सꣳरभन्ताम् ॥ प्रजापतेस्त्वा प्राणेनाभि प्राणिमि । पूष्णः पोषेण मह्यम् । दीर्घायुत्वाय शतशारदाय । शतꣳ शरद्भ्य आयुषे वर्चसे **19**

TB 1.2.1.20

जीवात्वै पुण्याय ॥ अहं त्वदस्मि मदसि त्वमेतत् । ममासि योनिस्तव योनिरस्मि । ममैव सन्वह हव्यान्यग्ने । पुत्रः पित्रे लोककृ-ज्जातवेदः ॥ प्राणे त्वा ऽमृतमादधामि । अन्नादमन्नाद्याय । गोप्तारं गुप्त्यै ॥ सुगार्हपत्यो विदहन्नरातीः । उषसः श्रेयसीः श्रेयसीर् दधत् **20**

TB 1.2.1.21

अग्ने सपत्नाꣳ अप बाधमानः । रायस्पोष-मिषमूर्ज-मस्मासु धेहि ॥ इमा उ मामुपतिष्ठन्तु रायः । आभिः प्रजाभिरिह सँवसेय । इहो इडा तिष्ठतु विश्वरूपी । मद्ध्ये वसोर् दीदिहि जातवेदः ॥ ओजसे बलाय त्वोद्यच्छे । वृषणे शुष्मायायुषे वर्चसे । सपत्नतूरसि वृत्रतूः । यस्ते देवेषु महिमा सुवर्गः **21**

TB 1.2.1.22

यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः । पुष्टिर्या ते मनुष्येषु पप्रथे । तया नो अग्ने जुषमाण एहि ॥ दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् । वातात् पशुभ्यो अद्ध्योषधीभ्यः । यत्रयत्र जातवेदः सं बभूथ । ततो

नो अग्ने जुषमाण एहि ॥ प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वान् । अग्नेरग्ने पुरो अग्निर्-भवेह । विश्वा आशा दीद्यानो वि भाहि **22**

TB 1.2.1.23

ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे ॥ अन्वग्निरुषसा-मग्र-मख्यत् । अन्वहानि प्रथमो जातवेदाः । अनु सूर्यस्य पुरुत्रा च रश्मीन् । अनु द्यावापृथिवी आततान ॥ विक्रमस्व महाꣳ असि । वेदिषन्-मानुषेभ्यः । त्रिषु लोकेषु जागृहि ॥ यदिदं दिवो यददः पृथिव्याः । सं विदाने रोदसी सं बभूवतुः **23**

TB 1.2.1.24

तयोः पृष्ठे सीदतु जातवेदाः । शभूः प्रजाभ्य-स्तनुवे स्योनः ॥ प्राणं त्वाऽमृत आदधामि । अन्नादमन्नाद्याय । गोप्तारं गुप्त्यै । यत्ते शुक्र शुक्रं वर्चः शुक्रा तनूः । शुक्रं ज्योति-रजस्रम् । तेन मे दीदिहि तेन त्वाऽऽदधे । अग्निनाऽऽग्ने ब्रह्मणा । आनशे व्यानशे सर्वमायुर् व्यानशे । **24**

TB 1.2.1.25

नय प्रजां मे गोपाय । अमृतत्वाय जीवसे । जातां जनिष्यमाणां च । अमृते सत्ये प्रतिष्ठिताम् ॥ अथर्व पितुं मे गोपाय । रसमन्नमिहायुषे । अदब्धायो-ऽशीततनो । अविषं नः पितुं कृणु ॥ शꣳस्य पशून् मे गोपाय । द्विपादो ये चतुष्पदः **25**

TB 1.2.1.26

अष्टाशफाश्च य इहाग्ने । ये चैकशफा आशुगाः ॥ सप्रथ सभां मे गोपाय । ये च सभ्याः सभासदः । तानिन्द्रियावतः कुरु । सर्वमायु-रुपासताम् ॥ अहेबुद्धिय मन्त्रं मे गोपाय । यमृषयस्त्रैविदा विदुः । ऋचः सामानि यजूꣳषि । सा हि श्रीरमृता सताम् । **26**

TB 1.2.1.27

चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः । घृतप्रतीका भुवनस्य मद्ध्ये । मर्मृज्यमाना महते सौभगाय । मह्यं धुक्ष्व यजमानाय कामान् ॥ इहैव सन्तत्र सतो वो अग्नयः । प्राणेन वाचा मनसा बिभर्मि । तिरो मा सन्तमायुर्मा प्रहासीत् । ज्योतिषा वो वैश्वानरे-णोपतिष्ठे ॥ पञ्चधाऽग्नीन्-व्यक्रामत् । विराट्थ् सृष्टा प्रजापतेः ( ) । ऊर्द्धाऽऽरोहद्-रोहिणी । योनिरग्नेः प्रतिष्ठितिः । **27**

(विशन्तु नः - पुरुचीर् - विधेम - निधाय - यत् ते - ऽप्रदाहाय - बृहत्यो - ब्रह्मणा - दुवस्यत - विश्ववार - इम - मृञ्जते - पुरोगां - प्रजनयिष्यथो - जनिष्यतेऽ - स्मै - मम - महिम्ना - वर्चसे - दधथ् - सुवर्गा - भाहि - संबभूवतु - रायुर् व्यानशे - चतुष्पदः - सतां - प्रजापतेर् द्वे च) **(A1)**

1.2.2 अनुवाकं 2 -विषूवन्नामकं मुख्यमह, तदुभयपार्श्ववर्तीनि चत्वार्यहानि चोच्यन्ते

TB 1.2.2.1

नवैतान्यहानि भवन्ति । नव वै सुवर्गा लोकाः । यदेतान्यहा-न्युपयन्ति । नवस्वेव तथ् सुवर्गेषु लोकेषु सत्रिणः प्रतितिष्ठन्तो यन्ति ॥ अग्निष्टोमाः परः सामानः कार्या इत्याहुः । अग्निष्टोमसंमितः सुवर्गो लोक इति । द्वादशा-ग्निष्टोमस्य स्तोत्राणि । द्वादश मासाः सँवथ्सरः ॥ तत् तन्न सूक्ष्यम् । उक्थ्या एव सप्तदशाः परः सामानः कार्याः **28**

TB 1.2.2.2

पशवो वा उक्थानि । पशूनामव-रुद्ध्यै ॥ विश्वजिदभिजिता-वग्निष्टोमौ ॥ उक्थ्याः सप्तदशाः परः सामानः । ते सꣳस्तुता विराजमभि संपद्यन्ते । द्वे चर्चावति रिच्येते । एकया गौरतिरिक्तः । एकयाऽऽयुरूनः । सुवर्गो वै लोको ज्योतिः । ऊर्ग् विराट् **29**

TB 1.2.2.3

सुवर्गमेव तेन लोकमभि जयन्ति ॥ यत् परꣳ राथन्तरम् । तत् प्रथमेऽहन्-कार्यम् । बृहद्-द्वितीये । वैरूपं तृतीये । वैराजं चतुर्थे । शाक्करं पञ्चमे । रैवतꣳ षष्ठे । तदु पृष्ठेभ्यो नयन्ति ॥ सतंनय एते ग्रहा गृह्यन्ते **30**

TB 1.2.2.4

अतिग्राह्याः परः सामसु । इमानेवैतैर् लोकान्थ् संतन्वन्ति ॥ मिथुना एते ग्रहा गृह्यन्ते । अतिग्राह्याः परः सामसु । मिथुनमेव तैर् यजमाना अवरुन्धते ॥ बृहत् पृष्ठं भवति । बृहद् वै सुवर्गो लोकः । बृहतैव सुवर्गं लोकं यन्ति ॥ त्रयस्त्रिꣳशि नाम साम । माद्ध्यन्दिने पवमाने भवति **31**

TB 1.2.2.5

त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवताः । देवता एवावरुन्धते ॥ ये वा इतः पराञ्चꣳ सँवथ्सर-मुप यन्ति । न हैनं ते स्वस्ति समश्नुवते । अथ येऽमुतोऽर्वाञ्चमुप यन्ति । ते हैनꣳ स्वस्ति समश्नुवते । एतद्वा अमुतोऽर्वाञ्चमुप यन्ति । यदेवम् । यो ह खलु वाव प्रजापतिः । स उ वेवेन्द्रः ( ) । तदु देवेभ्यो नयन्ति । **32**

(कार्या-विराड् - गृह्यन्ते - पवमाने भवती - न्द्र एकं च) **(A2)**

1.2.3 अनुवाकं 3 - विषुवद्दिनेऽतिग्राह्यविशेषाः

TB 1.2.3.1

संततिर्वा एते ग्रहाः । यत् परः सामानः । विषूवान्-दिवाकीर्त्यम् । यथा शालायै पक्षसी । एवꣳ सँवथ्सरस्य पक्षसी । यदेतेन गृह्येरन्न् । विषूची सँवथ्सरस्य पक्षसी व्यवस्रꣳ सेयाताम् । आर्तिमाच्छेयुः । यदेते गृह्यन्ते । यथा शालायै पक्षसी मद्ध्यमं-वꣳशमभि समायच्छति **33**

TB 1.2.3.2

एवꣳ सँवथ्सरस्य पक्षसी दिवाकीर्त्यमभि संतन्वन्ति । नार्तिमाच्छन्ति ॥ एकविꣳश-महर्भवति । शुक्राग्रा ग्रहा गृह्यन्ते । प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय ॥ सौर्य एतदहः पशुरालभ्यते । सौर्योऽतिग्राह्यो गृह्यते । अहरेव रूपेण समर्द्धयन्ति । अथो अह्न एवैष बलिर् ह्रियते ॥ सप्त-तदहरति-ग्राह्या गृह्यन्ते **34**

TB 1.2.3.3

सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः । असावादित्यः शिरः प्रजानाम् । शीर्षन्नेव प्रजानां प्राणान् दधाति । तस्माथ्सप्त शीर्षन् प्राणाः ॥ इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा । असुरान् पराभाव्य । स इमॉल्लोका-नभ्यजयत् । तस्यासौ लोकोऽनभिजित आसीत् । तं विश्वकर्मा भूत्वाऽभ्यजयत् । यद्-वैश्वकर्मणो गृह्यते **35**

TB 1.2.3.4

सुवर्गस्य लोकस्या-भिजित्यै ॥ प्र वा एतेऽस्माल् लोका-च्च्यवन्ते । ये वैश्वकर्मणं गृह्यते । आदित्यश्चो गृह्यते । इयं वा अदितिः । अस्यामेव प्रतितिष्ठन्ति ॥ अन्योन्यो गृह्येते । विश्वान्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यन्ति । अस्यामन्येन प्रति तिष्ठन्ति ॥ तावाऽपरार्द्धाथ् सँवथ्सरस्या-न्योन्यो गृह्येते ( ) ॥ तावुभौ सह महाव्रते गृह्येते । यज्ञस्यैवान्तं गत्वा । उभयोर् लोकयोः प्रति तिष्ठन्ति ॥ अक्र्यमुक्थं भवति । अन्नाद्यस्या-वरुद्ध्यै । **36**

(समायच्छं - त्यतिग्राह्या गृह्यन्ते - गृह्यते - सँवथ्सरस्थान्योन्यो गृह्येते पञ्च च) **(A3)**

1.2.4 अनुवाकं 4 - तस्मिन्नेव दिने दिवाकीर्त्यनामानि सामानि

TB 1.2.4.1

एकविꣳश एष भवति । एतेन वै देवा एकविꣳशेन । आदित्यमित उत्तमꣳ सुवर्गं लोक-मारोहयन् । स वा एष इत एकविꣳशः । तस्य दशावस्तादहानि । दश परस्तात् । स वा एष विराज्युभयतः

प्रतिष्ठितः । विराजि हि वा एष उभयतः प्रतिष्ठितः । तस्मादन्तरेमौ लोकौ यन्न् । सर्वेषु सुवर्गेषु लोके-ष्वभितपन्नेति । **37**

TB 1.2.4.2

देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य । परांचोऽतिपादादबिभयुः । तं छन्दोभिरदꣳ हन्धृत्यै । देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य । अवांचोऽवपादादबिभयुः । तं पञ्चभी रश्मिभि-रुदवयन्न् । तस्मादेकविꣳशे ऽहन् पञ्च दिवाकीर्त्यानि क्रियन्ते । रश्मयो वै दिवाकीर्त्यानि ॥ ये गायत्रे । ते गायत्रीषूत्तरयोः पवमानयोः **38**

TB 1.2.4.3

महादिवाकीर्त्यꣳ होतुः पृष्ठम् । विकर्णं ब्रह्मसामम् । भासोऽग्निष्टोमः ॥ अथैतानि पराणि । परैर्वै देवा आदित्यꣳ सुवर्गं लोकमपारयन्न् । यदपारयन्न् । तत् पराणां परत्वम् । पारयन्त्येनं पराणि । य एवं वेद । अथैतानि स्पराणि ( ) । स्परैर्वै देवा आदित्यꣳ सुवर्गं लोकमस्पारयन्न् । यदस्पारयन्न् । तथ् स्पराणाꣳ स्परत्वम् । स्पारयन्त्येनꣳ स्पराणि । य एवं वेद । **39**

(एति-पवमानयोः-स्पराणी पञ्च च) **(A4)**

1.2.5 अनुवाकं 5 - पशवः वैष्णवाद्या नव

TB 1.2.5.1

अप्रतिष्ठां वा एते गच्छन्ति । येषाꣳ सँवथ्सरेऽनाप्तेऽथ । एकादशिन्याप्यते ॥ वैष्णवं वामन-मालभन्ते । यज्ञो वै विष्णुः । यज्ञमेवालभन्ते प्रतिष्ठित्यै । ऐन्द्राग्न-मालभन्ते । इन्द्राग्नी वै देवाना-मयातयामानौ । ये एव देवते अयातयाम्नी । ते एवालभन्ते **40**

TB 1.2.5.2

वै॒श्व॒दे॒व-माल॑भन्ते । दे॒वता॑ ए॒वाव॑-रुन्धते । द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्यां॑ धे॒नु-माल॑भन्ते । द्यावा॑पृथि॒व्योरे॒व प्रति॑ तिष्ठन्ति । वा॒य॒व्यं॑ व॒त्सम्माल॑भन्ते । वा॒युरे॒वैभ्यो॑ यथाऽऽयत॒नाद्-दे॒वता॒ अव॑रुन्धे । आ॒दि॒त्यामविं॑ व॒शा-माल॑भन्ते । इ॒यं वा अदि॑तिः । अ॒स्यामे॒व प्रति॑ तिष्ठन्ति । मै॒त्रा॒व॒रु॒णी-माल॑भन्ते **41**

TB 1.2.5.3

मि॒त्रेणै॒व य॒ज्ञस्य॒ स्विष्टꣳ शमयन्ति । वरु॑णेन॒ दुरि॑ष्टम् । प्रा॒जा॒प॒त्यं तू॑प॒रं म॑हाव्र॒त आल॑भन्ते । प्रा॒जा॒प॒त्यो॑ऽतिग्रा॒ह्यो॑ गृह्यते । अहे॑रे॒व रू॒पेण॒ सम॑र्द्धयन्ति । अथो॒ अह्न॑ ए॒वैष ब॒लिर् ह्रि॑यते । आ॒ग्ने॒यमाल॑भन्ते॒ प्रति॒ प्रज्ञा॑त्यै ॥ अ॒ज॒पे॒त्वान्. वा ए॒ते पूर्वै॑र्मासै॒र-व॑रुन्धते । यदे॒ते ग॒व्याः प॒शव॑ आल॒भ्यन्ते॑ । उ॒भये॑षां पशू॒ना-मव॑रुद्ध्यै ( ) । **42**

TB 1.2.5.4

यदति॑रिक्ता-मेकाद॒शिनी॑-मा॒लभे॑रन् । अप्रि॑यं॒ भ्रातृ॑व्य-म॒भ्यति॑रिच्येत । यद् द्वौद्वौ॑ प॒शू स॒मस्ये॑युः । कनी॑य॒ आयुः॑ कुर्वीरन् । यदे॒ते ब्राह्म॑णवन्तः प॒शव॑ आल॒भ्यन्ते॑ । नाप्रि॑यं॒ भ्रातृ॑व्य-म॒भ्य॑ति॒रिच्य॑ते । न कनी॑य॒ आयुः॑ कुर्वते । **43**

(ते-ए॒वाल॑भन्ते-मैत्रावरु॒णीमाल॑भ॒न्ते-ऽव॑रुद्ध्यै-+स॒प्त च॑) **(A5)**

1.2.6 अनुवाकं 6 - महाव्रतम्

TB 1.2.6.1

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाः सृ॒ष्ट्वा वृ॒त्तो॑ऽशयत् । तं दे॒वा भू॒ताना॒ꣳ रसं॒ तेजः॑ स॒भृत्य॑ । तेनै॑नमभिषज्यन्न् । म॒हान॑ववर्ती॑ति । तन् म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम् । म॒हद्-व्र॒तमिति॑ । तन् म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम् । म॒ह॒तो व्र॒तमिति॑ । तन् म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम् ॥ प॒ञ्चवि॒ꣳशः स्तोमो॑ भवति **44**

TB 1.2.6.2

चतुर्विꣳश-त्यर्द्धमासः सँवथ्सरः । यद् वा एतस्मिन्नँथ् सँवथ्सरे ऽधिप्राजायत । तदन्नं पञ्चविꣳश-मभवत् ॥ मद्ध्यतः क्रियते । मद्ध्यतो ह्यन्नमशितं धिनोति । अथो मद्ध्यत एव प्रजानामूर्ध्वीयते ॥ अथ यद्वा इदमन्ततः क्रियते । तस्मादुदन्ते प्रजाः समेधन्ते । अन्ततः क्रियते प्रजनंनायैव ॥ त्रिवृच्छिरो भवति **45**

TB 1.2.6.3

त्रेधा विहितꣳ हि शिरः । लोम छवीरस्थि ॥ पराचा स्तुवन्ति । तस्मात् तथ् सदृगेव । न मेद्यतोऽनु मेद्यति । न कृश्यतोऽनु कृश्यति ॥ पञ्चदशोऽन्यः पक्षो भवति । सप्तदशोऽन्यः । तस्माद्-वयाꣳस्य-न्यतरमर्द्धमभि पर्यावर्तन्ते । अन्यतरतो हि तद्-गरीयः क्रियते । **46**

TB 1.2.6.4

पञ्चविꣳश आत्मा भवति । तस्मान्-मद्ध्यतः पशवो वरिष्ठाः ॥ एकविꣳशं पुच्छम् । द्विपदासु स्तुवन्ति प्रतिष्ठित्यै ॥ सर्वेण सह स्तुवन्ति । सर्वेण ह्यात्मनाऽऽत्मन्वी । सहोत्पतन्ति ॥ एकैका-मुच्छिꣳषन्ति । आत्मन्न् ह्यङ्गानि बद्धानि ॥ न वा एतेन सर्वः पुरुषः **47**

TB 1.2.6.5

यदित इतो लोमानि दतो नखान् । परिमादः क्रियन्ते । तान्येव तेन प्रत्युप्यन्ते ॥ औदुम्बरस्तल्पो भवति । ऊग्वा अन्नमुदुम्बरः । ऊर्ज एवान्नाद्यस्या-वरुद्ध्यै ॥ यस्य तल्पसद्य-मनभिजितꣳ स्यात् । स देवानाꣳ साम्यक्षे । तल्पसद्य-मभिजयानीति तल्पमा-रुह्योद्-गायेत् । तल्पसद्य-मेवाभिजयति **48**

TB 1.2.6.6

यस्य तल्पसद्य-मभिजितꣳ स्यात् । स देवानाꣳ साम्यक्षे । तल्पसद्यं मा पराजेषीति तल्प-मारुह्योद्-गायेत् । न तल्पसद्यं पराजयते ॥ प्लेङ्खे शꣳसति । महो वै प्लेङ्खः । महस एवान्नाद्यस्या-वरुद्ध्यै

॥ दे॒वा॒सु॒राः सँयं॑त्ता आसन्न् । त आ॑दि॒त्ये व्याय॑च्छन्त । तं दे॒वाः सम॑जयन्न् **49**

TB 1.2.6.7

ब्रा॒ह्म॒णश्च॑ शू॒द्रश्च॑ चर्मकृ॒र्ते व्याय॑च्छेते । दैव्यो॒ वै वर्णो॑ ब्राह्म॒णः । अ॒सु॒र्यः॑ शू॒द्रः । इ॒मे॑ऽराथ् सुरि॒मे सु॑भूत-म॑क्र-न्नित्य॑न्यत॒रो ब्रू॑यात् । इ॒म उ॑द्वासीका॒रिण॑ इ॒मे दु॑र्भू॒त-म॑क्रन्नित्य॑न्यत॒रः । यदे॒वैषाꣳ॑ सुकृ॒तं॑ या रा॒द्धिः॑ । तद॑न्यत॒रो॑-ऽभिश्री॑णाति । यदे॒वैषां॑ दुष्कृ॒तं॑ याऽरा॑द्धिः । तद॑न्यत॒रो-ऽप॑हन्ति । ब्रा॒ह्म॒णः सं ज॑यति ( ) । अ॒मुमे॒वादि॒त्यं भ्रातृ॑व्यस्य॒ सँवि॑न्दन्ते । **50**

(भ॒व॒ति॒ - भ॒व॒ति॒ - क्रि॒यते॒ - पुरु॑षो - जयत्य - जय - ञ्जय॒त्येकं॑ च) **(A6)**

PrapAtaka Korvai with starting words of 1 tO 6 anuvAkams :-

(उ॒द्धन्यमा॑नं॒ - नवै॒ताानि॒ - सन्त॑ति - रेकविꣳ॒श ए॒षो - ऽप्रति॑ष्ठां - प्र॒जाप॑तिर् वृ॒त्तः षट्)

korvai with starting words of 1, 11, 21 series of dasinis :-

(उ॒द्धन्यमा॑नꣳ - शो॒चिष्के॒शो - ऽग्ने॑ स॒पत्ना॑ - नतिग्रा॒ह्या॑ - वैश्वदे॒वमाल॑भन्ते पञ्चा॒शत्)

first and last word of second prapAtakam :-

(उ॒द्धन्यमा॑नꣳ॒ - सँवि॑न्दन्ते)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्विदीयः प्रपाठकः समाप्तः ॥

= =

1.3 प्रथमाष्टके तृतीय प्रपाठकः - वाजपेयब्राह्मणं

1.3.1 अनुवाकं 1 - पुनराधेयशेषः आज्यभागयोर्विशेषः

TB 1.3.1.1

देवासुराः संयत्ता आसन्न् । ते देवा विजय-मुपयन्तः । अग्नीषोमयो-स्तेजस्विनीस्तनूः सं न्यदधत । इदमु नो भविष्यति । यदि नो जेष्यन्तीति । तेनाग्नीषोमा-वपाक्रामताम् । ते देवा विजित्य । अग्नीषोमा-वन्वैच्छन्न् । तेऽग्नि-मन्वविन्दन्-नृतुषूथ् संन्नम् । तस्य विभक्तीभि-स्तेजस्विनीस्तनू-रवारुन्धत **1**

TB 1.3.1.2

ते सोम-मन्वविन्दन्न् । तमघ्नन्न् । तस्य यथाऽभिज्ञायम् तनूर् व्यगृह्णत । ते ग्रहा अभवन्न् । तद्-ग्रहाणां ग्रहत्वम् । यस्यैवं विदुषो ग्रहा गृह्यन्ते । तस्य त्वेव गृहीताः ॥ नानाग्नेयं पुनराधेये कुर्यात् । यदनाग्नेयं पुनराधेये कुर्यात् । व्यृद्धमेव तत् **2**

TB 1.3.1.3

अनाग्नेयं वा एतत् क्रियते । यथ् समिध-स्तनूनपातमिडो बर्हिर्-यजति ॥ उभावाग्नेया-वाज्यभागौ स्याताम् ॥ अनाज्यभागौ-भवत इत्याहुः । यदुभावाग्नेयावन्वञ्चाविति । अग्नये पवमानायोत्तरः स्यात् । यत् पवमानाय । तेनाज्यं भागः । तेन सौम्यः ॥ बुधन्वत्याग्नेय-स्याज्य-भागस्य पुरोऽनुवाक्या भवति **3**

TB 1.3.1.4

यथा सुप्तं बोधयति । तादृगेव तत् ॥ अग्निन्यक्ताः पत्नी सँयाजानामृचः स्युः । तेनाग्नेयꣳ सर्वं भवति ॥ एकधा तेजस्विनीं देवता-मुपैतीत्याहुः । सैनमीश्वरा प्रदह इति ॥ नेति ब्रूयात् । प्रजनन्नं वा अग्निः । प्रजनन-मेवोपैतीति ॥ कृतयजुः संभृत संभार इत्याहुः **4**

TB 1.3.1.5

न सभृंत्याः संभाराः । न यजुः कार्यमिति ॥ अथो खलु । सभृंत्या एव संभाराः । कार्यं यजुः । पुनराधेयस्य समृद्ध्यै ॥ तेनोपाꣳशु प्रचरति । एष्य इव वा एषः । यत् पुन-राधेयः । यथोपाꣳशु नष्टमिच्छति **5**

TB 1.3.1.6

तादृगेव तत् ॥ उच्चैः स्विष्टकृतमुथ् सृजति । यथा नष्टं वित्वा प्राहायमिति । तादृगेव तत् ॥ एकधा तेजस्विनीं देवतामुपैतीत्याहुः । सैनमीश्वरा प्रदह इति । तत्तथा नोपैति । प्रयाजानूयाजेष्वेव विभक्तीः कुर्यात् । यथापूर्व-माज्यभागौ स्यातां । एवं पत्नी सँयाजाः ( ) **6**

TB 1.3.1.7

तद्-वैश्वानरवत्-प्रजनवत्तर-मुपैतीति ॥ तदाहुः । व्यृद्धं वा एतत् । अनाग्नेयं वा एतत् क्रियत इति ॥ नेति ब्रूयात् । अग्निं प्रथमं विभक्तीनां यजति । अग्निमुत्तमं पत्नी समँयाजानाम् । तेनाग्नेयम् । तेन समृद्धं क्रियत इति । **7**

(अरुन्ध - तैव तद् - भवति - संभृतसंभार इत्याहु - रिच्छति - पत्नीसमँयाजा - +नव च) (आ1) **(A1)**

1.3.2 अनुवाकं 2 - वाजपेयस्य विधिः

TB 1.3.2.1

देवा वै यथादर्ꣳशं यज्ञानाहरन्त । योऽग्निष्टोमम् । य उक्थ्यम् । योऽतिरात्रम् । ते सहैव सर्वं वाजपेय-मपश्यन्न् । ते । अन्योन्यस्मै नातिष्ठन्त । अहमनेन यजा इति । तेऽब्रुवन्न् । आजिमस्य धावामेति **8**

TB 1.3.2.2

तस्मिन्-नाजिमधावन् । तं बृहस्पति-रुदजयत् । तेनायजत । स स्वाराज्य-मगच्छत् । तमिन्द्रोऽब्रवीत् । मामनेन याजयेति । तेनेन्द्र-मयाजयत् । सोऽग्रं देवतानां पर्यैत् । अगच्छथ्-स्वाराज्यम् । अतिष्ठन्तास्मै ज्यैष्ठ्याय । **9**

TB 1.3.2.3

य एवं विद्वान्. वाजपेयेन यजते । गच्छति स्वाराज्यम् । अग्रꣳ समानानां पर्येति । तिष्ठन्तेऽस्मै ज्यैष्ठ्याय ॥ स वा एष ब्राह्मणस्य चैव राजन्यस्य च यज्ञः ॥ तं वा एतं वाजपेय इत्याहुः । वाजाप्यो वा एषः । वाजꣳ ह्येतेन देवा ऐफ्सन् ॥ सोमो वै वाजपेयः । यो वै सोमं वाजपेयं वेद **10**

TB 1.3.2.4

वाज्येवैनं पीत्वा भवति । आऽस्य वाजी जायते ॥ अन्नं वै वाजपेयः । य एवं वेद । अत्त्यन्नम् । आऽस्यान्नादो जायते ॥ ब्रह्म वै वाजपेयः । य एवं वेद । अत्ति ब्रह्मणाऽन्नम् । आऽस्य ब्रह्मा जायते । **11**

TB 1.3.2.5

वाग्वै वाजस्य प्रसवः । य एवं वेद । करोति वाचा वीर्यम् । एनं वाचा गच्छति । अपिवतीं वाचं वदति ॥ प्रजापतिर् देवेभ्यो यज्ञान् व्यादिशत् । स आत्मन् वाजपेय-मधत्त । तं देवा अब्रुवन् । एष वाव यज्ञः । यद्-वाजपेयः **12**

TB 1.3.2.6

अप्येव नोऽत्रास्त्विति । तेभ्य एता उज्जितीः प्रायच्छत् ॥ ता वा एता उज्जितयो व्याख्यायन्ते । यज्ञस्य सर्वत्वाय । देवतानाम्-अनिर्भागाय ॥ देवा वै ब्रह्मणश्चान्नस्य च शमलमपाघ्नन् । यद्-ब्रह्मणः

शमलमासीत् । सा गाथा नाराशꣳस्य भवत् । यदन्नस्य । सा सुरा । **13**

TB 1.3.2.7

तस्माद्-गायतश्च मत्तस्य च न प्रतिगृह्णीम् । यत् प्रतिगृह्णीयात् । शमलं प्रतिगृह्णीयात् ॥ सर्वा वा एतस्य वाचो ऽवरुद्धाः । यो वाजपेययाजी । या पृथिव्यां याऽग्नौ या रथन्तरे । याऽन्तरिक्षे या वायौ या वामदेव्ये । या दिवि याऽऽदित्ये या बृहति । याऽफ्सु यौषधीषु या वनस्पतिषु ॥ तस्माद् वाजपेययाज्यार्त्विजीनः ( ) । सर्वा ह्यस्य वाचो ऽवरुद्धाः । **14**

(धावामेति - ज्यैष्ठ्याय - वेद - ब्रह्मा जायते-वाजपेयः-सुरा-ऽऽर्त्विजीन एकं च) **(A2)**

1.3.3 अनुवाकं 3 - तस्यग्रहविशेषाः

TB 1.3.3.1

देवा वै यदन्यैर्-ग्रहैर्-यज्ञस्य नावारुन्धत । तदतिग्राह्यै-रतिगृह्या-वारुन्धत । तदतिग्राह्याणा-मतिग्राह्यत्वम् ॥ यदतिग्राह्या गृह्यन्ते । यदेवान्यैर्-ग्रहैर् यज्ञस्य नावरुन्धे । तदेव तैरतिगृह्या-वरुन्धे ॥ पञ्च गृह्यन्ते । पाङ्क्तो यज्ञः । यावानेव यज्ञः । तमाप्त्वा ऽवरुन्धे । **15**

TB 1.3.3.2

सर्व ऐन्द्रा भवन्ति । एकधैव यजमान इन्द्रियं दधति ॥ सप्तदश प्राजापत्या ग्रहा गृह्यन्ते । सप्तदशः प्रजापतिः । प्रजापतेराप्त्यै ॥ एकयर्चा गृह्णाति । एकधैव यजमाने वीर्यं दधाति ॥ सोमग्रहाꣳश्च सुराग्रहाꣳश्च गृह्णाति । एतद् वै देवानां परममन्नम् । यथ् सोमः **16**

TB 1.3.3.3

एतन् मनुष्याणाम् । यथ् सुरा । परमेणैवास्मा अन्नाद्येनावर-मन्नाद्य-मवरुन्धे ॥ सोमग्रहान् गृह्णाति । ब्रह्मणो वा एतत् तेजः । यथ् सोमः । ब्रह्मण एव तेजसा तेजो यजमाने दधाति । सुराग्रहान्

गृह्णाति । अन्नस्य वा एतच्छमलम् । यथ् सुराँ **17**

TB 1.3.3.4

अन्नस्यैव शमलेन शमलं यजमाना-दपहन्ति ॥ सोमग्रहाꣳश्च सुराग्रहाꣳश्च गृह्णाति । पुमान्. वै सोमः । स्त्री सुराँ । तन् मिथुनम् । मिथुनमेवास्य तद्-यज्ञे करोति प्रजननाय । आत्मानमेव सोमग्रहैः स्पृणोति । जायाꣳ सुरा ग्रहैः । तस्माँद्-वाजपेययाज्यमुष्मिँल्लोके स्त्रियꣳ संभवति । वाजपेयाभिजितꣳ ह्यस्य । **18**

TB 1.3.3.5

पूर्वे सोमग्रहा गृह्यन्ते । अपरे सुराग्रहाः । पुरोक्षꣳ सोमग्रहान्थ्- सादयति । पश्चादक्षꣳ सुराग्रहान् । पापवस्यसस्य विधृत्यै ॥ एष वै यजमानः । यथ् सोमः । अन्नꣳ सुराँ । सोमग्रहाꣳश्च सुराग्रहाꣳश्च व्यतिषजति । अन्नाद्येनैवैनं व्यतिषजति । **19**

TB 1.3.3.6

सपृंचः स्थ सं मा भद्रेण पृङ्क्त्येह । अन्नं वै भद्रम् । अन्नाद्येनैवैनꣳ सꣳसृजति ॥ अन्नस्य वा एतच्छमलम् । यथ् सुराँ । पाप्मैव खलु वै शमलम् । पाप्मना वा एनमेतच्छमलेन व्यतिषजति । यथ् सोमग्रहाꣳश्च सुराग्रहाꣳश्च व्यतिषजति ॥ विपृचः स्थ वि मा पाप्मना पृङ्क्त्येह । पाप्मनैवैनꣳ शमलेन व्यावर्तयति **20**

TB 1.3.3.7

तस्माँद् वाजपेययाजी पूतो मेद्ध्यो दक्षिण्यः ॥ प्राङुद्-द्रवति सोमग्रहैः । अमुमेव तैर् लोक-मभिजयति । प्रत्यङ्ख्सुरा ग्रहैः । इममेव तैर् लोक-मभिजयति ॥ प्रतिष्ठन्ति सोमग्रहैः । यावदेव सत्यम् । तेन सूयते ॥ वाजसृद्भ्यः सुराग्रहान्. हरन्ति । अनृतेनैव विशꣳ सꣳसृजति ( ) ॥ हिरण्यपात्रं मधोः पूर्णं ददाति । मधव्योऽसानीति ॥ एकधा ब्रह्मण उप हरति । एकधैव यजमान

आयुस्तेजो दधाति । **21**

(आप्त्वाऽवरुन्धे - सोमः - शमलं यथ् सुरा - ह्य-स्यैनं व्यतिषजति - व्यावर्तयति - सृजति चत्वारि च) **(A3)**

1.3.4 अनुवाकं 4 - पशवः सप्तदश

TB 1.3.4.1

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । नाग्निष्टोमो नोक्थ्यः । न षोडशी नातिरात्रः । अथ कस्माद् वाजपेये सर्वे यज्ञक्रतवोऽवरुद्ध्यन्त इति । पशुभिरिति ब्रूयात् ॥ आग्नेयं पशुमालभते । अग्निष्टोममेव तेनावरुन्धे । ऐन्द्राग्नेनोक्थ्यम् । ऐन्द्रेण षोडशिनः स्तोत्रम् । सारस्वत्या-ऽतिरात्रम् **22**

TB 1.3.4.2

मारुत्या बृहतः स्तोत्रम् । एतावन्तो वै यज्ञक्रतवः । तान् पशुभिरेवा-वरुन्धे ॥ आत्मानमेव स्पृणो-त्यग्निष्टोमेन । प्राणापाना-वुक्थ्येन । वीर्यꣳ षोडशिनः स्तोत्रेण । वाच-मतिरात्रेण । प्रजां बृहतः स्तोत्रेण । इममेव लोकमभि जयत्यग्निष्टोमेन । अन्तरिक्ष-मुक्थ्येन **23**

TB 1.3.4.3

सुवर्गं लोकꣳ षोडशिनः स्तोत्रेण । देवयानानेव पथ आरोह-त्यतिरात्रेण । नाकꣳ रोहति बृहतः स्तोत्रेण । तेज एवात्मन् धत्त आग्नेयेन पशुना । ओजो बलमैन्द्राग्नेन । इन्द्रिय-मैन्द्रेण । वाचꣳ सारस्वत्या । उभावेव देवलोकं च मनुष्यलोकं चाभिजयति मारुत्या वशया ॥ सप्तदश प्राजापत्यान् पशूनालभते । सप्तदशः प्रजापतिः **24**

TB 1.3.4.4

प्रजापतेराप्त्यै ॥ श्यामा एकरूपा भवन्ति । एवमिव हि प्रजापतिः समृद्ध्यै ॥ तान् पर्यग्निकृता-

नुथ्सृजति ॥ मरुतो यज्ञमजिघाꣳसन् प्रजापतेः । तेभ्य एतां मारुतीं वशामालभत । तयैवैनानशमयत् ॥ मारुत्या प्रचर्य । एतान्थ् संज्ञपयेत् । मरुत एव शमयित्वा **25**

TB 1.3.4.5

एतैः प्रचरति । यज्ञस्याघाताय ॥ एकधा वपा जुहोति । एकदेवत्या हि । एते । अथो एकधैव यजमाने वीर्यं दधाति ॥ नैवारेण सप्तदशशरावे-णैतर्.हि प्रचरति । एतत् पुरोडाशा ह्येते । अथो पशूनामेव छिद्रमपिदधाति ॥ सारस्वत्योत्तमया प्रचरति ( ) । वाग् वै सरस्वती । तस्मात् प्राणानां वागुत्तमा । अथो प्रजापतावेव यज्ञं प्रतिष्ठापयति । प्रजापतिर्. हि वाक् ॥ अपन्नदती भवति । तस्मान्-मनुष्याः सर्वां वाचं वदन्ति । **26**

(अतिरात्र - मन्तरिक्षमुक्थ्येन - प्रजापतिः - शमयित्वोत् - तमया प्रचरति षट् च) **(A4)**

1.3.5 अनुवाकं 5 - रथयाजनम्

TB 1.3.5.1

सावित्रं जुहोति कर्मणः कर्मणः पुरस्तात् ॥ कस्तद्-वेदेत्याहुः । यद्-वाजपेयस्य पूर्वं यदपरमिति । सवितृप्रसूत एव यथापूर्वं कर्माणि करोति ॥ सवने सवने जुहोति । आक्रमणमेव तथ् सेतुं यजमानः कुरुते । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ वाचस्पतिर्-वाचमद्य स्वदाति न इत्याह । वाग्वै देवानां पुराऽन्नमासीत् । वाचमेवास्मा अन्नꣳ स्वदयति । **27**

TB 1.3.5.2

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्न इति रथमुपावहरति विजित्यै ॥ वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमित्याह । यच्चैवेयम् । यच्चास्यामधि । तदेवा-वरुन्धे । अथो तस्मिन्नेवोभयेऽभिषिच्यते ॥ अफ्स्वन्तर-मृतमफ्सु भेषजमित्यश्वान् पल्पूलयति । अफ्सु वा अश्वस्य तृतीयं प्रविष्टम् । तदनुवेनन्ववप्लवते । यदफ्सु पल्पूलयति **28**

TB 1.3.5.3

यदे॒वास्या॒फ्सु प्रवि॑ष्टम् । तदे॒वाव॑रुन्धे ॥ ब॒हु वा अश्वो॑-ऽमे॒द्ध्य-मुप॑गच्छति । यद॒फ्सु प॑ल्पू॒लय॑ति । मेद्ध्या॑ने॒वैना॑न् करोति ॥ वा॒युर्वा॑ त्वा॒ मनु॑र्वा॒ त्वेत्या॑ह । ए॒ता वा ए॒तं दे॒वता॒ अग्रे॒ अश्व॑मयुञ्जन् । ताभि॑रे॒वैनान्. युनक्ति । स॒वस्योज्जि॑त्यै ॥ यजु॑षा युनक्ति॒ व्यावृ॑त्त्यै । **29**

TB 1.3.5.4

अपां॑ न पादाशुहेम॒न्निति॒ संमा॑र्ष्टि । मेद्ध्या॑ने॒वैना॑न् करोति । अथो॒ स्तौत्ये॒वैना॑ना॒जिꣳ स॑रिष्य॒तः ॥ वि॒ष्णु॒ क्र॒मान् क्र॑मते । विष्णु॑रे॒व भू॒त्वेमाँ॑ल्लो॒का-न॒भिज॑यति ॥ वै॒श्व॒दे॒वो वै रथः॑ । अ॒ङ्कौ न्य॒ङ्कावभितो॒ रथं॒ याव॑त्या॑ह । या ए॒व दे॒वता॒ रथे॒ प्रवि॑ष्टाः । ताभ्य॑ ए॒व नम॑स्करोति । आ॒त्मनोऽना॑र्त्यै ( ) ॥ अश॑मरथं भावुकोऽस्य॒ रथो॑ भवति । य ए॒वं वेद॑ । **30**

(स्व॒द॒य॒ति॒ - प॒ल्पू॒लय॑ति॒ - व्यावृ॑त्त्या॒ - अना॑र्त्यै॒ द्वे च॑) **(A5)**

1.3.6 अनुवाकं 6 - रथधावनम्

TB 1.3.6.1

दे॒वस्या॒हꣳ स॑वि॒तुः प्र॑स॒वे बृह॒स्पति॑ना वाज॒जिता॒ वाज॑ं जेष॒मित्या॑ह । स॒वि॒तृप्र॑सूत ए॒व ब्रह्म॑णा॒ वाज॒मुज्ज॑यति ॥ दे॒वस्या॒हꣳ स॑वि॒तुः प्र॑स॒वे बृह॒स्पति॑ना वाज॒जिता॒ वर्.षि॑ष्ठं॒ नाकꣳ॑ रुहेय॒मित्या॑ह । स॒वि॒तृप्र॑सूत ए॒व ब्रह्म॑णा॒ वर्.षि॑ष्ठं॒ नाकꣳ॑ रोहति ॥ चात्वा॑ले रथच॒क्रं निमि॑तꣳ रोहति । अतो॒ वा अङ्गि॑रस उत्त॒माः सु॑व॒र्गं लो॒कमा॑यन् । सा॒क्षादे॒व यज॑मानः सुव॒र्गं लो॒कमे॑ति ॥ आवे॑ष्टयति । वज्रो॒ वै रथः॑ । वज्रे॑णै॒व दिशो॒ऽभिज॑यति । **31**

TB 1.3.6.2

वा॒जिनाꣳ॒ साम॑ गायते । अन्नं॒ वै वाज॑ः । अन्न॑मे॒-वाव॑रुन्धे ॥ वा॒चो वर्ष्म॑ दे॒वेभ्योऽपा॑क्रामत् ।

तद्-वनस्पतीन् प्राविशत् । सैषा वाग्-वनस्पतिषु वदति । या दुन्दुभौ । तस्माद्-दुन्दुभिः सर्वा वाचोति वदति ॥ दुन्दुभीन्थ् समाघ्नन्ति । परमा वा एषा वाक् **32**

TB 1.3.6.3

या दुन्दुभौ । परमयैव वाचाऽवरं वाचम-वरुन्धे । अथो वाच एव वर्ष्म यजमानो ऽवरुन्धे ॥ इन्द्राय वाचं वदतेन्द्रं वाजं जापयतेन्द्रो वाजमजयि-दित्याह । एष वा एतर्हीन्द्रः । यो यजते । यजमान एव वाजमुज्जयति ॥ सप्तदश प्रव्याधानाजिं धावन्ति । सप्तदशꣳ स्तोत्रं भवति । सप्तदश सप्तदश दीयन्ते **33**

TB 1.3.6.4

सप्तदशः प्रजापतिः । प्रजापतेराप्त्यै ॥ अर्वाऽसि सप्तिरसि वाज्यसीत्याह । अग्निर्वा अर्वा । वायुः सप्तिः । आदित्यो वाजी । एताभिरेवास्मै देवताभिर्-देवरथं युनक्ति ॥ प्रष्टिवाहिनं युनक्ति । प्रष्टिवाही वै देवरथः । देवरथमेवास्मै युनक्ति । **34**

TB 1.3.6.5

वाजिनो वाजं धावत काष्ठां गच्छतेत्याह । सुवर्गो वै लोकः काष्ठा । सुवर्गमेव लोकं यन्ति ॥ सुवर्गं वा एते लोकं यन्ति । य आजिं धावन्ति ॥ प्राञ्चो धावन्ति । प्राङिव हि सुवर्गो लोकः ॥ चतसृभिरनु मन्त्रयते । चत्वारि छन्दाꣳसि । छन्दोभिरेवैनान्थ् सुवर्गं लोकं गमयति । **35**

TB 1.3.6.6

प्र वा एतेऽस्माल्-लोकाच्च्यवन्ते । य आजिं धावन्ति । उदञ्च आवर्तन्ते । अस्मादेव तेन लोकान्नयन्ति ॥ रथविमोचनीयं जुहोति प्रतिष्ठित्यै ॥ आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादित्याह । अन्नं वै वाजः । अन्नमेवावरुन्धे ॥ यथालोकं वा एत उज्जयन्ति । य आजिं धावन्ति । **36**

TB 1.3.6.7

कृष्णलं कृष्णलं वाजसृद्भ्यः प्रयच्छति । यमेव ते वाजं लोकमुज्जयन्ति । तं परिक्रीया-वरुन्धे ॥ एकधा ब्रह्मण उपहरति । एकधैव यजमाने वीर्यं दधाति ॥ देवा वा ओषधीष्वाजिमयुः । ता बृहस्पति-रुदजयत् । स नीवारान्निरवृणीत । तन्नीवाराणां नीवारत्वम् ॥ नैवारश्चरुर्-भवति **37**

TB 1.3.6.8

एतद्वै देवानां परममन्नम् । यन्नीवाराः । परमेणैवास्मा अन्नाद्ये-नावर-मन्नाद्यमवरुन्धे ॥ सप्तदशशरावो भवति । सप्तदशः प्रजापतिः । प्रजापतेराप्त्यै ॥ क्षीरे भवति । रुचमेवास्मिन्-दधाति ॥ सर्पिष्वान् भवति मेद्ध्यत्वाय ॥ बार्हस्पत्यो वा एष देवतया ( ) **38**

TB 1.3.6.9

यो वाजपेयेन यजते । बार्हस्पत्य एष चरुः ॥ अश्वान्थ्-सरिष्यतः सस्रुषश्चाव-घ्रापयति । यमेव ते वाजं लोकमुज्जयन्ति । तमेवावरुन्धे ॥ अजीजिपत वनस्पतय इन्द्रं वाजं विमुच्यद्धमिति दुन्दुभीन् विमुञ्चति । यमेव ते वाजं लोकमिन्द्रियं दुन्दुभय उज्जयन्ति । तमेवा-वरुन्धे । **39**

(अभिजयति - वा एषा वाग् - दीयन्ते - ऽस्मै युनक्ति - गमयति - य आजिं धावन्ति - भवति - देवतया - +ऽष्टौ च) **(A6)**

1.3.7 अनुवाकं 7 - यूपारोहणम्

TB 1.3.7.1

तार्प्यं यजमानं परिधापयति । यज्ञो वै तार्प्यम् । यज्ञेनैवैनꣳ समर्द्धयति । दर्भमयं परिधापयति । पवित्रं वै दर्भाः । पुनात्येवैनम् । वाजं वा एषोऽवरुरुध्सते । यो वाजपेयेन यजते । ओषधयः खलु वै वाजः । यद्-दर्भमयं परिधापयति **40**

TB 1.3.7.2

वाज॒स्याव॑-रुद्ध्यै ॥ जाय॒ एहि॒ सुवो॒ रोहा॒वेत्या॑ह । पत्नि॑या ए॒वैष य॒ज्ञस्या॑न्-वार॒म्भोऽन॑वच्छित्यै ॥ स॒प्तद॑शा-रत्नि॒र्यूपो॑ भवति । स॒प्त॒द॒शः प्र॒जाप॑तिः । प्र॒जाप॑ते॒राप्त्यै॑ ॥ तू॒प॒र-श्चतु॑रश्रिर्-भवति ॥ गौ॒धू॒मं च॒षाल॑म् । न वा ए॒ते व्री॒हयो॒ न यवाः॑ । यद्-गो॒धूमाः॑ **41**

TB 1.3.7.3

ए॒वमि॑व॒ हि प्र॒जाप॑ति॒ः समृ॑द्ध्यै । अथो॑ अ॒मुमे॒वास्मै॑ लो॒कमन्न॑वन्तं करोति ॥ वासो॑भिर्-वेष्टयति । ए॒ष वै यज॑मानः । यद्यूपः॑ । स॒र्व॒दे॒व॒त्यं॑ वासः॑ । सर्वा॑भिरे॒वैनं॑ दे॒वता॑भि॒ः सम॑र्द्धयति । अथो॑ आ॒क्रम॑णमे॒व तथ्सेतुं॒ यज॑मानः कुरुते । सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॒ सम॑ष्ट्यै ॥ द्वाद॑श वाजप्रस॒वीया॑नि जुहोति **42**

TB 1.3.7.4

द्वाद॑श॒ मासाः॑ सँवथ्स॒रः । सँ॒व॒थ्स॒रमे॒व प्री॑णाति । अथो॑ सँवथ्स॒रमे॒वास्मा॒ उप॑ दधाति । सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॒ सम॑ष्ट्यै ॥ द॒शभि॒ः कल्पै॑ रोहति । नव॒ वै पुरु॑षे प्रा॒णाः । नाभि॑र्दश॒मी । प्रा॒णाने॒व य॑थास्था॒नं क॑ल्पयि॒त्वा । सु॒व॒र्गं॑ लो॒कमे॑ति । ए॒ताव॒द्वै पुरु॑षस्य॒ स्वम् **43**

TB 1.3.7.5

याव॑त्-प्रा॒णाः । याव॑दे॒वास्यास्ति॑ । तेन॑ स॒ह सु॑व॒र्गं॑ लो॒कमे॑ति ॥ सुव॑र्दे॒वाꣳ अ॑ग॒न्मेत्या॑ह । सु॒व॒र्गमे॒व लो॒कमे॑ति । अ॒मृता॑ अभू॒मेत्या॑ह । अ॒मृत॑मिव॒ हि सु॑व॒र्गो लो॒कः । प्र॒जाप॑तेः प्र॒जा अ॑भू॒मेत्या॑ह । प्रा॒जा॒प॒त्यो वा अ॒यं॑ लो॒कः । अ॒स्मादे॒व तेन॑ लो॒कान्नैति॑ । **44**

TB 1.3.7.6

सम॒हं प्र॒जया॒ सं मया॑ प्र॒जेत्या॑ह । आ॒शिष॑मे॒वैता-माशा॑स्ते ॥ आ॒स॒पु॒टैर् घ्न॑न्ति । अन्नं॒ वा इ॒यम् । अ॒न्नाद्ये॑ने॒वैनꣳ सम॑र्द्धयन्ति । ऊषै॑र् घ्नन्ति । ए॒ते हि सा॒क्षादन्न॑म् । यदूषाः॑ । सा॒क्षादे॒वैन॑-म॒न्नाद्ये॑न

समर्द्धयन्ति ॥ पुरस्ताँत्-प्रत्यञ्चं घ्नन्ति **45**

TB 1.3.7.7

पुरस्ताद्धि प्रतीचीन-मन्नमद्यते ॥ शीर्षतो घ्नन्ति । शीर्षतो ह्यन्नमद्यते ॥ दिग्भ्यो घ्नन्ति । दिग्भ्य एवास्मा अन्नाद्य-मवरुन्धते ॥ ईश्वरो वा एष पराङ्-प्रदघः । यो यूपꣳ रोहति ॥ हिरण्यमद्भ्य-वरोहति । अमृतं वै हिरण्यम् । अमृतꣳ सुवर्गो लोकः ( ) **46**

TB 1.3.7.8

अमृत एव सुवर्गे लोके प्रति तिष्ठति ॥ शतमानं भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति ॥ पुष्ट्यै वा एतद्-रूपम् । यदजा । त्रिः सँवथ्सरस्यान्यान्-पशून् परि प्रजायते ॥ बस्ताजिन-मद्भ्यव रोहति । पुष्ट्यामेव प्रजनने प्रतितिष्ठति । **47**

(परिधापयति - गोधूमा - जुहोति - स्वं - नैति - प्रत्यञ्चं घ्नन्ति - लोको - +नव च **(A7)**

1.3.8 अनुवाकं 8 - अन्नहोमाः, अभिषेकश्च

TB 1.3.8.1

सप्तान्न-होमाञ्जुहोति । सप्त वा अन्नानि । यावन्त्येवान्नानि । तान्येवावरुन्धे । सप्त ग्राम्या ओषधयः । सप्तारण्याः । उभयीषा-मवरुद्ध्यै ॥ अन्नस्या-न्नस्य जुहोति । अन्नस्यान्नस्या-वरुद्ध्यै ॥ यद्-वाजपेययाज्य-नवरुद्धस्याश्नीयात् **48**

TB 1.3.8.2

अवरुद्धेन व्यृद्ध्येत । सर्वस्य समवदाय जुहोति । अनवरुद्ध-स्यावरुद्ध्यै ॥ औदुम्बरेण स्रुवेण जुहोति । ऊग्वा अन्न-मुदुम्बरः । ऊर्ज एवान्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्याह । सवितृ प्रसूत एवैनं ब्रह्मणा देवताभि-रभिषिञ्चति ॥ अन्नस्यान्नस्याभिषिञ्चति । अन्नस्यान्नस्यावरुद्ध्यै

। **49**

TB 1.3.8.3

पुरस्ताँत्-प्रत्यञ्च-मभिषिञ्चति । पुरस्ताद्धि-प्रतीचीन-मन्नमद्यते । शीर्ष्णतोऽभिषिञ्चति । शीर्ष्णतो ह्यन्नमद्यते ॥ आमुखादन्ववं स्रावयति । मुखत एवास्मा अन्नाद्यं दधाति ॥ अग्नेस्त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चामीत्याह । एष वा अग्नेः सवः । तेनैवैन-मभिषिञ्चति । इन्द्रस्य त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चामीत्याह **50**

TB 1.3.8.4

इन्द्रिय-मेवास्मि-न्नेतेन दधाति । बृहस्पतेस्त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चा-मीत्याह । ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः । ब्रह्मणैवैन-मभिषिञ्चति ॥ सोमग्रहाꣳश्चा-वदानीयानि चर्त्विग्भ्य उप हरन्ति । अमुमेव तैर् लोक-मन्नवन्तं करोति । सुराग्रहाꣳश्चा-नवदानीयानि च वाजसृद्भ्यः । इममेव तैर् लोक-मन्नवन्तं करोति । अथो उभयीष्वेवाभिषिच्यते ॥ विमाथं कुर्वते वाजसृतः **51**

TB 1.3.8.5

इन्द्रियस्यावरुद्ध्यै ॥ अनिरुक्ताभिः प्रातस्सवने स्तुवते । अनिरुक्तः प्रजापतिः । प्रजापतेराप्त्यै । वाजवतीभिर्-माद्ध्यन्दिने । अन्नं वै वाजः । अन्नमेवा-वरुन्धे । शिपिविष्टवतीभि-स्तृतीयसवने । यज्ञो वै विष्णुः । पशवः शिपिः ( ) । यज्ञ एव पशुषु प्रति तिष्ठति ॥ बृहदन्त्यं भवति । अन्तमेवैनꣳ श्रियै गमयति । **52**

(अरञ्जीया - दन्नस्यान्नस्या वरुद्ध्या - इन्द्रस्य त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चा मीत्याह-वाजसृतः - शिपि स्त्रीणि च) **(A8)**

1.3.9 अनुवाकं 9 - अतिग्राह्याः, पञ्चैन्द्राः

TB 1.3.9.1

नृषद॑ं त्वेत्या॑ह । प्र॒जा वै नृन् । प्र॒जाना॑मे॒वैतेन॑ सूयते । द्रु॒षद॒मित्या॑ह । वन॒स्पत॑यो॒ वै द्रु । वन॒स्पती॑नामे॒वै तेन॑ सूयते । भु॒व॒न॒सद॒-मित्या॑ह । य॒दा वै वसी॑या॒न् भव॑ति । भुव॑नमग॒न्निति॒ वै तमा॑हुः । भुव॑नमे॒वैतेन॑ गच्छति । **53**

TB 1.3.9.2

अ॒फ्सु॒षद॑ं त्वा घृत॒सद॒-मित्या॑ह । अ॒पामे॒वैतेन॑ घृ॒तस्य॑ सूयते । व्यो॒म॒सद॒-मित्या॑ह । य॒दा वै वसी॑या॒न् भव॑ति । व्यो॑माग॒न्निति॒ वै तमा॑हुः । व्यो॑मै॒वैतेन॑ गच्छति ॥ पृ॒थि॒वि॒षद॑ं त्वाऽन्तरिक्ष॒सद॒-मित्या॑ह । ए॒षामे॒वैतेन॑ लो॒कानाꣳ॑ सूयते । तस्मा॑द् वाजपे-यया॒जी न कं च॒न प्र॒त्यव॑रोहति । अपी॑व॒ हि दे॒वता॑नाꣳ सू॒यते॑ ( ) **54**

TB 1.3.9.3

ना॒क॒सद॒-मित्या॑ह । य॒दावै वसी॑या॒न् भव॑ति । नाक॑मग॒न्निति॒ वै तमा॑हुः । नाक॑मे॒वैतेन॑ गच्छति ॥ ये ग्रहा॑ः पञ्चज॒नीना॒ इत्या॑ह । प॒ञ्च॒ज॒नाना॑-मे॒वैतेन॑ सूयते ॥ अ॒पाꣳ रस॒मुद्व॑यस॒-मित्या॑ह । अ॒पामे॒वैतेन॒ रस॑स्य सूयते । सूर्य॑रश्मिꣳ स॒माभृ॑त॒-मित्या॑ह सशु॒क्र॒त्वाय॑ । **55**

(ग॒च्छ॒ति॒ - सू॒यते॒ - +नव॑ च) **(A9)**

1.3.10 अनुवाकं 10 - पिण्डपितृयज्ञः दर्शपूर्णमासब्राह्मणशेषः

TB 1.3.10.1

इन्द्रो वृ॒त्रꣳ ह॒त्वा । असु॑रान् परा॒भाव्य॑ । सो॑ऽमावा॒स्या॑ं प्रत्याग॑च्छत् । ते पि॒तर॑ः पूर्वे॒द्यु-राग॑च्छन्न् । पि॒तॄन्. य॒ज्ञो॑ऽगच्छत् । तं दे॒वाः पुन॑रयाचन्त । तमे॑भ्यो॒ न पुन॑रददुः । ते॑ऽब्रुव॒न् वर॑ं वृणामहै । अथ॑ वः॒ पुन॑र्दास्यामः । अ॒स्मभ्य॑मे॒व पू॑र्वे॒द्युः क्रि॑याता॒ इति॑ **56**

TB 1.3.10.2

तमेभ्यः पुनरददुः । तस्मात्-पितृभ्यः पूर्वेद्युः क्रियते । यत् पितृभ्यः पूर्वेद्युः करोति । पितृभ्य एव तद्-यज्ञं निष्क्रीय यजमानः प्रतनुते ॥ सोमाय पितृपीताय स्वधा नम इत्याह । पितुरेवाधि सोमपीथमव रुन्धे । न हि पिता प्रमीयमाण आहैष सोमपीथ इति । इन्द्रियं वै सोमपीथः । इन्द्रियमेव सोमपीथमव-रुन्धे । तेनैन्द्रियेण द्वितीयां जायामभ्यश्नुते । **57**

TB 1.3.10.3

एतद् वै ब्राह्मणं पुरा वाजश्रवसा विदामक्रन्न् । तस्मात् ते द्वेद्वे जाये अभ्यक्षत । य एवं वेद । अभि द्वितीयां जायामश्नुते ॥ अग्नये कव्यवाहनाय स्वधा नम इत्याह । य एव पितॄणामग्निः । तं प्रीणाति ॥ तिस्र आहुतीर् जुहोति ॥ त्रिर्निदधाति ॥ षट्थ् संपद्यन्ते **58**

TB 1.3.10.4

षड्वा ऋतवः । ऋतूनेव प्रीणाति ॥ तूष्णीं मेक्षणमादधाति । अस्ति वा हि षष्ठ ऋतुर्न वा ॥ देवान्. वै पितॄन् प्रीतान् । मनुष्याः पितरोऽनु प्रपिपते । तिस्र आहुतीर् जुहोति । त्रिर्निदधाति । षट्थ् संपद्यन्ते । षड्वा ऋतवः **59**

TB 1.3.10.5

ऋतवः खलु वै देवाः पितरः । ऋतूनेव देवान् पितॄन् प्रीणाति । तान्प्रीतान् । मनुष्याः पितरोऽनु प्रपिपते ॥ सकृदाच्छिन्नं बर्.हिर् भवति । सकृदिव हि पितरः ॥ त्रिर्निदधाति । तृतीये वा इतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति ॥ पराङावर्तते **60**

TB 1.3.10.6

ह्लीका हि पितरः ॥ ओष्मणो व्यावृत उपास्ते । ऊष्मभागा हि पितरः ॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति । प्राश्यां(3)न प्राश्या(3)मिति । यत् प्राश्नीयात् । जन्यमन्नमद्यात् । प्रमायुकः स्यात् । यन्न प्राश्नीयात् । अहविः स्यात् **61**

TB 1.3.10.7

पितृभ्य आवृश्च्येत । अवघ्रेयमेव । तन्नेव प्राशितं नेवाप्राशितम् ॥ वीरं वा वै पितरः प्रयन्तो हरन्ति । वीरं वा ददति । दशां छिनत्ति । हरणभागा हि पितरः । पितॄनेव निरवदयते ॥ उत्तर आयुषि लोमं छिन्दीत । पितॄणाꣳ ह्येतर्हि नेदीयः । **62**

TB 1.3.10.8

नमस्करोति । नमस्कारो हि पितॄणाम् ॥ नमो वः पितरो रसाय । नमो वः पितरः शुष्माय । नमो वः पितरो जीवाय । नमो वः पितरः स्वधायै । नमो वः पितरो मन्यवे । नमो वः पितरो घोराय । पितरो नमो वः । य एतस्मिन् लोके स्थ **63**

TB 1.3.10.9

युष्माꣳस्तेऽनु । येऽस्मिँल्लोके । मां ते नु । य एतस्मिँल्लोके स्थ । यूयं तेषां वसिष्ठा भूयास्त । येऽस्मिँल्लोके । अहं तेषां वसिष्ठो भूयासमित्याह । वसिष्ठः समानानां भवति । य एवं विद्वान्-पितृभ्यः करोति ॥ एष वै मनुष्याणां यज्ञः **64**

TB 1.3.10.10

देवानां वा इतरे यज्ञाः । तेन वा एतत् पितृलोके चरति ॥ यत् पितृभ्यः करोति । स ईश्वरः प्रमेतोः । प्राजापत्ययर्चा पुनरैति । यज्ञो वै प्रजापतिः । यज्ञेनैव सह पुनरैति । न प्रमायुको भवति ॥ पितृलोके वा एतद्-यजमानश्चरति । यत् पितृभ्यः करोति ( ) । स ईश्वर आर्तिमार्तोः । प्रजापति-स्त्वावैनं तत उन्नेतुमर्हतीत्याहुः । यत् प्राजापत्ययर्चा पुनरैति । प्रजापतिरेवैनं तत उन्नयति । नार्तिमार्च्छति यजमानः । **65**

(इत्य - श्ञुते - पद्यन्ते - पद्यन्ते षड्वा ऋतवो - वर्ततेऽ - हविः स्यान् - नेदीयः - स्थ -

य॒ज्ञो - यज॑मानश्चरति॒ यत् पि॒तृभ्य॑: कु॒रोति॒ पञ्च॑ च) (A10)

PrapAtaka Korvai with starting words of 1 to 10 anuvAkams :-
(दे॒वा॒सु॒रा अ॒ग्नीषोम॑योर् - दे॒वा वै यथा॒ दर्.श॑ - दे॒वा वै यद॒न्यैर् ग्रहै॒र् - ब्रह्मवा॒दिनो॒ नाग्निं॑ष्टो॒मो न - सा॑वि॒त्रं - दे॒वस्या॒हं - ता॒र्प्यꣳ - स॒प्तान्नं॑हो॒मान् - नृ॒षदं॒ - त्वेन्द्रो॑ वृ॒त्रꣳ ह॒त्वा दश॑)

korvai with starting words of 1, 11, 21 series of dasinis :-
(दे॒वा॒सु॒रा - वा॒ज्ये॑वैनं॒ - तस्मा॑द् वाजपेयया॒जी - दे॒वस्या॒हं - वाज॒स्याव॑रुद्ध्या- इन्द्रियमे॒वास्मि॒न्. - ह्लीका॒ हि पि॒तर॒: पञ्च॑षष्टिः)

first and last words of 3rd prapAtakam :-
(दे॒वा॒सु॒रा - यज॑मानः)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके तृतीयः प्रपाठकः समाप्तः ॥
= =

1.4 प्रथमाष्टके चतुर्थः प्रपाठकः - सोमादिब्राह्मणं

1.4.1 अनुवाकं 1 - ग्रहणा ग्रहणम्

TB 1.4.1.1

उ॒भये॒ वा ए॒ते प्र॒जाप॑ते॒रद्ध्य॑-सृज्यन्त । दे॒वाश्चासु॑राश्च । तान्न व्य॑जानात् । इ॒मे॑ऽन्य इ॒मे॑ऽन्य इति॑ । स दे॒वान॒ꣳ शून॑करोत् । तान॒भ्य॑षुणोत् । तान् प॒वित्रे॑णा-पुनात् । तान्-प॒रस्ता॑त्-प॒वित्र॑स्य॒-व्य॑गृह्णात् । ते ग्रहा॑ अभवन्न् । तद्ग्रहा॑णां ग्रह॒त्वम् **1**

TB 1.4.1.2

दे॒वता॒ वा ए॒ता यज॑मानस्य गृ॒हे गृ॑ह्यन्ते । यद् ग्रहाः॑ । वि॒दुरे॑नं दे॒वाः । यस्यै॒वं वि॒दुष॑ ए॒ते ग्रहा॑ गृ॒ह्यन्ते॑ ॥ ए॒षा वै सोम॒स्याहु॑तिः । यदु॑पाꣳ॒शुः । सोमे॑न दे॒वाꣳ स्त॑र्पया॒णीति॒ खलु॒ वै सोमे॑न यजते । यदु॑पाꣳ॒शुं जु॒होति॑ । सोमे॑नै॒व तद्-दे॒वाꣳ स्त॑र्पयति ॥ यद्ग्रहा॑ञ्जु॒होति॑ **2**

TB 1.4.1.3

दे॒वा ए॒व तद्-दे॒वान्-ग॑च्छन्ति ॥ यच्च॑म॒साञ्जु॒होति॑ । तेनै॒वानु॑रूपेण॒ यज॑मानः सुव॒र्गं लो॒कमे॑ति ॥ किं न्वे॑तदग्र॑ आसी॒दित्या॑हुः । यत् पात्रा॒णीति॑ । इ॒यं वा ए॒तदग्र॑ आसीत् । मृ॒न्मया॑नि॒ वा ए॒तान्या॑सन्न् । तैर्दे॒वा न व्या॒वृत॑-मगच्छन्न् । त ए॒तानि॑ दारु॒मया॑णि॒ पात्रा॑ण्य-पश्यन्न् । तान्य॑कुर्वत **3**

TB 1.4.1.4

तैर्वै ते व्या॒वृत॑-मगच्छन्न् । यद्-दा॑रु॒मया॑णि॒ पात्रा॑णि॒ भव॑न्ति । व्या॒वृत॑मे॒व तैर् यज॑मानो गच्छति ॥ यानि॑ दारु॒मया॑णि॒ पात्रा॑णि॒ भव॑न्ति । अ॒मुमे॒व तैर्-लो॒क-म॒भिज॑यति । यानि॑ मृ॒न्मया॑नि । इ॒ममे॒व तैर्-लो॒क-म॒भिज॑यति ॥ ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति । काश्चत॑स्रः स्था॒लीर्वा॑य॒व्याः॑ सोम॒ग्रह॑णी॒रिति॑ । दे॒वा वै पृश्नि॑मदुह्रन्न् **4**

TB 1.4.1.5

तस्या॑ ए॒ते स्तना॑ आसन्न् । इ॒यं वै पृश्नि॑ः । तामा॑दि॒त्या आ॑दित्यस्था॒ल्या चतु॑ष्पदः प॒शून॑दुह्न्न् । यदा॑दित्यस्था॒ली भव॑ति । चतु॑ष्पद ए॒व तया॑ प॒शून्. यज॑मान इ॒मां दु॑हे । तामिन्द्र॑ उक्थ्यस्था॒ल्येन्द्रि॒य-म॑दुहत् । यदु॑क्थ्यस्था॒ली भव॑ति । इ॒न्द्रि॒यमे॒व तया॒ यज॑मान इ॒मां दु॑हे । तां विश्वे॑ दे॒वा आ॑ग्रयणस्था॒ल्योर्ज॑-मदुह्न्न् । यदा॑ग्रयणस्था॒ली भव॑ति ( ) **5**

TB 1.4.1.6

ऊर्ज॑मे॒व तया॒ यज॑मान इ॒मां दु॑हे । तां म॑नु॒ष्या॑द् ध्रुवस्था॒ल्या ऽऽयु॑रदुह्न्न् । यद्ध्रु॑वस्था॒ली भव॑ति । आयु॑रे॒व तया॒ यज॑मान इ॒मां दु॑हे । स्था॒ल्या गृ॒ह्णाति॑ । वा॒य॒व्ये॑न जुहोति । तस्मा॑द॒न्येन॒ पात्रे॑ण प॒शून् दु॒हन्ति॑ । अ॒न्येन॒ प्रति॑गृह्णन्ति । अथो॑ व्या॒वृत॑मे॒व तद्-यज॑मानो गच्छति । **6**

(ग्र॒ह॒त्वं - ग्रहा॑न् जु॒होत्य॑-कुर्व-तादुह्न्न्-नाग्रयणस्था॒ली भव॑ति॒-+नव॑ च) **(A1)**

1.4.2 अनुवाकं 2 - सोत्रामणीशेषा मन्त्राः

TB 1.4.2.1

यु॒वꣳ सु॒राम॑मश्विना । नमु॑चावाऽसु॒रे सचा॑ । वि॒पि॒पा॒ना शु॑भस्पती । इन्द्रं॒ कर्म॑स्वावतम् ॥ पु॒त्रमि॑व पि॒तरा॑व॒श्विनो॒भा । इन्द्रा॑वतं॒ कर्म॑णा दꣳ॒सना॑भिः । यथ् सु॒रामं॒ व्यपि॑बः॒ शची॑भिः । सर॑स्वती त्वा मघवन्नभीष्णात् ॥ अहा॑व्यग्ने ह॒विरा॒स्ये॑ ते । स्रु॒चीव॑ घृ॒तं च॒मू इ॑व॒ सोमः॑ **7**

TB 1.4.2.2

वा॒ज॒सनिꣳ॑ र॒यिम॒स्मे सु॒वीर॑म् । प्र॒श॒स्तं धे॑हि य॒शस॑ं बृ॒हन्त॑म् ॥ यस्मि॒न्नश्वा॑स ऋष॒भास॑ उ॒क्षणः॑ । व॒शा मे॒षा अ॑वसृ॒ष्टास॒ आहु॑ताः । की॒ला॒ल॒पे सोम॑पृष्ठाय वे॒धसे॑ । हृ॒दाम॒तिं ज॑नय॒ चारु॑म॒ग्नये॑ ॥ नाना॒ हि वां॑ दे॒वहि॑तꣳ॒ सदो॑ मि॒तम् । मा सꣳसृ॑क्षाथां पर॒मे व्यो॑मन्न् । सुरा॒ त्वमसि॑ शु॒ष्मिणी॒ सोम॑

एषः । मा मा हिꣳसीः स्वां योनिमाविशन् **8**

TB 1.4.2.3

यदत्र शिष्टꣳ रसिनः सुतस्य । यदिन्द्रो अपिबच्छचीभिः । अहं तदस्य मनसा शिवेन । सोमꣳ राजानमिह भक्षयामि ॥ द्वे स्रुती अशृणवं पितॄणाम् । अहं देवानामुत मर्त्यानाम् । ताभ्यामिदं विश्वं भुवनꣳ समेति । अन्तरा पूर्वमपरं च केतुम् ॥ यस्ते देव वरुण गायत्रच्छन्दाः पाशः । तं त एतेनावयजे । **9**

TB 1.4.2.4

यस्ते देव वरुण त्रिष्टुप्छन्दाः पाशः । तं त एतेनावयजे । यस्ते देव वरुण जगतीछन्दाः पाशः । तं त एतेनावयजे ॥ सोमो वा एतस्य राज्यमादत्ते । यो राजा सन् राज्यो वा सोमेन यजते । देवसुवामेतानि हवीꣳषि भवन्ति । एतावन्तो वै देवानाꣳ सवाः । त एवास्मै सवान् प्रयच्छन्ति । त एनं पुनः सुवन्ते राज्याय ( ) । देवसू राजा भवति । **10**

(सोम - आविशन्. - यजे - राज्यायैकं च) **(A2)**

1.4.3 अनुवाकं 3 - दोहप्रायश्चित्तम्, अग्निहोत्रे

TB 1.4.3.1

उदस्थाद्-देव्यदितिर्-विश्वरूपी । आयुर्यज्ञपतावधात् । इन्द्राय कृण्वती भागम् । मित्राय वरुणाय च ॥ इयं वा अग्निहोत्री । इयं वा एतस्य निषीदति । यस्याग्निहोत्री निषीदति । तामुत्थापयेत् । उदस्थाद्-देव्यदितिरिति । इयं वै देव्यदितिः **11**

TB 1.4.3.2

इमामेवास्मा उत्थापयति ॥ आयुर्यज्ञपतावधादित्याह । आयुरेवास्मिन् दधाति ॥ इन्द्राय कृण्वती

भागं मित्राय वरुणाय चेत्याह । यथा यजुरेवैतत् ॥ अवर्तिं वा एषैतस्य पाप्मानं प्रतिख्याय निषीदति । यस्याँ-ग्निहोत्र्युपसृष्टा निषीदति । तां दुग्ध्वा ब्राह्मणाय दद्यात् । यस्यान्नं नाद्यात् । अवर्तिमेवास्मिन् पाप्मानं प्रतिमुञ्चति । **12**

TB 1.4.3.3

दुग्ध्वा ददाति । न ह्यदष्टा दक्षिणा दीयते ॥ पृथिवीं वा एतस्य पयः प्रविशति । यस्याँग्निहोत्रं दुह्यमानꣳ स्कन्दति ॥ यदुद्य दुग्धं पृथिवीमसक्त । यदोषधी-रप्यसरद्-यदापः । पयो गृहेषु पयो अग्नियासु । पयो वथ्सेषु पयो अस्तु तन्मयीत्याह । पय एवात्मन् गृहेषु पशुषु धत्ते ॥ अप उपसृजति **13**

TB 1.4.3.4

अद्भिरेवैनदाप्नोति ॥ यो वै यज्ञस्यार्तेनानार्तꣳ सꣳ सृजति । उभे वै ते तर्ह्यार्च्छतः । आर्च्छति खलु वा एतदग्निहोत्रम् । यद्-दुह्यमानꣳ स्कन्दति । यदभिदुह्यात् । आर्तेनानार्तं यज्ञस्य सꣳसृजेत् । तदेव यादृक्कीदृक्चं होतव्यँम् । अथान्यां दुग्ध्वा पुनर्.-होतव्यँम् । अनार्तेनैवार्तं यज्ञस्य निष्करोति । **14**

TB 1.4.3.5

यद्-युद्धुतस्य स्कन्देत् । यत् ततोऽहुत्वा पुनरेयात् । यज्ञं विच्छिन्द्यात् । यत्र स्कन्देत् । तन्निषद्य पुनर्गृह्णीयात् । यत्रैव स्कन्दति । तत एवैनत्-पुनर्गृह्णाति । तदेव यादृक्-कीदृक्चं होतव्यँम् । अथान्यां दुग्ध्वा पुनर्.-होतव्यँम् । अनार्तेनैवार्तं यज्ञस्य निष्करोति । **15**

TB 1.4.3.6

वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते । यस्याँग्निहोत्रेऽधिश्रिते श्वाऽन्तरा धावति । रुद्रः खलु वा एषः । यदग्निः । यद्-गामन्वत्यावर्तयेत् । रुद्राय पशू-नपिदद्ध्यात् । अपशुर्-यजमानः स्यात् । यदपो

ऽन्वतिषिञ्चेत् । अनाद्य-मग्नेरापः । अनाद्यमाभ्या-मपिदद्ध्यात् ( ) । गार्हपत्याद्-भस्मादाय । इदं विष्णुर्-विचक्रम इति वैष्णव्यर्चा ऽऽहवनीयाद्धꣳ सयन्नुद्रवेत् । यज्ञो वै विष्णुः । यज्ञेनैव यज्ञꣳ सन्तनोति । भस्मना पदमपिवपति शान्त्यै । **16**

(वै देव्यदितिर् - मुञ्चति - सृजति - करोति - करोत्या - भ्यामपिदद्ध्यात् पञ्च च) **(A3)**

1.4.4 अनुवाकं 4 - अग्निप्रायश्चित्तम् अग्निहोत्रे

TB 1.4.4.1

नि वा एतस्याहवनीयो गार्हपत्यं कामयते । नि गार्हपत्य आहवनीयम् । यस्याग्निमनुद्धृतꣳ सूर्योऽभिनिम्रोचति । दर्भेण हिरण्यं प्रबद्ध्य पुरस्ताद्धरेत् । अथाग्निम् । अथाग्निहोत्रम् । यद्धिरण्यं पुरस्ताद्धरति । ज्योतिर्वै हिरण्यम् । ज्योतिरेवैनं पश्यन्-नुद्धरति । यदग्निं पूर्वꣳ हरत्यथाग्निहोत्रम् **17**

TB 1.4.4.2

भागधेयेनैवैनं प्रणयति ॥ ब्राह्मण आर्षेय उद्धरेत् । ब्राह्मणो वै सर्वा देवताः । सर्वाभिरेवैनं देवताभिरुद्धरति ॥ अग्निहोत्र-मुपसा-द्यातमितो-रासीत । व्रतमेव हतमनु म्रियते ॥ अन्तं वा एष आत्मनो गच्छति । यस्ताम्यति । अन्तमेष यज्ञस्य गच्छति । यस्याग्निमनुद्धृतꣳ सूर्योऽभिनिम्रोचति **18**

TB 1.4.4.3

पुनः समन्य जुहोति । अन्तेनैवान्तं यज्ञस्य निष्करोति ॥ वरुणो वा एतस्य यज्ञं गृह्णाति । यस्याग्नि-मनुद्धृतꣳ सूर्योऽभिनिम्रोचति । वारुणं चरुं निर्वपेत् । तेनैव यज्ञं निष्क्रीणीते ॥ नि वा एतस्याहवनीयो गार्हपत्यं कामयते । नि गार्हपत्य आहवनीयम् । यस्याग्नि-मनुद्धृतꣳ सूर्योऽभ्युदेति । चतुर्गृहीत-माज्यं पुरस्ताद्धरेत् **19**

TB 1.4.4.4

अथाग्निम् । अथाग्निहोत्रम् । यदाज्यं पुरस्ताद्धरति । एतद्वा अग्नेः प्रियं धाम । यदाज्यम् । प्रियेणैवैनं धाम्ना समर्द्धयति । यदग्निं पूर्वꣳ हरत्यथाग्निहोत्रम् । भागधेयेनैवैनं प्रणयति । ब्राह्मण आर्षेय उद्धरेत् । ब्राह्मणो वै सर्वा देवताः **20**

TB 1.4.4.5

सर्वाभिरेवैनं देवताभिरुद्धरति ॥ पराची वा एतस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छति । यस्याग्नि-मनुद्धृतꣳ सूर्योऽभ्युदेति । उषाः केतुना जुषताम् । यज्ञं देवेभिरिन्वितम् । देवेभ्यो मधुमत्तमꣳ स्वाहेति प्रत्यङ्-निषद्याज्येन जुहुयात् । प्रतीचीमेवास्मै विवासयति ॥ अग्निहोत्र-मुपसाद्यातमितो-रासीत । व्रतमेव हतमनु म्रियते । अन्तं वा एष आत्मनो गच्छति **21**

TB 1.4.4.6

यस्ताम्यति । अन्तमेष यज्ञस्य गच्छति । यस्याग्नि-मनुद्धृतꣳ सूर्योऽभ्युदेति । पुनः समन्य जुहोति । अन्तेनैवान्तं यज्ञस्य निष्करोति । मित्रो वा एतस्य यज्ञं गृह्णाति । यस्याग्नि-मनुद्धृतꣳ सूर्योऽभ्युदेति । मैत्रं चरुं निर्वपेत् । तेनैव यज्ञं निष्क्रीणीते ॥ यस्या-हवनीयेऽनुद्धाते गार्हपत्य उद्वायेत् **22**

TB 1.4.4.7

यदाहवनीय-मनुद्धाप्य गार्हपत्यं मन्थेत् । विच्छिन्द्यात् । भ्रातृव्यमस्मै जनयेत् । यद्वै यज्ञस्य वास्तव्यं क्रियते । तदनु रुद्रोऽवचरति । यत् पूर्व-मन्ववस्येत् । वास्तव्य-मग्निमुपासीत । रुद्रोऽस्य पशून् घातुकः स्यात् । आहवनीय-मुद्धाप्य । गार्हपत्यं मन्थेत् । **23**

TB 1.4.4.8

इतः प्रथमं जज्ञे अग्निः । स्वाद्योनेरधि जातवेदाः । स गायत्रिया त्रिष्टुभा जगत्या । देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन्निति । छन्दोभिरेवैनꣳ स्वाद्योनेः प्रजनयति ॥ गार्हपत्यं मन्थति । गार्हपत्यं वा अन्वाहिताग्नेः पशव उप तिष्ठन्ते । स यदुद्वायति । तदनु पशवोऽपक्रामन्ति । इषे रय्यै रमस्व **24**

TB 1.4.4.9

सहसे द्युम्नाय । ऊर्जे पत्यायेत्याह । पशवो वै रयिः । पशूनेवास्मै रमयति ॥ सारस्वतौ त्वोथ्सौ समिन्धातामित्याह । ऋख् सामे वै सारस्वतावुथ्सौ । ऋख्-सामाभ्यामेवैनꣳ समिन्धे ॥ सम्राडसि विराडसीत्याह । रथन्तरं वै सम्राट् । बृहद्-विराट् **25**

TB 1.4.4.10

ताभ्यामेवैनꣳ समिन्धे ॥ वज्रो वै चक्रम् । वज्रो वा एतस्य यज्ञं विच्छिनत्ति । यस्यानो वा रथो वाऽन्तराऽग्नी याति । आहवनीय-मुद्वाप्य । गार्हपत्या-दुद्धरेत् । यदग्ने पूर्वं प्रभृतं पदꣳ हि ते । सूर्यस्य रश्मीन-न्वाततान । तत्र रयिष्ठामनु संभरैतम् । सं नः सृज सुमत्या वाजवत्येति ( ) **26**

TB 1.4.4.11

पूर्वेणैवास्य यज्ञेन यज्ञमनु सं तनोति ॥ त्वमग्ने सप्रथा असीत्याह । अग्निः सर्वा देवताः । देवताभिरेव यज्ञꣳ सं तनोति ॥ अग्नये पथिकृते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत् । अग्निमेव पथिकृतꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति । स एवैनं यज्ञियं पन्थामपि-नयति । अनड्वान्-दक्षिणा । वही ह्येष समृद्ध्यै । **27**

special korvai

(नि वै पूर्वं त्रीणि निम्रोचति दर्भेण यद्धिरण्यमग्निहोत्रं पुनर्वरुणो वारुणं नि वा एतस्याभ्युदेति चतुर्गृहीतमाज्यं यदाज्यं पराच्युषाः पुनर्मित्रो मेत्रं यस्याहवनीयेऽनुद्वाते गार्हपत्यो यद्वै मन्थेदुद्धरेत्)
(हरत्यथाग्निहोत्रं - निम्रोचति - हरेद् - देवता - गच्छ - त्युद्वायेन्-मन्थेद्-रमस्व-बृहद् विराड्-इति-

नवं च) **(A4)**

1.4.5 अनुवाकं 5 - सोमातिरेकप्रायश्चित्तम्

TB 1.4.5.1

यस्य प्रातस्सवने सोमोऽतिरिच्यते । माद्ध्यन्दिनꣳ सवनं कामयमानो-ऽभ्यतिरिच्यते । गौर्द्धयति मरुतामिति धयद्वतीषु कुर्वन्ति । हिनस्ति वै सन्ध्यधीतम् । सन्धीव खलु वा एतत् । यथ् सवन स्यातिरिच्यते । यद्धयद्वतीषु कुर्वन्ति । सन्धेः शान्त्यै ॥ गायत्रꣳ साम भवति पञ्चदशः स्तोमः । तेनैव प्रातस्सवनान्नयन्ति । **28**

TB 1.4.5.2

मरुत्वतीषु कुर्वन्ति । तेनैव माद्ध्यन्दिनाथ्-सवनान्नयन्ति ॥ होतुश्च मसमनून्नयन्ते । होताऽनुशꣳसति । मद्ध्यत एव यज्ञꣳ समादधाति ॥ यस्य माद्ध्यन्दिने सवने सोमोऽतिरिच्यते । आदित्यं तृतीयसवनं कामयमानो-ऽभ्यतिरिच्यते । गौरिवीतꣳ साम भवति । अतिरिक्तं वै गौरिवीतम् । अतिरिक्तं यथ् सवनस्या-तिरिच्यते **29**

TB 1.4.5.3

अतिरिक्तस्य शान्त्यै ॥ बण्महाꣳ असि सूर्येति कुर्वन्ति । यस्यैवादित्यस्य सवनस्य कामेनातिरिच्यते । तेनैवैनं कामेन समर्द्धयन्ति ॥ गौरिवीतꣳ साम भवति । तेनैव माद्ध्यन्दिनाथ्-सवनान्नयन्ति ॥ सप्तदशः स्तोमः । तेनैव तृतीयसवनान्नयन्ति ॥ होतुश्चमसमनून्नयन्ते । होताऽनुशꣳ सति **30**

TB 1.4.5.4

मद्ध्यत एव यज्ञꣳ समादधाति ॥ यस्य तृतीयसवने सोमोऽतिरिच्येत । उक्थ्यं कुर्वीत । यस्योक्थ्येऽतिरिच्येत । अतिरात्रं कुर्वीत । यस्या-तिरात्रेऽतिरिच्यते । तत्त्वै दुष्प्रज्ञानम् । यजमानं वा एतत् पशवं आसाह्य यन्ति । बृहथ् साम भवति । बृहद्वा इमां लोकान् दाधार ( ) । बार्.हताः

प॒शवः॑ । बृ॒ह॒तैवास्मै॑ प॒शून् दा॑धार ॥ शि॒पि॒वि॒ष्टव॑तीषु कुर्वन्ति । शि॒पि॒वि॒ष्टो वै दे॒वानां॑ पु॒ष्टम् । पुष्ट्यै॒वैनꣳ॒ समर्द्धयन्ति ॥ होतु॑श्चम॒समनून्न॑यन्ते । होताऽनु॑शꣳसति । म॒द्ध्य॒त ए॒व य॒ज्ञꣳ स॒मादधाति । **31**

(य॒न्ति॒ - सव॑नस्याति॒रिच्य॑ते - शꣳसति - दाधारा॒ष्टौ च॑) **(A5)**

1.4.6 अनुवाकं 6 - सवननिमित्तं प्रायश्चित्तम्

TB 1.4.6.1

एकै॑को॒ वै ज॒नता॑या॒-मिन्द्रः॑ । एकं॒ वा ए॒ताविन्द्र॑म॒भि सꣳसु॑नुतः । यौ द्वौ सꣳसु॑नुतः । प्र॒जाप॑ति॒र्वा ए॒ष विता॑यते । यद्-य॒ज्ञः । तस्य॒ ग्रावा॑णो॒ दन्ताः॑ । अ॒न्य॒तरं॒ वा ए॒ते सꣳसु॑न्व॒तोर्-निर्ब॑फ्सति । पूर्वे॑णोप॒सृत्या॑ दे॒वता॒ इत्या॑हुः । पू॒र्वो॒प॒सृ॒तस्य॒ वै श्रेयाँ॑न् भवति । एति॑व॒न्त्याज्या॑नि भवन्त्य॒-भिजि॑त्यै । **32**

TB 1.4.6.2

म॒रुत्व॑तीः प्रति॒पदः॑ । म॒रुतो॒ वै दे॒वाना॒-मप॑राजित-मा॒यत॑नम् । दे॒वाना॑-मे॒वाप॑राजित आ॒यत॑ने यतते ॥उ॒भे बृ॑हद्रथन्त॒रे भ॑वतः । इ॒यं॒ वाव र॑थन्त॒रम् । अ॒सौ बृ॒हत् । आ॒भ्याम॒वैन॑-म॒न्तरे॑ति । वा॒चश्च॒ मन॑सश्च । प्रा॒णाच्चा॑-पा॒नाच्च॑ । दि॒वश्च॑ पृथि॒व्याश्च॑ **33**

TB 1.4.6.3

सर्व॑स्माद्-वि॒त्ताद्-वेद्याँ॑त् ॥ अ॒भि॒व॒र्तो ब्र॑ह्मसा॒मं भ॑वति । सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्या॒-भिवृ॑त्त्यै ॥ अ॒भि॒जिद्-भ॑वति । सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्या॒-भिजि॑त्यै । वि॒श्व॒जिद्-भ॑वति । विश्व॑स्य॒ जित्यै॑ ॥ यस्य॒ भूयाꣳसो यज्ञ॒क्रतव॒ इत्या॑हुः । स दे॒वता॑ वृङ्क्त इति॑ । यद्य॑ग्निष्टो॒मः सोमः॑ प॒रस्ता॒थ्-स्यात् **34**

TB 1.4.6.4

उ॒क्थ्यं॑ कुर्वीत । यद्यु॒क्थ्यः॑ स्यात् । अ॒ति॒रा॒त्रं कु॑र्वीत । य॒ज्ञ॒क्र॒तुभि॑-रे॒वास्य॑ दे॒वता॑ वृङ्क्ते ॥ यो वै छन्दो॑भि-रभि॒भव॑ति । स सꣳ सुन्व॒तो-र॒भिभ॑वति । स॒म्वे॒शाय॑ त्वोपवे॒शाय॒-त्वेत्या॑ह । छन्दाꣳसि॒ वै स॑म्वे॒श उ॑पवे॒शः । छन्दो॑भिरे॒वास्य॒ छन्दाꣳस्य॒-भिभ॑वति ॥ इ॒ष्टर्गो॒ वा ऋ॒त्विजा॑-मद्ध्व॒र्युः **35**

TB 1.4.6.5

इ॒ष्टर्ग॒ः खलु॒ वै पूर्वो॒ऽर्ष्टुः क्षी॑यते । प्राणा॑पानौ मृ॒त्योर्मा॑ पात॒मित्या॑ह । प्रा॒णा॒पा॒नयो॑रे॒व श्र॑यते । प्राणा॑पानौ॒ मा मा॑ हासिष्ट॒मित्या॑ह । नैनं॑ पु॒राऽऽयु॑षः प्राणापा॒नौ ज॑हितः ॥ आर्ति॑ँ॒वा ए॒ते नियं॑न्ति । येषां॑ दीक्षि॒तानां॑ प्र॒मीय॑ते । तं ँ॒यद॑व॒वर्ज॑युः । क्रू॒र॒कृता॑मिवैषां ँ॒लो॒कः स्यात् । आह॑र द॒हेति॑ ब्रूयात् **36**

TB 1.4.6.6

तं द॑क्षिण॒तो वेद्यै॑ नि॒धाय॑ । स॒र्प॒रा॒ज्ञिया॑ ऋ॒ग्भिः स्तु॑युः । इ॒यं ँ॒वै सर्प॑तो॒ राज्ञी॑ । अ॒स्या ए॒वैनं॒ परि॑ददति ॥ व्यृ॑द्धं॒ तदित्या॑हुः । यथ् स्तु॒त-मन॑नुशस्त॒-मिति॑ । होता॑ प्रथ॒मः प्रा॑चीनावी॒ती मा॑र्जा॒लीयं॒ परी॑यात् । या॒मीर॑नु-ब्रु॒वन्न् । स॒र्प॒रा॒ज्ञीनां॑ कीर्तयेत् । उ॒भयो॑रे॒वैनं॑ ँ॒लो॒कयो॒ः परि॑ददति **37**

TB 1.4.6.7

अथो॑ धु॒वन्त्ये॒वैनं॑म् । अथो॒ न्ये॑वास्मै॑ ह्वुवते ॥ त्रिः परि॑यन्ति । त्रय॑ इ॒मे लो॒काः । ए॒भ्य ए॒वैनं॑ ँ॒लो॒केभ्यो॑ धुवते । त्रिः पुन॒ः परि॑यन्ति । षट्थ् संप॑द्यन्ते । षड्वा ऋ॒तव॑ः । ऋ॒तुभि॑रे॒वैनं॑ धुवते ॥ अग्न॒ आयूꣳषि पवस॒ इति॑ प्रति॒पदं॑ कुर्वीरन्न् ( ) । र॒थ॒न्त॒रसा॑मैषाꣳ सोम॑ः स्यात् । आयु॑रे॒वात्मन्-द॑धते । अथो॑ पा॒प्मान॑मे॒व वि॒जह॑तो यन्ति । **38**

(अ॒भिजि॑त्यै - पृथि॒व्याश्च॒ - स्या - द॑द्ध्व॒र्युर् - ब्रु॑याल् - लो॒कयो॒ः परि॑ददति - कुर्वरꣳ स्त्रीणि॑ च) **(A6)**

1.4.7 अनुवाकं 7 - यूपविरोहणादिप्रायश्चित्तम्

TB 1.4.7.1

अ॒सुर्यं॑ वा ए॒तस्मा॒द्-वर्णं॑ कृ॒त्वा । प॒शवो॑ वी॒र्य॑-मप॑क्रामन्ति । यस्य॒ यूपो॑ वि॒रोह॑ति । त्वा॒ष्ट्रं ब॑हुरू॒प-माल॑भेत । त्वष्टा॒ वै रू॒पाणा॑मीशे । य ए॒व रू॒पाणा॒मीशे॑ । सो॑ऽस्मिन् प॒शून्. वी॒र्यं॑ यच्छति । नास्मा॑त्-प॒शवो॑ वी॒र्य॑-मप॑क्रामन्ति ॥ आर्ति॑ं वा ए॒ते नियं॑न्ति । येषां॑ दीक्षि॒ताना॑-म॒ग्नि-रु॒द्वाय॑ति **39**

TB 1.4.7.2

यदा॑हव॒नीय॑ उ॒द्वाये॑त् । यत्तं मन्थे॑त् । विच्छि॑न्द्यात् । भ्रातृ॑व्यमस्मै जनयेत् । यदा॑हव॒नीय॑ उ॒द्वाये॑त् । आग्नी॑द्धा॒-दुद्ध॑रेत् । यदाग्नी॑द्ध उ॒द्वाये॑त् । गार्.ह॑पत्या॒-दुद्ध॑रेत् । यद् गार्.ह॑पत्य उ॒द्वाये॑त् । अत॑ ए॒व पुन॑र् मन्थेत् **40**

TB 1.4.7.3

अत्र॒ वाव स निल॑यते । यत्र॒ खलु॒ वै निली॑न-मुत्त॒मं पश्य॑न्ति । तदे॑न-मिच्छन्ति ॥ यस्मा॒द्-दारो॑रु॒द्वाये॑त् । तस्या॒रणी॑ कुर्यात् । क्रु॒मु॒कमपि॑ कुर्यात् । ए॒षा वा अ॒ग्नेः प्रि॒या त॒नूः । यत्-क्रु॑मु॒कः । प्रि॒यये॒वैनं॑ त॒नुवा॒ सम॑र्द्धयति ॥ गार्.ह॑पत्यं मन्थति **41**

TB 1.4.7.4

गार्.ह॑पत्यो॒ वा अ॒ग्नेर्योनिः॑ । स्वादे॒वैनं॑ योने॑र्-जनयति । नास्मै॒ भ्रातृ॑व्यं जनयति ॥ यस्य॒ सोम॑ उप॒दस्ये॑त् । सु॒वर्णꣳ॒ हिर॑ण्यं द्वे॒धा वि॒च्छिद्य॑ । ऋ॒जी॒षे॑ऽन्यदा॑धूनु॒यात् । जु॒हु॒यादु॒न्यत् । सोम॑मे॒वा-भि॑षु॒णोति॑ । सोम॑ जुहोति ॥ सोम॑स्य॒ वा अ॑भिषू॒यमा॑णस्य प्रि॒या त॒नू-रुद॑क्रामत् **42**

TB 1.4.7.5

तथ् सु॒वर्णꣳ॒ हिर॑ण्य-मभवत् । यथ् सु॒वर्णꣳ॒ हिर॑ण्यं कु॒र्वन्ति॑ । प्रि॒यये॒वैनं॑ त॒नुवा॒ सम॑र्द्धयन्ति ॥ यस्याक्री॑तꣳ॒ सोम॑-मप॒हरे॑युः । क्री॒णी॒यादे॒व । सैव ततः॒ प्राय॑श्चित्तिः ॥ यस्य॑ क्री॒तम॑प॒हरे॑युः । आ॒दा॒राꣳश्च॑ फाल्गु॒नानि॑ चा॒भिषु॑णुयात् । गा॒य॒त्री यꣳ सोम॒माह॑रत् । तस्य॒ योऽꣳशुः॑ प॒राऽप॑तत् **43**

TB 1.4.7.6

त आदारा अभवन् । इन्द्रो वृत्रमहन् । तस्य वल्कः पराऽपतत् । तानि फाल्गुनान्यभवन् । पशवो वै फाल्गुनानि । पशवः सोमो राजा । यदादाराꣳश्च फाल्गुनानि चाभिषुणोति । सोममेव राजानमभिषुणोति ॥ शृतेन प्रातस्सवने श्रीणीयात् । दुद्धा मद्ध्यन्दिने **44**

TB 1.4.7.7

नीतमिश्रेण तृतीयसवने । अग्निष्टोमः सोमः स्याद् रथन्तरसामा । य एवर्त्विजो वृताः स्युः । त एनं याजयेयुः । एकां गां दक्षिणां दद्यात्तेभ्य एव । पुनः सोमं क्रीणीयात् । यज्ञेनैव तद्-यज्ञ-मिच्छति । सैव ततः प्रायश्चित्तिः ॥ सर्वाभ्यो वा एष देवताभ्यः सर्वेभ्यः पृष्ठेभ्य आत्मान-मागुरते । यः सत्रायागुरते ( ) । एतावान्-खलु वै पुरुषः । यावदस्य वित्तम् । सर्ववेदसेन यजेत । सर्वपृष्ठोऽस्य सोमः स्यात् । सर्वाभ्य एव देवताभ्यः सर्वेभ्यः पृष्ठेभ्य आत्मानं निष्क्रीणीते । **45**

(उद्वायति - मन्थेन् - मन्थ - त्यक्रामत् - पराऽपतन् - मद्ध्यन्दिन - आगुरते पञ्च च) **(A7)**

1.4.8 अनुवाकं 8 - पावमानीमन्त्राः (स्मार्ते श्नानादौ मार्जनार्थाश्च)

TB 1.4.8.1

पवमानः सुवर्जनः । पवित्रेण विचर्षणिः । यः पोता स पुनातु मा ॥ पुनन्तु मा देवजनाः । पुनन्तु मन वो धिया । पुनन्तु विश्व आयवः ॥ जातवेदः पवित्रवत् । पवित्रेण पुनाहि मा । शुक्रेण देव दीद्यत् । अग्ने क्रत्वा क्रतूꣳ रनु । **46**

TB 1.4.8.2

यत्ते पवित्र-मर्चिषि । अग्ने वितततमन्तरा । ब्रह्म तेन पुनीमहे ॥ उभाभ्यां देव सवितः ।पवित्रेण सवेन च । इदं ब्रह्म पुनीमहे ॥ वैश्वदेवी पुनती देव्यागात् । यस्यै बह्वी-स्तनुवो वीतपृष्ठाः ।

तया॒ मद॑न्तः सध॒माद्ये॑षु । व॒यꣳ स्या॑म॒ पत॑यो रयी॒णाम् । **47**

TB 1.4.8.3

वै॒श्वा॒न॒रो र॒श्मिभि॑र्मा पुनातु । वात॑ः प्रा॒णेने॑षि॒रो म॑यो॒भूः । द्यावा॑पृथि॒वी पय॑सा॒ पयो॑भिः । ऋ॒तावं॑री य॒ज्ञिये मा पुनीताम् ॥ बृ॒हद्भिः॑ सवित॒स्तृभिः॑ । वर्.षि॑ष्ठैर् देव॒ मन्म॑भिः । अग्ने॒ दक्षैः॑ पुनाहि मा ॥ येन॑ दे॒वा अपु॑नत । येनापो॑ दि॒व्यं कशः॑ । तेन॑ दि॒व्येन॒ ब्रह्म॑णा **48**

TB 1.4.8.4

इ॒दं ब्रह्म॑ पुनीमहे ॥ यः पा॑वमा॒नीर॒द्ध्येति॑ । ऋषि॑भिः॒ संभृ॑तꣳ॒ रस॑म् । सर्वꣳ॒ स पू॒तम॑श्नाति । स्व॒दि॒तं मा॑त॒रिश्व॑ना ॥ पा॒व॒मा॒नीर्यो अ॒द्ध्येति॑ । ऋषि॑भिः॒ संभृ॑तꣳ॒ रस॑म् । तस्मै॒ सर॑स्वती दुहे । क्षी॒रꣳ स॒र्पिर्-मधू॑द॒कम् ॥ पा॒व॒मा॒नीः स्व॒स्त्यय॑नीः **49**

TB 1.4.8.5

सु॒दुघा॒ हि पय॑स्वतीः । ऋषि॑भिः॒ संभृ॑तो॒ रसः॑ । ब्रा॒ह्म॒णेष्व॒मृतꣳ॑ हि॒तम् ॥ पा॒व॒मा॒नीर् दि॑शन्तु नः । इ॒मं ँलो॒कमथो॑ अ॒मुम् । कामा॒न्थ् समर्द्धयन्तु नः । दे॒वीर् दे॒वैः स॒माभृ॑ताः ॥ पा॒व॒मा॒नीः स्व॒स्त्यय॑नीः । सु॒दुघा॒हि घृ॑त॒श्चुतः॑ । ऋषि॑भिः॒ सम्भृ॑तो॒ रसः॑ **50**

TB 1.4.8.6

ब्रा॒ह्म॒णेष्व॒मृतꣳ॑ हि॒तम् ॥ येन॑ दे॒वाः प॒वित्रे॑ण । आ॒त्मान॑ं पु॒नते॒ सदा॑ । तेन॑ स॒हस्र॑धारेण । पा॒व॒मा॒न्यः पु॑नन्तु मा ॥ प्रा॒जा॒प॒त्यं प॒वित्र॑म् । श॒तोद्या॑मꣳ हिर॒ण्मय॑म् । तेन॑ ब्रह्म॒ विदो॑ व॒यम् । पू॒तं ब्रह्म॑ पुनीमहे ॥ इन्द्रः॑ सुनी॒ती स॒ह मा॑ पुनातु ( ) । सोमः॑ स्व॒स्त्या वरु॑णः स॒मीच्या॑ । य॒मो राजा॑ प्रमृ॒णाभिः॑ पुनातु मा । जा॒तवे॑दा मो॒र्जय॑न्त्या पुनातु । **51**

(अनु॑ - रयी॒णां - ब्रह्म॑णा - स्व॒स्त्यय॑नीः - सु॒दुघा॒ हि घृ॑त॒श्चुत॒ ऋषि॑भिः॒ सम्भृ॑तो॒ रसः॑ - पुनातु॒

त्रीणि॑ च) **(A8)**

1.4.9 अनुवाकं 9 - राजसूयगतचातुर्मास्यशेषः

TB 1.4.9.1

प्र॒जा वै स॒त्रमा॑सत॒ तप॒स्तप्य॑माना॒ अजु॑ह्वतीः । दे॒वा अ॑पश्यं चम॒सं घृ॒तस्य॑ पू॒र्णꣳ स्व॒धाम् । तमुपोद॑तिष्ठ॒न्त-म॑जुहवुः । तेना॑र्द्धमा॒स ऊर्ज॒मवा॑रुन्धत । तस्मा॑दर्द्धमा॒से दे॒वा इ॑ज्यन्ते ॥ पि॒तरो॑ऽपश्यं चम॒सं घृ॒तस्य॑ पू॒र्णꣳ स्व॒धाम् । तमुपोद॑तिष्ठ॒न्त- म॑जुहवुः । तेन॑ मा॒स्यूर्ज॒मवा॑रुन्धत । तस्मा॑न् मा॒सि पि॒तृभ्यः॑ क्रियते । म॒नु॒ष्या॑ अपश्यं चम॒सं घृ॒तस्य॑ पू॒र्णꣳ स्व॒धाम् **52**

TB 1.4.9.2

तमुपोद॑तिष्ठ॒न्त-म॑जुहवुः । तेन॑-द्व॒यीमूर्ज॒मवा॑रुन्धत । तस्मा॒द्-द्विरह्नो॑-मनु॒ष्ये॑भ्य॒ उप॑ह्रियते । प्रा॒तश्च॑ सा॒यं च॑ । प॒शवो॑ऽपश्यं चम॒सं घृ॒तस्य॑ पू॒र्णꣳ स्व॒धाम् । तमुपोद॑तिष्ठ॒न्त-म॑जुहवुः । तेन॑-त्र॒यीमूर्ज॒मवा॑-रुन्धत । तस्मा॒त् त्रिरह्नः॑ प॒शवः॒ प्रेर॑ते । प्रा॒तस्स॑ग॒वे सा॒यम् । असु॑रा अपश्यं चम॒सं घृ॒तस्य॑ पू॒र्णꣳ स्व॒धाम् **53**

TB 1.4.9.3

तमुपोद॑तिष्ठ॒न्त-म॑जुहवुः । तेन॑ सँवथ्स॒र ऊर्ज॒मवा॑-रुन्धत ॥ ते दे॒वा अ॑मन्यन्त । अ॒मी वा इ॒दम॑भूवन्न् । यद्व॒यꣳस्म इति॑ । त ए॒तानि॑ चातुर्मा॒स्यान्य॑पश्यन्न् । तानि॒ निर॑वपन्न् । तैरे॒वैषा॒ तामूर्ज॑मवृञ्जत । ततो॑ दे॒वा अभ॑वन्न् । पराऽसु॑राः । **54**

TB 1.4.9.4

यद्-यज॑ते । याम॒ेव दे॒वा ऊर्ज॑म॒वारु॑न्धत । तां तेना-व॑रुन्धे । यत् पि॒तृभ्यः॑ क॒रोति॑ । याम॒ेव पि॒तर॒ ऊर्ज॑म॒वा-रु॑न्धत । तां तेना-व॑रुन्धे । यदा॑वस॒थेऽन्नꣳ॒ हर॑न्ति । याम॒ेव म॑नु॒ष्या॑ ऊर्ज॑म॒वा-रु॑न्धत । तां तेना-व॑रुन्धे । यद् दक्षि॑णा॒ ददा॑ति **55**

TB 1.4.9.5

यामेव पशव ऊर्जमवा-रुन्धत । तां तेना-वरुन्धे । यच्चातुर्-मास्यैर्-यजते । यामेवासुरा ऊर्जम-वारुन्धत । तां तेना-वरुन्धे । भवत्यात्मनाँ । पराँऽस्य भ्रातृव्यो भवति ॥ विराजो वा एषा विक्राँन्तिः । यच्चातुर्-मास्यानि । वैश्वदेवेनास्मिँल्लोके प्रत्यतिष्ठत् ( ) । वरुण प्रघासै-रन्तरिक्षे । साकमेधै-रमुष्मिँल्लोके । एष ह त्वावैतथ् सर्वं भवति । य एवं विद्वाꣳश्चातुर्मास्यैर् यजते । **56**

(मनुष्या अपश्यञ्चमसं घृतस्य पूर्णꣳ स्वधा-मसुरा अपश्यञ्चमसं घृतस्य पूर्णꣳ स्वधा-मसुरा-ददाँ-त्यतिष्ठ च्चत्वारि च) **(A9)**

1.4.10 अनुवाकं 10 - चातुर्मास्यप्रशंसनम्

TB 1.4.10.1

अग्निर्वाव संवथ्सरः । आदित्यः परिवथ्सरः । चन्द्रमा इदावथ्सरः । वायु-रनुवथ्सरः ॥ यद्-वैश्वदेवेन यजते । अग्निमेव तथ् संवथ्सर-माँप्नोति । तस्माँद्-वैश्वदेवेन यजमानः । संवथ्सरीणाꣳ स्वस्ति-माशाँस्त इत्याशासीत ॥ यद्-वरुण प्रघासैर्-यजते । आदित्यमेव तत् परिवथ्सर-माँप्नोति **57**

TB 1.4.10.2

तस्माँद्-वरुण-प्रघासैर् यजमानः । परिवथ्सरीणाꣳ स्वस्ति-माशाँस्त इत्याशासीत । यथ् साकमेधैर्-यजते । चन्द्रमसमेव तदिदावथ्सर-माँप्नोति । तस्माँथ् साकमेधैर्-यजमानः । इदावथ्सरीणाꣳ स्वस्ति-माशाँस्त इत्याशासीत ॥ यत् पितृ यज्ञेन यजते । देवानेव तदन्ववस्यति ॥ अथ वा अस्य वायुश्चा-नुवथ्सरश्चा प्रीतावुच्छिष्येते । यच्छुनासीरीयेण यजते **58**

TB 1.4.10.3

वा॒युमे॒व तदनुवथ्स॒र-माप्नोति । तस्मा॑-च्छुनासी॒रीये॑ण॒ यज॑मानः । अ॒नु॒व॒थ्स॒रीणाꣳ स्व॒स्ति-माशा॑स्त॒ इत्याशा॑सीत ॥ स॒ँव॒थ्स॒रं वा एष ईफ्स॒तीत्या॑हुः । यश्चा॑तुर्-मा॒स्यैर् यज॑त॒ इति॑ । ए॒ष ह॒ त्वै स॑वंथ्स॒र-माप्नोति । य एवं॑ वि॒द्वाꣳ श्चा॑तुर्मा॒स्यैर्-यज॑ते ॥ विश्वे॑ दे॒वाः सम॑यजन्त । तेऽग्निमे॒वाय॑जन्त । त एतं॑ लो॒कम॑जयन्न् **59**

TB 1.4.10.4

यस्मि॑न्नग्निः । यद्-वैश्वदे॒वेन॒ यज॑ते । ए॒तमे॒व लो॒कं ज॑यति । यस्मि॑न्नग्निः । अ॒ग्नेरे॒व सायु॑ज्य॒मुपै॑ति ॥ य॒दा वैश्वदे॒वेन॒ यज॑ते । अथ॑ सँवथ्स॒रस्य॑ गृ॒हप॑ति-माप्नोति । य॒दा सँ॑वथ्स॒रस्य॑ गृ॒हप॑ति-मा॒प्नोति॑ । अथ॑ सहस्रया॒जिन॑-माप्नोति । य॒दा स॑हस्रया॒जिन॑-मा॒प्नोति॑ **60**

TB 1.4.10.5

अथ॑ गृहमे॒धिन॑-माप्नोति । य॒दा गृ॑हमे॒धिन॑-मा॒प्नोति॑ । अथा॒ग्निर् भ॑वति । य॒दाऽग्निर् भव॑ति । अथ॒ गौर्भ॑वति । ए॒षा वै वैश्वदे॒वस्य॒ मात्रा॑ । ए॒तद्-वा ए॒तेषा॑मव॒मम् । अतो॑ऽतो॒ वा उत्त॑राणि॒ श्रेयाꣳ॑सि भवन्ति । यद्-विश्वे॑ दे॒वाः स॒मय॑जन्त । तद्-वैश्वदे॒वस्य॑ वैश्वदेव॒त्वम् । **61**

TB 1.4.10.6

अथा॑दि॒त्यो वरु॑णꣳ राजा॑नं॒ वरुण प्रघा॒सैर॑यजत । स ए॒तं॑ लो॒कम॑जयत् । यस्मि॑न्नादि॒त्यः । यद्-व॑रुण-प्रघा॒सैर्-यज॑ते । ए॒तमे॒व लो॒कं ज॑यति । यस्मि॑न्नादि॒त्यः । आ॒दि॒त्यस्यै॒व-सायु॑ज्य॒-मुपै॑ति । यदा॑दि॒त्यो वरु॑णꣳ राजा॑नं॒ वरुण प्रघा॒सैरय॑जत । तद्-व॑रुण प्रघा॒सानां॒ वरुण प्रघास॒त्वम् ॥ अथ॒ सोमो॒ राजा॒ छन्दाꣳ॑सि साकमे॒धैर॑यजत **62**

TB 1.4.10.7

स ए॒तं॑ लो॒कम॑जयत् । यस्मिꣳ॑ श्च॒न्द्रमा॑ वि॒भाति॑ । यथ् सा॑कमे॒धैर्-यज॑ते । ए॒तमे॒व लो॒कं ज॑यति । यस्मिꣳ॑ श्च॒न्द्रमा॑ वि॒भाति॑ । च॒न्द्रम॑स ए॒व सायु॑ज्य॒-मुपै॑ति । सोमो॒ वै च॒न्द्रमाः॑ । ए॒ष ह॒ त्वै सा॒क्षाथ्

सोमं भक्षयति । य एवं विद्वान्थ् सांकमेधैर्-यजंते । यथ् सोमश्च राजा छन्दाꣳसि च समैधन्त **63**

TB 1.4.10.8

तथ् सांकमेधानाꣳ साकमेधत्वम् ॥ अथर्तवः पितरः प्रजापतिं पितरं पितृयज्ञे-नायजन्त । त एतं लोकमजयन्न् । यस्मिन्नृतवः । यत् पितृयज्ञेन यजंते । एतमेव लोकं जयति । यस्मिन्नृतवः । ऋतूनामेव सायुज्य-मुपैति । यद्-ऋतवः पितरः प्रजापतिं पितरं पितृयज्ञेनायजन्त । तत् पितृयज्ञस्य पितृयज्ञत्वम् । **64**

TB 1.4.10.9

अथौषधय इमं देवं त्र्यम्बकै-रयजन्त प्रथेमहीति । ततो वै ता अप्रथन्त । य एवं विद्वाꣳ स्त्र्यम्बकैर्-यजंते । प्रथंते प्रजया पशुभिः ॥ अथ वायुः परमेष्ठिनꣳ शुनासीरीयेणायजत । स एतं लोकमजयत् । यस्मिन्-वायुः । यच्छुनासीरीयेण यजंते । एतमेव लोकं जयति । यस्मिन्-वायुः **65**

TB 1.4.10.10

वायोरेव सायुज्य-मुपैति ॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति । प्र चातुर्मास्ययाजी-मीयता(3) न प्रमीयता(3) इति । जीवन्वा एष ऋतूनप्येति । यदि वसन्तां प्रमीयंते । वसन्तो भवति । यदि ग्रीष्मे ग्रीष्मः । यदि वर्षासु वर्षाः । यदि शरदि शरत् । यदि हेमन्. हेमन्तः ( ) । ऋतुर्भूत्वा संवथ्सरमप्येति । संवथ्सरः प्रजापतिः । प्रजापतिर्वा वैषः । **66**

(परिवथ्सरमाप्नोति - शुनासीरीयेण यजंते - ऽजयन्थ् - सहस्रयाजिनमाप्नोति - वैश्वदेवत्वꣳ - सांकमेधैरयजत - समैधन्त - पितृयज्ञत्वं - जयति यस्मिन् वायुर्. - हेमन्त स्त्रीणी च) **(A10)**

PrapAtaka Korvai with starting words of 1 to 10 anuvAkams :-

(उभये - युवꣳ सुराम - मुदस्थान् - नि वै - यस्य प्रातस्सवन - एकैको - ऽसुर्यम् - पवमानः -

प्र॒जा वै स॒त्रमा॑स - ता॒ग्निर्वाव सँ॑वथ्स॒रो दश॑)

korvai with starting words of 1, 11, 21 series of dasinis :-
(उ॒भये॒ वा - उद॑स्था॒थ् - सर्वा॑भिर् - मद्ध्य॒तो - ऽत्र॒ वाव - ब्रा॑ह्म॒णेष्व - थं॑ गृहमे॒धिनꣳ॒ षट्थ् षं॑ष्टिः)

first and last word of 4th prapAtakam :-
(उ॒भये॒ - वावैषः)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके चतुर्थः प्रपाठकः समाप्तः ॥
= = = = = = = = = = = = = = = = = = =

1.5 प्रथमाष्टके पञ्चमः प्रपाठकः - नक्षत्रेष्टिकाण्डे

1.5.1 अनुवाकं 1 - नक्षत्रेष्टकामन्त्राः, विकृतिरूपचयनगताः

TB 1.5.1.1

अग्नेः कृत्तिकाः । शुक्रं परस्ता-ज्ज्योतिर-वस्तात् ॥ प्रजापते रोहिणी । आपः परस्तादोषधयो ऽवस्तात् ॥ सोमस्येन्वका वितानि । परस्ताद्वयन्तो ऽवस्तात् ॥ रुद्रस्य बाहू । मृगयवः परस्ताद्विक्षारोऽवस्तात् ॥ अदित्यै पुनर्वसू । वातः परस्तादार्द्र-मवस्तात् । **1**

TB 1.5.1.2

बृहस्पतेस्तिष्यः । जुह्वतः परस्ताद्-यजमाना अवस्तात् ॥ सर्पाणा-माश्रेषाः । अभ्यागच्छन्तः परस्तादभ्यानृत्यन्तोऽवस्तात् ॥ पितॄणां मघाः । रुदन्तः परस्तादपभ्रꣳशोऽवस्तात् ॥ अर्यम्णः पूर्वे फल्गुनी । जाया परस्तादृषभोऽवस्तात् ॥ भगस्योत्तरे । वहतवः परस्ताद्वहमाना अवस्तात् । **2**

TB 1.5.1.3

देवस्य सवितुर् हस्तः । प्रसवः परस्तात्-सनिरवस्तात् ॥ इन्द्रस्य चित्रा । ऋतं परस्तात्-सत्य-मवस्तात् ॥ वायोर्-निष्ट्या व्रततिः । परस्ता-दसिद्धि-रवस्तात् ॥ इन्द्राग्नियोर् विशाखे । युगानि परस्तात्-कृषमाणा अवस्तात् ॥ मित्रस्या-नूराधाः । अभ्यारोहत्-परस्ता-दभ्यारूढ-मवस्तात् । **3**

TB 1.5.1.4

इन्द्रस्य रोहिणी । शृणत्-परस्तात्-प्रतिशृण-दवस्तात् ॥ निर्ऋत्यै-मूलवर्हणी । प्रतिभञ्जन्तः परस्तात्-प्रतिशृणन्तोऽवस्तात् ॥ अपां पूर्वा अषाढाः । वर्चः परस्ताथ्-समिति-रवस्तात् ॥ विश्वेषां देवाना-मुत्तराः । अभिजयत्-परस्ता-दभिजित-मवस्तात् ॥ विष्णोः श्रोणा पृच्छमानाः । परस्तात्-पन्था अवस्तात् । **4**

TB 1.5.1.5

वसूनाꣳ श्रविष्ठाः । भूतं परस्ताद्-भूतिरवस्तात् ॥ इन्द्रस्य-शतभिषक् । विश्वव्यचाः परस्ताद्-विश्वक्षिति-रवस्तात् ॥ अजस्यैकपदः पूर्वे प्रोष्ठपदाः । वैश्वानरं परस्ताद्-वैश्वावसव-मवस्तात् ॥ अहेर्बुध्नियस्योत्तरे । अभिषिञ्चन्तः परस्ता-दभिषुण्वन्तोऽवस्तात् ॥ पूष्णो रेवती । गावः परस्ताद्-वथ्सा अवस्तात् ( ) ॥ अश्विनोरश्वयुजौ । ग्रामः परस्ताथ्सेना ऽवस्तात् ॥ यमस्यापभरणीः । अपकर्षन्तः परस्ता-दपवहन्तोऽवस्तात् ॥ "पूर्णा-पश्चाद्1", "यत्ते देवा अदधुः2" । **5**

(आर्द्रमवस्ताद् - वहमाना अवस्ता - दभ्यारूढमवस्तात् - पन्था अवस्ताद् - वथ्सा अवस्तात् पञ्च च) **(A1)**

1.5.2 अनुवाकं 2 - कर्मानुष्ठानार्हः नक्षत्ररूपः पुण्यकालः

TB 1.5.2.1

यत् पुण्यं नक्षत्रम् । तद्-बट् कुर्वीतोपव्युषम् । यदा वै सूर्य उदेति । अथ नक्षत्रं नैति । यावति तत्र सूर्यो गच्छेत् । यत्र जघन्यं पश्येत् । तावति कुर्वीत यत् कारी स्यात् । पुण्याह एव कुरुते । एवꣳ ह वै यज्ञेषु च शतद्युम्नं च माथ्स्यो निरवसाययां चकार । **6**

TB 1.5.2.2

यो वै नक्षत्रियं प्रजापतिं वेद । उभयोरेनं लोकयोर्विदुः । हस्त एवास्य हस्तः । चित्रा शिरः । निष्ट्या हृदयम् । ऊरू विशाखे । प्रतिष्ठा ऽनूराधाः । एष वै नक्षत्रियः प्रजापतिः । य एवं वेद । उभयोरेनं लोकयोर्विदुः **7**

TB 1.5.2.3

अस्मिꣳश्चा-मुष्मिꣳश्च ॥ यां कामयेत दुहितरं प्रिया स्यादिति । तां निष्ट्यायां दद्यात् । प्रियैव

भवति । नेव तु पुनरागच्छति ॥ अभिजिन्नाम नक्षत्रम् । उपरिष्टा-दषाढानाम् । अवस्ताच्छ्रोणायै । देवासुराः समयत्ता आसन् । ते देवास्तस्मिन्-नक्षत्रेऽभ्यजयन् **8**

TB 1.5.2.4

यदभ्यजयन् । तदभिजितोऽभिजित्त्वम् । यं कामयेता-नपजय्यं जयेदिति । तमेतस्मिन्-नक्षत्रे यातयेत् । अनपजय्यमेव जयति । पापपराजितमिव तु ॥ प्रजापतिः पशूनसृजत । ते नक्षत्रं नक्षत्र-मुपातिष्ठन्त । ते समावन्त एवाभवन् । ते रेवतीं-मुपातिष्ठन्त **9**

TB 1.5.2.5

ते रेवत्यां प्राभवन् । तस्माद्-रेवत्यां पशूनां कुर्वीत । यत् किंचार्वाचीनꣳ सोमात् । प्रैव भवन्ति ॥ सलिलं वा इदमन्तरासीत् । यदतरन् । तत् तारकाणां तारकत्वम् । यो वा इह यजते । अमुꣳ सलोकं नक्षते । तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम् **10**

TB 1.5.2.6

देवगृहा वै नक्षत्राणि । य एवं वेद । गृह्येव भवति ॥ यानि वा इमानि पृथिव्याश्चित्राणि । तानि नक्षत्राणि । तस्मा-दश्लीलनामꣳ-श्चित्रे । नावस्येन्न यजेत । यथा पापाहे कुरुते । तादृगेव तत् ॥ देवनक्षत्राणि वा अन्यानि **11**

TB 1.5.2.7

यमनक्षत्राण्यन्यानि । कृत्तिकाः प्रथमम् । विशाखे उत्तमम् । तानि देवनक्षत्राणि । अनूराधाः प्रथमम् । अपभरणी-रुत्तमम् । तानि यमनक्षत्राणि । यानि देवनक्षत्राणि । तानि दक्षिणेन परियन्ति । यानि यमनक्षत्राणि **12**

TB 1.5.2.8

तान्युत्तरेण ॥ अन्वेषामराथ्स्मेति । तदनूराधाः । ज्येष्ठमेषा-मवधिष्मेति । तज्ज्येष्ठघ्नी । मूलमेषामवृक्षामेति । तन्-मूलवर्हणी । यन्नासहन्त । तदषाढाः । यदश्लोणत् **13**

TB 1.5.2.9

तच्छ्रोणा । यदशृणोत् । तच्छ्रविष्ठाः । यच्छत-मभिषज्यन् । तच्छतभिषक् । प्रोष्ठपदेषूदयच्छन्त । रेवत्यामरवन्त । अश्वयुजोरयुञ्जत । अपभरणीष्व पावहन् । तानि वा एतानि यमनक्षत्राणि ( ) ॥ यान्येव देवनक्षत्राणि । तेषु कुर्वीत यत्कारी स्यात् । पुण्याह एव कुरुते । **14**

(चका - रैवं वेदोभयो रेनं लोकयोर्विदु - रजयन् - रेवतीमुपातिष्ठन्त - नक्षत्रत्व - मन्यानि - यानि यमनक्षत्रा - ण्यश्लोणद् - यमनक्षत्राणि त्रीणि च) **(A2)**

1.5.3 अनुवाकं 3 - कर्मानुष्ठानार्हः दिवसभागरूपः हेयोपादेयकाल विभागः

TB 1.5.3.1

देवस्य सवितुः प्रातः प्रसवः प्राणः । वरुणस्य सायमासवोऽपानः ॥ यत् प्रतीचीनं प्रातस्तनात् । प्राचीनꣳ संगवात् । ततो देवा अग्निष्टोमं निरमिमत । तत्-तदात्तवीर्यं निर्मार्गः ॥ मित्रस्य संगवः । तत्-पुण्यं तेजस्व्यहः । तस्मात्तर्हि पशवः समायन्ति ॥ यत् प्रतीचीनꣳ संगवात् **15**

TB 1.5.3.2

प्राचीनं मद्ध्यन्दिनात् । ततो देवा उक्थ्यं निरमिमत । तत्-तदात्तवीर्यं निर्मार्गः ॥ बृहस्पतेर् मद्ध्यन्दिनः । तत्-पुण्यं तेजस्व्यहः । तस्मात्तर्हि तेक्ष्णिष्ठं तपति ॥ यत्-प्रतीचीनं मद्ध्यन्दिनात् । प्राचीन-मपराह्णात् । ततो देवाः षोडशिनं निरमिमत । तत्तदात्तवीर्यं निर्मार्गः । **16**

TB 1.5.3.3

भगस्यापराह्णः । तत्-पुण्यं तेजस्व्यहः । तस्मादपराह्णे कुमार्यो भगमिच्छमाना-श्चरन्ति ॥ यत्-

प्रतीचीनमपराह्णात् । प्राचीनꣳ सायात् । ततो देवा अतिरात्रं निरमिमत । तत्तदात्तवीर्यं निर्मार्गः ॥ वरुणस्य सायम् । तत्-पुण्यं तेजस्व्यहः । तस्मात्तर्.हि नानृतं वदेत् । **17**

TB 1.5.3.4

ब्राह्मणो वा अष्टाविꣳशो नक्षत्राणाम् । समानस्याह्नः पञ्च पुण्यानि नक्षत्राणि । चत्वार्यश्लीलानि । तानि नव । यच्च परस्तान्नक्षत्राणां यच्चावस्तात् । तान्येकादश । ब्राह्मणो द्वादशः । य एवं विद्वान्थ् संवथ्सरं व्रतं चरति । संवथ्सरेणैवास्य व्रतं गुप्तं भवति ॥ समानस्याह्नः पञ्च पुण्यानि नक्षत्राणि ( ) । चत्वार्यश्लीलानि । तानि नव । आग्नेयी रात्रिः । ऐन्द्रमहः । तान्येकादश । आदित्यो द्वादशः । य एवं विद्वान्थ् समवथ्सरं व्रतं चरति । समवथ्सरेणैवास्य व्रतं गुप्तं भवति । **18**

(संगवाथ् - षोडशिनं निरमिमत तत्तदात्तवीर्यं निर्मागो - वदेद् - भवति समानस्याह्नः पञ्च पुण्यानि नक्षत्राण्यष्टौ च) **(A3)**

1.5.4 अनुवाकं 4 - सोमशेषभूता पात्रस्तुतिः.(आध्वरब्राह्मणशेषः)

TB 1.5.4.1

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । कति पात्राणि यज्ञं वहन्तीति । त्रयोदशेति ब्रूयात् । स यद्ब्रूयात् । कस्तानि निरमिमीतेति । प्रजापतिरिति ब्रूयात् । स यद्ब्रूयात् । कुतस्तानि निरमिमीतेति । आत्मन इति । प्राणापानाभ्यां-मेवोपाꣳ-श्वन्तर्यामौ निरमिमीत **19**

TB 1.5.4.2

व्यानादुपाꣳशु सवनम् । वाच ऐन्द्रवायवम् । दक्षक्रतुभ्यां मैत्रावरुणम् । श्रोत्रादाश्विनम् । चक्षुषः शुक्रा मन्थिनौ । आत्मन आग्रयणम् । अङ्गेभ्य उक्थ्यम् । आयुषो ध्रुवम् । प्रतिष्ठाया ऋतुपात्रे ॥ यज्ञं वाव तं प्रजापतिर् निरमिमीत ( ) । स निर्मितो नाद्रियत समव्लीयत । स एतान्

प्रजापति-रपिवापानं-पश्यत् । तान्निरवपत् । तैर्वै स यज्ञमप्यवपत् । यदपिवापा भवन्ति । यज्ञस्य धृत्या असम्ॅव्लयाय । **20**

(उपाꣳश्वन्तर्यामौ निरमिमीता- मिमीत षट् च) **(A4)**

1.5.5 अनुवाकं 5 - चातुर्मास्यशेषा वपनमन्त्राः, (राजसूयब्राह्मणम्)

TB 1.5.5.1

ऋतमेव परमेष्ठि । ऋतं नात्येति किं चन । ऋते समुद्र आहितः । ऋते भूमिरियꣳ श्रिता । अग्निस्तिग्मेन शोचिषा । तप आक्रान्त-मुष्णिहा । शिरस्तपस्याहितम् । वैश्वानरस्य तेजसा । ऋतेनास्य निवर्तये । सत्येन परिवर्तये **21**

TB 1.5.5.2

तपसाऽस्यानुवर्तये । शिवेनास्योपवर्तये । शग्मेनास्या-भिवर्तये । तद्दृतं तथ् सत्यम् । तद्-व्रतं तच्छकेयम् । तेन शकेयं तेन राद्ध्यासम् ॥ यद्-घर्मः पर्यवर्तयत् । अन्तान् पृथिव्या दिवः । अग्निरीशान ओजसा । वरुणो धीतिभिः सह **22**

TB 1.5.5.3

इन्द्रो मरुद्भिः सखिभिः सह ॥ अग्निस्तिग्मेन शोचिषा । तप आक्रान्त-मुष्णिहा । शिरस्तपस्याहितम् । वैश्वानरस्य तेजसा । ऋतेनास्य निवर्तये । सत्येन परिवर्तये । तपसा ऽस्यानुवर्तये । शिवेनास्योपवर्तये । शग्मेनास्याभिवर्तये **23**

TB 1.5.5.4

तद्दृतं तथ् सत्यम् । तद्-व्रतं तच्छकेयम् । तेन शकेयं तेन राद्ध्यासम् ॥ यो अस्याः पृथिव्यास्त्वचि । निवर्तयत्योषधीः । अग्निरीशान ओजसा । वरुणो धीतिभिः सह । इन्द्रो

म॒रुद्भिः॒ सखि॑भिः स॒ह ॥ अ॒ग्निस्ति॒ग्मेन॑ शो॒चिषा॑ । तप॒ आक्रा॑न्त-मु॒ष्णिहा॑ **24**

TB 1.5.5.5

शिर॒स्तप॒स्याहि॑तम् । वै॒श्वा॒न॒रस्य॒ तेज॑सा । ऋ॒तेना॑स्य॒ निव॑र्तये । स॒त्येन॒ परि॑वर्तये । तप॑सा॒ ऽस्यानु॑वर्तये । शि॒वेना॒स्योप॑वर्तये । शा॒ग्मेना॑स्या॒-भिव॑र्तये । तद्दृ॒तं तथ् स॒त्यम् । तद्-व्र॒तं तच्छ॑केयम् । तेन॑ शकेयं॒ तेन॑ राद्ध्यासम् । **25**

TB 1.5.5.6

एकं॒ मास॒-मुद॑सृजत् । प॒र॒मे॒ष्ठी प्र॒जाभ्यः॑ । तेना॑भ्यो॒ मह॒ आव॑हत् । अ॒मृतं॒ मर्त्या॑भ्यः । प्र॒जामनु॒ प्रजा॑यसे । तदु॑ ते मर्त्या॒मृत॑म् । येन॒ मासा॑ अर्द्धमा॒साः । ऋ॒तवः॑ परिवथ्स॒राः । येन॒ ते ते॑ प्रजापते । ई॒जा॒नस्य॒ न्यव॑र्तयन्न् **26**

TB 1.5.5.7

तेना॒हम॒स्य ब्रह्म॑णा । निव॑र्तयामि जी॒वसे॑ ॥ अ॒ग्निस्ति॒ग्मेन॑ शो॒चिषा॑ । तप॒ आक्रा॑न्त-मु॒ष्णिहा॑ । शिर॒स्तप॒स्याहि॑तम् । वै॒श्वा॒न॒रस्य॒ तेज॑सा । ऋ॒तेना॑स्य॒ निव॑र्तये । स॒त्येन॒ परि॑वर्तये । तप॑सा॒ ऽस्यानु॑वर्तये । शि॒वेना॒स्योप॑वर्तये ( ) । शा॒ग्मेना॑स्या॒भिव॑र्तये । तद्दृ॒तं तथ्-स॒त्यम् । तद्-व्र॒तं तच्छ॑केयम् । तेन॑ शकेयं॒ तेन॑ राद्ध्यासम् । **27**

(परि॑वर्तये - स॒हा - भिव॑र्तय - उ॒ष्णिहा॑ - राद्ध्यासं॒ - न्यव॑र्तय॒न् - नुप॑वर्तये च॒त्वारि॑ च) **(A5)**

1.5.6 अनुवाकं 6 - चातुर्मास्यशेषा वपनविधि : (राजसूयब्राह्मणम्)

TB 1.5.6.1

दे॒वा वै यद्-य॒ज्ञे ऽकु॑र्वत । तदसु॑रा अकुर्वत । तेऽसु॑रा ऊ॒र्द्धं पृ॒ष्ठेभ्यो॒ नाप॑श्यन्न् । ते केशा॒नग्रे॑ऽवपन्त । अथ॒ श्मश्रू॑णि । अथो॑प॒क्षौ । तत॒स्तेऽवा॑ञ्च आयन्न् । परा॑ऽभवन्न् । यस्यै॒वं॑ वप॑न्ति । अवा॑ङेति

28

TB 1.5.6.2

अथो॒ परै॒व भ॑वति । अथ॑ दे॒वा ऊ॒र्द्धं पृ॒ष्ठेभ्यो॑ऽपश्यन् । त उ॑पप॒क्षावग्रे॑ऽवपन्त । अथ॒ श्मश्रू॑णि । अथ॒ केशान् । तत॒स्ते॑ऽभवन् । सु॒व॒र्गं ॒लो॒कमा॑यन् । यस्यै॒वं ॒वप॑न्ति । भव॑त्या॒त्मनां॑ । अथो॑ सुव॒र्गं ॒लो॒कमे॑ति । **29**

TB 1.5.6.3

अथै॒तन्-मनु॑र्-व॒प्त्रे मि॑थु॒न-म॑पश्यत् । स श्मश्रू॒ण्यग्रे॑ऽवपत । अथो॑प॒क्षौ । अथ॒ केशान् । ततो॒ वै स प्राजा॑यत प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ । यस्यै॒वं ॒वप॑न्ति । प्र प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र्-मिथु॒नैर् जा॑यते ॥ दे॒वा॒सु॒राः सम्॑यत्ता आसन् । ते स॑म्॒वथ्स॒रे व्याय॑च्छन्त । तान् दे॒वाश्चा॑तुर्-मा॒स्यै॑रे॒वाभि प्राय॑ुञ्जत **30**

TB 1.5.6.4

वै॒श्व॒दे॒वेन॑ च॒तुरो॑ मा॒सो॑ऽवृञ्ज॒तेन्द्र॑राजानः । ताञ्छी॒र॒.षन्नि चाव॑र्तयन्त॒ परि॑ च । व॒रु॒ण॒ प्र॒घा॒सै-श्च॒तुरो॑ मा॒सो॑ऽवृञ्जत॒ वरु॑णराजानः । ताञ्छी॒र॒.षन्नि चाव॑र्तयन्त॒ परि॑ च । सा॒क॒मे॒धैश्च॒तुरो॑ मा॒सो॑ऽवृञ्जत॒ सोम॑राजानः । ताञ्छी॒र॒.षन्नि चाव॑र्तयन्त॒ परि॑ च । या स॑म्॒वथ्स॒र उ॑पजी॒वा ऽऽसी॑त् । तामे॑षा-मवृञ्जत । ततो॑ दे॒वा अभ॑वन् । पराऽसु॑राः **31**

TB 1.5.6.5

य ए॒वं ॒वि॒द्वाꣳ-श्चा॑तुर्मा॒स्यै॒र्-यज॑ते । भ्रातृ॑व्यस्यै॒व मा॒सो वृ॒त्त्वा । शी॒र॒.षन्नि च॑ व॒र्तय॑ते॒ परि॑ च । यैषा स॑म्॒वथ्स॒र उ॑पजी॒वा । वृ॒ङ्क्ते तां भ्रातृ॑व्यस्य । क्षु॒धा ऽस्य॒ भ्रातृ॑व्यः॒ परा॑ भवति ॥ लो॒हि॒ता॒य॒सेन॒ निव॑र्तयते । यद्वा इ॒माम॒ग्निर्. ऋ॒तावाग॑ते निव॒र्तय॑ति । ए॒तदे॒वैनाꣳ॑ रू॒पं कृ॒त्वा निव॑र्तयति । सा तत॒ः श्वः श्वो॒ भूय॑सी॒ भव॑न्त्येति **32**

TB 1.5.6.6

प्रजायते । य एवं विद्वॉल्लोहितायसेन निवर्तयते । एतदेव रूपं कृत्वा निवर्तयते । स ततः श्वः श्वो भूयान्-भवन्नेति । प्रैव जायते ॥ त्रेण्या शल्ल्या निवर्तयेत । त्रीणि त्रीणि वै देवानामृद्धानि । त्रीणि छन्दाꣳसि । त्रीणि सवनानि । त्रय इमे लोकाः **33**

TB 1.5.6.7

ऋद्ध्यामेव तद्-वीर्य एषु लोकेषु प्रति तिष्ठति ॥ यच्चातुर्मास्ययाज्यात्मनो नावद्येत् । देवेभ्य आवृश्च्येत । चतृषु चतृषु मासेषु निवर्तयेत । परोक्षमेव तद्-देवेभ्य आत्मनोऽवद्यत्यनाँ व्रस्काय ॥ देवानां वा एष आनीतः । यश्चातुर्मास्ययाजी । य एवं विद्वान्नि च वर्तयते परि च । देवता एवाप्येति । नास्य रुद्रः प्रजां पशून्नभिमन्यते ( ) । **34**

(एत्ये- त्य - युञ्जता - सुरा - एति - लोका - मन्यते) **(A6)**

1.5.7 अनुवाकं 7 - अग्निचयनशेषा इष्टकोपधानमन्त्राः, तत्र संतत्याख्येष्टकामन्त्राः

TB 1.5.7.1

आयुषः प्राणꣳ सन्तनु । प्राणादपानꣳ सन्तनु । अपानाद् व्यानꣳ सन्तनु । व्यानाच्चक्षुः सन्तनु । चक्षुषः श्रोत्रꣳ सन्तनु । श्रोत्रान् मनः सन्तनु । मनसो वाचꣳ सन्तनु । वाच आत्मानꣳ सन्तनु । आत्मनः पृथिवीꣳ सन्तनु । पृथिव्या अन्तरिक्षꣳ सन्तनु ( ) । अन्तरिक्षाद्-दिवꣳ सन्तनु ।दिवः सुवः सन्तनु । **35**

(अन्तरिक्षꣳ सन्तनु द्वे च) **(A7)**

1.5.8 अनुवाकं 8 - अग्निचयनशेषा थर्वशिरोऽभिधानानामिष्टकानां मन्त्राः

TB 1.5.8.1

इन्द्रो॑ दधी॒चो अ॒स्थभिः॑ । वृ॒त्राण्य प्र॑तिष्कुतः । ज॒घान॑ नव॒ तीर्नव॑ ॥ इ॒च्छन्नश्व॑स्य॒ यच्छिरः॑ । पर्व॑ते॒ष्वप॑ श्रितम् । तद्-विं॑दच्छर्य॒णाव॑ति ॥ अत्रा ह॒ गोरम॑न्वत । नाम॒ त्वष्टु॑रपी॒च्य॑म् । इ॒त्था च॒न्द्रम॑सो गृ॒हे ॥ इन्द्र॒मिद्गा॒थिनो॑ बृ॒हत् **36**

TB 1.5.8.2

इन्द्र॑म॒र्केभि॑र॒र्किणः॑ । इन्द्रं॑ वा॒णीर॑नूषत ॥ इन्द्र॒ इद्धर्यो॒ः सचा॑ । संमि॑श्ल॒ आव॑चो॒ युजा॑ । इन्द्रो॑ व॒ज्री हि॑र॒ण्ययः॑ ॥ इन्द्रो॑ दी॒र्घाय॒ चक्ष॑से । आ सूर्यं॑ रोहयद्-दि॒वि । वि गोभि॒रद्रि॑मैरयत् ॥ इन्द्र॒ वाजे॑षु नो अव । स॒हस्र॑ प्रधनेषु च **37**

TB 1.5.8.3

उ॒ग्र उ॒ग्राभि॑रू॒तिभिः॑ ॥ तमिन्द्रं॑ वाजयामसि । म॒हे वृ॒त्राय॒ हन्त॑वे । स वृषा॑ वृष॒भो भु॑वत् ॥ इन्द्रः॒ सदाम॑ने कृ॒तः । ओजि॑ष्ठः॒ स बले॑ हि॒तः । द्यु॒म्नी श्लो॒की स सो॒म्यः॑ ॥ गि॒रा वज्रो॒ न संभृ॑तः । सब॑लो॒ अन॑पच्युतः । व॒व॒क्षु-रु॒ग्रो अस्तृ॑तः ( ) । **38**

(बृ॒ह- च्चा - स्तृ॑तः) **(A8)**

1.5.9 अनुवाकं 9 - सोमशेषभूता इष्टयः. (आध्वरब्राह्मणम्)

TB 1.5.9.1

दे॒वा॒सु॒राः सम॑यत्ता आसन्न् । स प्र॒जाप॑ति॒रिन्द्रं॑ ज्ये॒ष्ठं पु॒त्रमप॒ न्य॑धत्त । नेदे॑न॒मसु॑रा॒ बली॑याꣳ सोऽहन॒न्निति॑ । प्र॒ह्लादो॑ ह॒ वै का॑याध॒वः । वि॒रोच॑नꣳ स्वं पु॒त्रमप॒ न्य॑धत्त । नेदे॑नं दे॒वा अ॑हन॒न्निति॑ । ते दे॒वाः प्र॒जाप॑ति-मुपस॒मेत्यो॑चुः । नारा॒जक॑स्य यु॒द्धम॑स्ति । इन्द्र॒मन्वि॑च्छा॒मेति॑ । तं य॑ज्ञ॒क्रतुभि॒-रन्वै॑च्छन्न् **39**

TB 1.5.9.2

तं यज्ञक्रतुभिर्नान्वविन्दन्न् । तमिष्टिभि-रन्वैच्छन्न् । तमिष्टिभि-रन्वविन्दन्न् । तदिष्टीना-मिष्टित्वम् । एष्टयो ह वै नाम । ता इष्टय इत्याचक्षते परोक्षेण । परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥ तस्मा एतमग्नावैष्णव-मेकादशकपालं दीक्षणीयं निरवपन्न् । तदपद्रुत्यातन्वत । तान्पत्नी समयाजान्त उपानयन्न् **40**

TB 1.5.9.3

ते तदं तमेव कृत्वोदद्रवन्न् ॥ ते प्रायणीयमभि समारोहन्न् । तदपद्रुत्यातन्वत । ताञ्छमय्यन्त उपानयन्न् । ते तदतमेव कृत्वोदद्रवन्न् ॥ त आतिथ्यमभि समारोहन्न् । तदपद्रुत्यातन्वत । तानिडान्त उपानयन्न् । ते तदतमेव कृत्वोदद्रवन्न् । तस्मा देता एतदन्ता इष्टयः संतिष्ठन्ते ॥ 41(10)ट्.भ्.1.5.9.4एवꣳ हि देवा अकुर्वत । इति देवा अकुर्वत । इत्यु वै मनुष्याः कुर्वते ॥ ते देवा ऊचुः । यद्वा इदमुच्चैर्-यज्ञेन चराम । तन्नोऽसुराः पाप्माऽनुविन्दन्ति । उपाꣳशूपसदा चराम । तथा नोऽसुराः पाप्मा नानुवेथ्स्यन्तीति । त उपाꣳशूपसद-मतन्वत । तिस्र एव सामिधेनीरनूच्य **42**

TB
0

TB 1.5.9.5

स्रुवेणाघार-माघार्य । तिस्रः पराची-राहुतीर् हुत्वा । स्रुवेणोपसदं जुहवाञ्चक्रुः । उग्रं वचो अपावधीं त्वेषं वचो अपावधीꣳ स्वाहेति । अशनयापिपासे ह वा उग्रं वचः । एनश्च वैरहत्यं च त्वेषं वचः । एतꣳ ह वाव तच्चतुर्द्धाविहितं पाप्मानं देवा अपजघ्निरे ॥ तथो एवैतदेवं विद्यजमानः । तिस्र एव सामिधेनीरनूच्य । स्रुवेणाघार-माघार्य **43**

TB 1.5.9.6

तिस्रः पराचीराहुतीर्. हुत्वा । स्रुवेणोपसदं जुहोति । उग्रं वचो अपावधीं त्वेषं वचो अपावधीꣳ स्वाहेति । अशनयापिपासे ह वा उग्रं वचः । एनश्च वैरहत्यं च त्वेषं वचः । एतमेव तच्चतुर्द्धा-विहितं पाप्मानं यजमानोऽपहते ॥ तेऽभिनीयैवाहः पशुमा-ऽलभन्त । अह्न एव तद्-देवा अवर्तिं पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे । तेनाभिनीयेव रात्रेः प्राचरन् । रात्रिया एव तद्-देवा अवर्तिं पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे । 44

TB 1.5.9.7

तस्मादभिनीयैवाहः पशुमालभेत । अह्न एव तद्-यजमानो ऽवर्तिं पाप्मानं भ्रातृव्यानपनुदते । तेनाभिनीयेव रात्रेः प्रचरेत् । रात्रिया एव तद्-यजमानो ऽवर्तिं पाप्मानं भ्रातृव्यानपनुदते ॥ स एष उपवसथीये ऽहन्-द्विदेवत्यः पशुरालभ्यते । द्वयं वा अस्मिन् लोके यजमानः । अस्थि च माꣳसं च । अस्थि चैव तेन माꣳसं च यजमानः सꣳ स्कुरुते ॥ ता वा एताः पञ्च देवताः । अग्नीषोमा-वग्निर्-मित्रावरुणौ ( ) 45

TB 1.5.9.8

पञ्चपञ्ची वै यजमानः । त्वङ्माꣳ सꣳ स्नावास्थि मज्जा । एतमेव तत्पञ्चधा विहितमात्मानं वरुणपाशान्-मुञ्चति । भेषजतायै निर्वरुणत्वाय ॥ तꣳ सप्तभिः छन्दोभिः प्रातरह्वयन् । तस्मात्सप्त चतुरुत्तराणि छन्दाꣳसि प्रातरनुवाकेऽनूच्यन्ते ॥ तमेतयो-पसमेत्यो-पासीदन् । उपास्मै गायता नर इति । तस्मा देतया बहिष्पवमान उपसद्यः । 46

special korvai

(देवा यजमानो देवा देवा यजमानो यजमानोऽलभन्त प्राचरल्लभेत प्रचरेदालभन्तालभेत मृत्युमपजघ्निरे भ्रातृव्यान्)

(ऐच्छन् - ननयꣳ - स्तिष्ठन्ते - ऽनूच्या - नूच्यं स्रुवेणाघारमाघार्य - रात्रिया एव तद् देवा अवर्तिं पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे - मित्रावरुणौ - +नवं च) **(A9)**

1.5.10 अनुवाकं 10 - त्रिवृदादिस्तोमरूपाणि सोमङ्गानि. (आध्वरब्राह्मणम्)

TB 1.5.10.1

स समुद्र उत्तरतः प्राज्वलद्-भूम्यन्तेन । एष वाव स समुद्रः । यच्चात्वालः । एष उ वेव स भूम्यन्तः । यद्वेद्यन्तः । तदेतत्-त्रिशलं त्रिपूरुषम् । तस्मात्-तं त्रिवितस्तं खनन्ति ॥ स सुवर्णरजताभ्यां कुशीभ्यां परिगृहीत आसीत् । तं यदस्या अद्ध्यजनयन् । तस्मादादित्यः **47**

TB 1.5.10.2

अथ यथ् सुवर्णरजताभ्यां कुशीभ्यां परिगृहीत आसीत् । साऽस्य कौशिकतां ॥ तं त्रिवृताऽभि प्रास्तुवत । तं त्रिवृता ऽऽददत । तं त्रिवृता ऽऽहरन् । यावती त्रिवृतो मात्रां ॥ तं पञ्चदशेनाभि प्रास्तुवत । तं पञ्चदशेनाददत । तं पञ्चदशेनाहरन् । यावती पञ्चदशस्य मात्रां **48**

TB 1.5.10.3

तꣳ सप्तदशेनाभि प्रास्तुवत । तꣳ सप्तदशेनाददत । तꣳ सप्तदशेनाहरन् । यावती सप्तदशस्य मात्रां । तस्य सप्तदशेन ह्रियमाणस्य तेजो हरोऽपतत् । तमेकविꣳ शेनाभि प्रास्तुवत । तमेकविꣳशेनाददत । तमेकविꣳशेनाहरन् । यावत्येकविꣳशस्य मात्रां ॥ ते यत्-त्रिवृतां स्तुवते **49**

TB 1.5.10.4

त्रिवृतैव तद्-यजमानमाददते । तं त्रिवृतैव हरन्ति । यावती त्रिवृतो मात्रां । अग्निर्वै त्रिवृत् । यावद्वा अग्नेर्दहतो धूम उदेत्यानुव्येति । तावती त्रिवृतो मात्रां । अग्नेरेवैनं तत् । मात्राꣳ सायुज्यꣳ सलोकतां गमयन्ति ॥ अथ यत्पञ्चदशेन स्तुवते । पञ्चदशेनैव तद्-यजमान-माददते **50**

TB 1.5.10.5

तं पञ्चदशेनैव हरन्ति । यावती पञ्चदशस्य मात्रा । चन्द्रमा वै पञ्चदशः । एष हि पञ्चदश्यामपक्षीयते । पञ्चदश्या-मापूर्यते । चन्द्रमस एवैनं तत् । मात्राꣳ सायुज्यꣳ सलोकतां गमयन्ति । अथ यथ्सप्तदशेन स्तुवते । सप्तदशेनैव तद्-यजमानमादद्दते । तꣳ सप्तदशेनैव हरन्ति **51**

TB 1.5.10.6

यावती सप्तदशस्य मात्रा । प्रजापतिर्वै सप्तदशः । प्रजापतेरेवैनं तत् । मात्राꣳ सायुज्यꣳ सलोकतां गमयन्ति । अथ यदेकविꣳशेन स्तुवते । एकविꣳशेनैव तद्-यजमान-मादद्दते । तमेकविꣳशेनैव हरन्ति । यावत्येकविꣳशस्य मात्रा । असौ वा आदित्य एकविꣳशः । आदित्यस्यैवैनं तत् **52**

TB 1.5.10.7

मात्राꣳ सायुज्यꣳ सलोकतां गमयन्ति ॥ ते कुश्यौ । व्यघ्नन् । ते अहोरात्रे अभवताम् । अहरेव सुवर्णा ऽभवत् । रजता रात्रिः । स यदादित्य उदेति । एतामेव तथ्सुवर्णां कुशीमनु समेति । अथ यदस्तमेति । एतामेव तद्-रजतां कुशीमनु सम्विशति ( ) ॥ प्रह्लादो ह वै कायाधवः । विरोचनꣳ स्वं पुत्रमुदास्यत् । स प्रदरोऽभवत् । तस्मात् प्रदरादुदकं नाचामेत् । **53**

(आदित्यः - पञ्चदशस्य मात्रा - स्तुवते - पञ्चदशेनैव तद् यजमानमादद्दते - सप्तदशेनैव हरन् - त्यादित्यस्यैवैनन्तद् विंशति चत्वारि च) **(A10)**

1.5.11 अनुवाकं 11 - सवनीयपशुपुरोडाशाः (आध्वरब्राह्मणम्)

TB 1.5.11.1

ये वै चत्वारः स्तोमाः । कृतं तत् । अथ ये पञ्च । कलिः सः । तस्माच्चतुष्टोमः । तच्चतुष्टोमस्य चतुष्टोमत्वम् ॥ तदाहुः । कतमानि तानि ज्योतीꣳषि । य एतस्य स्तोमा इति । त्रिवृत्-पञ्चदशः सप्तदश एकविꣳशः **54**

TB 1.5.11.2

एतानि वाव तानि ज्योतीꣳषि । य एतस्य स्तोमाः ॥ सोऽब्रवीत् । सप्तदशेन ह्वियमाणो व्यलेशिषि । भिषज्यत मेति । तमश्विनौ धानाभि-रभिषज्यताम् । पूषा करम्भेण । भारती परिवापेण । मित्रावरुणौ पयस्यया ॥ तदाहुः **55**

TB 1.5.11.3

यदश्विभ्यां धानाः । पूष्णः करम्भः । भारत्यै परिवापः । मित्रावरुणयोः पयस्याऽथ । कस्मादेतेषाꣳ हविषामिन्द्रमेव यजन्तीति । एता ह्येनं देवता इति ब्रूयात् । एतैर् हविर्भि-रभिषज्यꣳ-स्तस्मादिति ॥ तं वसवोऽष्टाकपालेन प्रातस्सवनेऽभिषज्यन् । रुद्रा एकादशकपालेन माध्यन्दिने सवने । विश्वे देवा द्वादशकपालेन तृतीयसवने । **56**

TB 1.5.11.4

स यदष्टाकपालान् प्रातस्सवने कुर्यात् । एकादशकपालान् माध्यन्दिने सवने । द्वादशकपालाꣳ स्तृतीय सवने । विलोम तद्-यज्ञस्य क्रियेत । एकादशकपालानेव प्रातस्सवने कुर्यात् । एकादशकपालान् माध्यन्दिने सवने । एकादशकपालाꣳ स्तृतीय सवने । यज्ञस्य सलोमत्वाय ॥ तदाहुः । यद् वसूनां प्रातस्सवनम् ( ) । रुद्राणां माध्यन्दिनꣳ सवनम् । विश्वेषां देवानां तृतीयसवनम् । अथ कस्मादेतेषाꣳ हविषामिन्द्रमेव यजन्तीति । एता ह्येनं देवता इति ब्रूयात् । एतैर् हविर्भिरभिषज्यꣳ स्तस्मादिति । **57**

(एकविꣳश-आहु-स्तृतीयसवने-प्रातस्सवनं पञ्च च) **(A11)**

1.5.12 अनुवाकं 12 - सप्तछन्दांसि प्रपञ्च्यन्ते (आध्वरब्राह्मणम्)

TB 1.5.12.1

तस्यावाचोऽवपादादबिभयुः । तमेतेषु सप्तसु छन्दः स्वश्रयन् । यदश्रयन् । तच्छ्रायन्तीयस्य

श्रायन्तीयत्वम् । यदवारयन्न् । तद् वारवन्तीयस्य वारवन्तीयत्वम् ॥ तस्यावाच एवावपादादबिभयुः । तस्मा एतानि सप्त चतुरुत्तराणि छन्दाꣳस्युपादधुः । तेषामति त्रीण्यरिच्यन्त । न त्रीण्युदभवन्न् **58**

TB 1.5.12.2

स बृहतीमेवा-स्पृशत् । द्वाभ्यामक्षराभ्याम् । अहोरात्राभ्यामेव ॥ तदाहुः । कतमा सा देवाक्षरा बृहती । यस्यां तत् प्रत्यतिष्ठत् । द्वादश पौर्णमास्यः । द्वादशाष्टकाः । द्वादशामावास्याः । एषा वाव सा देवाक्षरा बृहती **59**

TB 1.5.12.3

यस्यां तत् प्रत्यतिष्ठदिति ॥ यानि च छन्दाꣳ-स्यत्यरिच्यन्त । यानि च नोदभवन्न् । तानि निर्वीर्याणि हीनान्यमन्यन्त । सा ऽब्रवीद्-बृहती । मामेव भूत्वा । मामुप सꣳ श्रयतेति । चतुर्भिरक्षरै-रनुष्टुग्-बृहतीं नोदभवत् । चतुर्भिरक्षरैः पङ्क्तिर्-बृहती-मत्यरिच्यत । तस्यामेतानि चत्वार्यक्षराण्य-पच्छिद्यादधात् **60**

TB 1.5.12.4

ते बृहती एव भूत्वा । बृहतीमुप समश्रयताम् ॥ अष्टाभि-रक्षरैरुष्णिग्-बृहतीं नोदभवत् । अष्टाभिरक्षरैस्त्रिष्टुग्-बृहती-मत्यरिच्यत । तस्यामेता-न्यष्टावक्षराण्य-पच्छिद्यादधात् । ते बृहती एव भूत्वा । बृहतीमुप समश्रयताम् । द्वादशभि-रक्षरैर्-गायत्री-बृहतीं नोदभवत् । द्वादशभि-रक्षरैर्-जगती-बृहती-मत्यरिच्यत । तस्यामेतानि द्वादशाक्षराण्य-पच्छिद्यादधात् **61**

TB 1.5.12.5

ते बृहती एव भूत्वा । बृहतीमुप समश्रयताम् ॥ सोऽब्रवीत्-प्रजापतिः । छन्दाꣳसि रथो मे भवत । युष्माभि-रहमेत-मद्धानमनु संचराणीति । तस्य गायत्री च जगती च पक्षावभवताम् । उष्णिक्च

त्रिष्टुप्च प्रष्ट्यौ । अनुष्टुप्चं पङ्क्तिश्च धुर्यौ । बृहत्येवोद्धिरभवत् । स एतं छन्दोरथमास्थाय ( ) । एतमद्धानमनु समचरत् । एतꣳ ह वै छन्दोरथमास्थाय । एतमद्धानमनु संचरति । येनैष एतथ् सचरति । य एवं विद्वान्थ्-सोमेन यजते । य उचैनमेवं वेद । **62**

(अभवन् - वाव सा देवाक्षरा बृह - त्यदधाद् - द्वादशाक्षराण्यपच्छिद्यादधा - दास्थाय षट्च) **(A12)**

PrapAtaka Korvai with starting words of 1 tO 12 anuvAkams :-
(अग्नेः कृत्तिका - यत् पुण्यं - देवस्य सवितुर् - ब्रह्मवादिनः क - त्यृतमेव - देवा वा - आयुषः प्राण - मिन्द्रो दधीचो -देवासुराः स प्रजापतिः - स समुद्रो - ये वै चत्वार - स्तस्यावाचो द्वादश)

korvai with starting words of 1, 11, 21 series of dasinis :-
(अग्नेः कृत्तिका - देवगृहा - ऋतमेव - वैश्वदेवेन - ते तदन्त - तं पञ्चदशेन - ते बृहती एव द्विषष्टिः)

first and last word of 5th prapAtakam :-
(अग्नेः कृत्तिका - य उचैनमेवं वेद)

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके पञ्चमः प्रपाठकः समाप्तः ।
APPENDIX FOR 1.5.1.5 1.5.1.5 "पूर्णा-पश्चाद्1", "यत्ते देवा अदधुः2" पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तादुन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय । तस्यान् देवा अधि संवसन्त उत्तमे नाक इह मादयन्तां ॥
यत्ते देवा अदधु र्भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा । सानो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरं ॥ (Appearing in TS 3.5.1.1) =

1.6 प्रथमाष्टके षष्ठः प्रपाठकः - राजसूयानुब्राह्मणं

1.6.1 अनुवाकं 1 - अनुमत्याद्या इष्टयः

TB 1.6.1.1

अनुमत्यै पुरोडाशं-मष्टाकपालं निर्वपति । ये प्रत्यञ्चः शम्याया अवशीयन्ते । तन्नैर्ऋत-मेककपालम् । इयं वा अनुमतिः । इयं निर्ऋतिः । नैर्ऋतेन पूर्वेण प्रचरति । पाप्मानमेव निर्ऋतिं पूर्वां निरवदयते । एक कपालो भवति । एकधैव निर्ऋतिं निरवदयते । यदहुत्वा गार्हपत्य ईयुः **1**

TB 1.6.1.2

रुद्रो भूत्वाऽग्निरनूत्थाय । अद्ध्वर्युं च यजमानं च हन्यात् । वीहि स्वाहा ऽऽहुतिं जुषाण इत्याह । आहुत्यैवैनꣳ शमयति । नार्तिमार्च्छ-त्यद्ध्वर्युर्न यजमानः । एकोल्मुकेन यन्ति । तद्धि निर्ऋत्यै भागधेयम् । इमां दिशं यन्ति । एषा वै निर्ऋत्यै दिक् । स्वायामेव दिशि निर्ऋतिं निरवदयते **2**

TB 1.6.1.3

स्वकृत इरिणे जुहोति प्रदरे वा । एतद्वै निर्ऋत्या आयतनम् । स्व एवायतने निर्ऋतिं निरवदयते । एष ते निर्ऋते भाग इत्याह । निर्दिशत्येवैनाम् । भूते हविष्मत्यसीत्याह । भूतिमेवोपावर्तते । मुञ्चेममꣳहस इत्याह । अꣳहस एवैनं मुञ्चति । अङ्गुष्ठाभ्यां जुहोति **3**

TB 1.6.1.4

अन्तत एव निर्ऋतिं निरवदयते । कृष्णं वासः कृष्णतूषं दक्षिणा । एतद्-वै निर्ऋत्यै रूपम् । रूपेणैव निर्ऋतिं निरवदयते । अप्रतीक्षमायन्ति । निर्ऋत्या अन्तर्हित्यै । स्वाहा नमो य इदं चकारेति पुनरेत्य गार्हपत्ये जुहोति । आहुत्यैव नमस्यन्तो गार्हपत्य-मुपावर्तन्ते । आनुमतेन प्रचरति । इयं वा अनुमतिः **4**

TB 1.6.1.5

इयमेवास्मै राज्यमनुमन्यते । धेनुर्-दक्षिणा । इमामेव धेनुं कुरुते । आदित्यं चरुं निर्वपति । उभयीष्वेव प्रजास्वभिषिच्यते । दैवीषु च मानुषीषु च । वरो दक्षिणा । वरो हि राज्यꣳ समृद्ध्यै । आग्नावैष्णव-मेकादशकपालं निर्वपति । अग्निः सर्वा देवताः **5**

TB 1.6.1.6

विष्णुर्यज्ञः । देवताश्चैव यज्ञं चाव रुन्धे । वामनो वही दक्षिणा । यद्-वही । तेनाग्नेयः । यद्-वामनः । तेन वैष्णवः समृद्ध्यै । अग्नीषोमीय-मेकादशकपालं निर्वपति । अग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन्निति । यदग्नीषोमीय-मेकादशकपालं निर्वपति **6**

TB 1.6.1.7

वार्त्रघ्नमेव विजित्यै । हिरण्यं दक्षिणा समृद्ध्यै । इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा । देवताभिश्चेन्द्रियेण च व्यार्द्ध्यत । स एतमैन्द्राग्न-मेकादशकपाल-मपश्यत् । तन्निरवपत् । तेन वै स देवताश्चेन्द्रियं चावारुन्ध । यदैन्द्राग्न-मेकादशकपालं निर्वपति । देवताश्चैव तेनेन्द्रियं च यजमानोऽव रुन्धे । ऋषभो वही दक्षिणा **7**

TB 1.6.1.8

यद्-वही । तेनाग्नेयः । यदृषभः । तेनैन्द्रः समृद्ध्यै । आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति । ऐन्द्रं दधि । यदाग्नेयो भवति । अग्निर्वै यज्ञमुखम् । यज्ञमुखमेवर्द्धिं पुरास्ताद्धत्ते । यदैन्द्रं दधि **8**

TB 1.6.1.9

इन्द्रियमेवाव रुन्धे । ऋषभो वही दक्षिणा । यद्वही । तेनाग्नेयः । यदृषभः । तेनैन्द्रः समृद्ध्यै । यावतीर्वै प्रजा ओषधीना-महुताना-माश्ञन्न् । ताः पराऽभवन्न् । आग्रयणं भवति हुताद्याय । यजमानस्यापराभावाय **9**

TB 1.6.1.10

दे॒वा वा ओष॑धीष्वा॒जिम॑युः । ता इ॑न्द्रा॒ग्नी उद॑जयताम् । तावे॒तमै॑न्द्रा॒ग्नं द्वाद॑शकपालं॒ निर॑वृणाताम् । यदै॑न्द्रा॒ग्नो भव॒त्युज्जि॑त्यै । द्वाद॑शकपालो भवति । द्वाद॑श॒ मासाः॑ सम्॒वथ्स॒रः । स॒म्॒व॒थ्स॒रेणै॒वास्मा॒ अन्न॒मव॑रुन्धे । वै॒श्व॒दे॒वश्च॒रुर् भ॑वति । वै॒श्व॒दे॒वं॒ वा अन्न॑म् । अन्न॑मे॒वास्मै॑ स्वदयति **10**

TB 1.6.1.11

प्र॒थ॒म॒जो व॒थ्सो दक्षि॑णा॒ समृ॑द्ध्यै । सौ॒म्यꣳ श्या॑मा॒कं च॒रुं निर्व॑पति । सोमो॒ वा अ॑कृष्टप॒च्यस्य॒ राजा॑ । अ॒कृ॒ष्ट॒प॒च्यमे॒वास्मै॑ स्वदयति । वासो॒ दक्षि॑णा । सौ॒म्यꣳहि दे॒वत॑या॒ वासः॒ समृ॑द्ध्यै । सर॑स्वत्यै च॒रुं निर्व॑पति । सर॑स्वते च॒रुम् । मि॒थु॒नमे॒वाव॑ रुन्धे । मि॒थु॒नौ गावौ॒ दक्षि॑णा॒ समृ॑द्ध्यै ( ) । एति॒ वा ए॒ष य॑ज्ञमु॒खाद्द्ध्याः॑ । यो॑ऽग्नेर्दे॒वता॑या॒ एति॑ । अ॒ष्टावे॒तानि॑ ह॒वीꣳषि॑ भवन्ति । अ॒ष्टाक्ष॑रा गाय॒त्री । गा॒य॒त्रो॑ऽग्निः । तेने॒व य॑ज्ञमु॒खाद्द्ध्या॑ अ॒ग्नेर्दे॒वता॑यै॒ नैति॑ । **11**

(ई॒युर् - नि॒रव॑दयते - ऽङ्गु॒ष्ठाभ्या॑ जुहो॒ - त्यनु॑मतिर् - दे॒वता॑ - नि॒र्वप॑ति - व॒ही दक्षि॑णा॒ - यदै॒न्द्रं द - ध्यप॑राभावाय - स्वदयति॒ - गावौ॒ दक्षि॑णा॒ समृ॑द्ध्यै॒ षट्च॑) **(A1)**

1.6.2 अनुवाकं 2 - चातुर्मास्ये वैश्वदेवहवींषि

TB 1.6.2.1

वै॒श्व॒दे॒वेन॒ वै प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत । ताः सृ॒ष्टा न प्राजा॑यन्त । सो॑ऽग्निर॑कामयत । अ॒हमि॒माः प्रज॑नयेय॒मिति॑ । स प्र॒जाप॑तये॒ शुच॑मदधात् । सो॑ऽशोचत्-प्र॒जामि॒च्छमा॑नः । तस्मा॒द्यं च॑ प्र॒जा भु॒नक्ति॒ यं च॒ न । तावु॒भौ शो॑चतः प्र॒जामि॒च्छमा॑नौ । तास्व॒ग्निमप्य॑ सृजत् । ता अ॒ग्निरद्ध्यै॑त् **12**

TB 1.6.2.2

सोमो॒ रेतोऽदधात् । स॒वि॒ता प्राज॑नयत् । सर॑स्वती॒ वाच॑मदधात् । पू॒षा ऽपो॑षयत् । ते वा ए॒ते त्रिः सं॑म्वथ्स॒रस्य॒ प्रयु॑ज्यन्ते । ये दे॒वाः पुष्टि॑पतयः । स॒म्वथ्स॒रो वै प्र॒जाप॑तिः । स॒म्वथ्स॒रेणै॒वास्मै॑ प्र॒जाः प्राज॑नयत् । ताः प्र॒जा जा॒ता म॒रुतो॑ घ्नन् । अ॒स्मानपि॒ न प्रायु॑क्ष॒तेति॑ **13**

TB 1.6.2.3

स ए॒तं प्र॒जाप॑तिर्मारु॒तꣳ स॒प्तक॑पाल-मपश्यत् । तं निर॑वपत् । ततो॒ वै प्र॒जाभ्यो॑कल्पत । यन्मा॑रु॒तो नि॑रु॒प्यते॑ । य॒ज्ञस्य॒ क्लृप्त्यै॑ । प्र॒जाना॒-मघा॑ताय । स॒प्तक॑पालो भवति । स॒प्तग॑णा॒ वै म॒रुतः॑ । ग॒ण॒श ए॒वास्मै॒ विशं॑ कल्पयति । स प्र॒जाप॑ति-रशोचत् **14**

TB 1.6.2.4

याः पूर्वाः॑ प्र॒जा असृ॑क्षि । म॒रुत॒स्ता अ॑वधिषुः । क॒थमप॑राः सृजे॒येति॑ । तस्य॒ शुष्म॑ आ॒ण्डं भू॒तं निर॑वर्तत । तद्व्यु॑द॑हरत् । तद॑पोषयत् । तत् प्राजा॑यत । आ॒ण्डस्य॒ वा ए॒तद् रू॒पम् । यदा॒मिक्षा॑ । यद्व्यु॒द्धर॑ति **15**

TB 1.6.2.5

प्र॒जा ए॒व तद्-यज॑मानः पोषयति । वै॒श्व॒दे॒व्या॑मिक्षा॑ भवति । वै॒श्व॒दे॒व्यो॑ वै प्र॒जाः । प्र॒जा ए॒वास्मै॒ प्रज॑नयति । वाजि॑न॒मान॑यति । प्र॒जास्वे॒व प्रजा॑तासु॒ रेतो॑ दधाति । द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्य॑ एक॑कपालो भवति । प्र॒जा ए॒व प्रजा॑ता॒ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑-मुभ॒यतः॒ परि॑ गृह्णाति । दे॒वा॒सु॒राः सम्॑यत्ता आसन्न् । सो॑ऽग्निर॑ब्रवीत् **16**

TB 1.6.2.6

मामग्रे॑ यजत । मया॒ मुखे॒नासु॑रां जेष्य॒थेति॑ । मां द्वि॒तीय॒मिति॒ सोमो॑ऽब्रवीत् । मया॒ राज्ञा॑ जेष्य॒थेति॑ । मां तृ॒तीय॒मिति॑ सवि॒ता । मया॒ प्रसू॑ता जेष्य॒थेति॑ । मां च॑तु॒र्थीमिति॒ सर॑स्वती । इ॒न्द्रि॒यं वो॒ऽहं धा॑स्या॒मीति॑ । मां प॑ञ्च॒ममिति॑ पू॒षा । मया॑ प्रति॒ष्ठया॑ जेष्य॒थेति॑ **17**

TB 1.6.2.7

तेऽग्निना मुखेनासुरानजयन्न् । सोमेन राज्ञा । सवित्रा प्रसूताः । सरस्वतीन्द्रिय-मदधात् । पूषा प्रतिष्ठा ऽऽसीत् । ततो वै देवा व्यजयन्त । यदेतानि हवीꣳषि निरुप्यन्ते विजित्यै । नोत्तरवेदिमुप-वपति । पशवो वा उत्तरवेदिः । अजाता इव ह्येतर्हि पशवः ( ) । **18**

(ऐद् - इत्य - शोचद् - व्युद्धर - त्यब्रवीत् - प्रतिष्ठया जेष्यथे_ त्येतर्हि पशवः) **(A2)**

1.6.3 अनुवाकं 3 - वैश्वदेवपर्गतानि विश्वेषाङ्गानि

TB 1.6.3.1

त्रिवृद्-बर्हिर्-भवति । माता पिता पुत्रः । तदेव तन्-मिथुनम् । उल्बं गर्भो जरायु । तदेव तन् मिथुनम् । त्रेधा बर्हिः संनद्धं भवति । त्रय इमे लोकाः । एष्वेव लोकेषु प्रति तिष्ठति । एकधा पुनः संनद्धं भवति । एक इव ह्ययं लोकः । **19**

TB 1.6.3.2

अस्मिन्नेव तेन लोके प्रति तिष्ठति । प्रसुवो भवन्ति । प्रथमजामेव पुष्टिमव रुन्धे । प्रथमजो वत्सो दक्षिणा समृद्ध्यै । पृषदाज्यं गृह्णाति । पशवो वै पृषदाज्यम् । पशूनेवाव रुन्धे । पञ्चगृहीतं भवति । पाङ्क्ता हि पशवः । बहुरूपं भवति **20**

TB 1.6.3.3

बहुरूपा हि पशवः समृद्ध्यै । अग्निं मन्थन्ति । अग्निमुखा वै प्रजापतिः प्रजा असृजत । यदग्निं मन्थन्ति । अग्निमुखा एव तत् प्रजा यजमानः सृजते । नव प्रयाजा इज्यन्ते । नवानूयाजाः । अष्टौ हवीꣳषि । द्वावाघारौ । द्वावाज्यभागौ **21**

TB 1.6.3.4

त्रिꣳशथ् संपद्यन्ते । त्रिꣳशदक्षरा विराट् । अन्नं विराट् । विराजैवान्नाद्यमव रुन्धे । यजमानो वा एककपालः । तेज आज्यम् । यदेककपाल आज्यमानयति । यजमानमेव तेजसा समर्द्धयति । यजमानो वा एककपालः । पशव आज्यम् **22**

TB 1.6.3.5

यदेककपाल आज्यमानयति । यजमानमेव पशुभिः समर्द्धयति । यदल्पमानयेत् । अल्पा एनं पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठेरन्न् । यद्-बह्वानयेत् । बहव एनं पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठेरन्न् । बह्वानीयाविः पृष्ठं कुर्यात् । बहव एवैनं पशवो भुञ्जन्त उपतिष्ठन्ते । यजमानो वा एककपालः । यदेककपालस्यावद्येत् **23**

TB 1.6.3.6

यजमानस्यावद्येत् । उद्वा माद्येद्-यजमानः । प्र वा मीयेत । सकृदेव होतव्यः । सकृदिव हि सुवर्गो लोकः । हुत्वाऽभि जुहोति । यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयित्वा । तेजसा समर्द्धयति । यजमानो वा एककपालः । सुवर्गो लोक आहवनीयः **24**

TB 1.6.3.7

यदेककपाल-माहवनीये जुहोति । यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयति । यद्धस्तेन जुहुयात् । सुवर्गा-ल्लोकाद्-यजमान-मवविद्ध्येत् । स्रुचा जुहोति । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै । यत् प्राङ्पद्येत । देवलोकमभि जयेत् । यद्-दक्षिणा पितृलोकम् । यत् प्रत्यक् **25**

TB 1.6.3.8

रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युः । यदुदङ्ङ् । मनुष्यलोक-मभिजयेत् । प्रतिष्ठितो होतव्यः । एककपालं वै प्रतितिष्ठन्तं द्यावापृथिवी अनु प्रतितिष्ठतः । द्यावापृथिवी ऋतवः । ऋतून्. यज्ञः । यज्ञं यजमानः

। यजमानं प्रजाः । तस्मात्-प्रतिष्ठितो होतव्यः **26**

TB 1.6.3.9

वाजिनो यजति । अग्निर्वायुः सूर्यः । ते वै वाजिनः । तानेव तद्-यजति । अथो खल्वाहुः । छन्दाꣳसि वै वाजिन इति । तान्येव तद्-यजति । ऋग्यजूंषि वा इन्द्रस्य हरी सोमपानौ । तयोः परिधय आधानम् । वाजिनं भागधेयम् **27**

TB 1.6.3.10

यदप्रहृत्य परिधीञ्जुहुयात् । अन्तराधानाभ्यां घासं प्रयच्छेत् । प्रहृत्य परिधीञ्जुहोति । निराधानाभ्यामेव घासं प्रयच्छति । बर्हिषि विषिञ्चन्वाजिन-मानयति । प्रजा वै बर्हिः । रेतो वाजिनम् । प्रजास्वेव रेतो दधाति । समुपहूय भक्षयन्ति । एतथ् सोमपीथा ह्येते ( ) । अथो आत्मन्नेव रेतो दधते । यजमान उत्तमो भक्षयति । पशवो वै वाजिनम् । यजमान एव पशून् प्रतिष्ठापयन्ति । **28**

(लोको - बहुरूपं भव - त्याज्यभागौ - पशव आज्य - मवद्ये - दाहवनीयः - प्रत्यक् - तस्मात् प्रतिष्ठितो होतव्यो - भागधेय - मेते चत्वारि च) **(A3)**

1.6.4 अनुवाकं 4 - वरुणप्रघासाः

TB 1.6.4.1

प्रजापतिः सविता भूत्वा प्रजा असृजत । ता एनमत्यमन्यन्त । ता अस्मादपाक्रामन् । ता वरुणो भूत्वा प्रजा वरुणेनाग्राहयत् । ताः प्रजा वरुणगृहीताः । प्रजापतिं पुनरुपाधावन्नाथ-मिच्छमानाः । स एतान्-प्रजापतिर्-वरुण प्रघासानपश्यत् । तान्निरवपत् । तैर्वै स प्रजा वरुण-पाशादमुञ्चत् । यद्-वरुण-प्रघासा निरुप्यन्ते **29**

TB 1.6.4.2

प्रजानामवरुणग्राहाय । तासां दक्षिणो बाहुर् न्यक्क आसीत् । सव्यः प्रसृतः । स एतां द्वितीयां दक्षिणतो वेदिमुदहन् । ततो वै स प्रजानां दक्षिणं बाहुं प्रासारयत् । यद्-द्वितीयां दक्षिणतो वेदिमुद्धन्ति । प्रजानामेव तद्-यजमानो दक्षिणं बाहुं प्रसारयति । तस्माच्चातुर्मास्ययाज्यमुष्मिन् लोक उभयाबाहुः । यज्ञाभिजितꣳ ह्यस्य । पृथमात्राद्-वेदी असंभिन्ने भवतः **30**

TB 1.6.4.3

तस्मात्-पृथमात्रं व्यꣳसौ । उत्तरस्यां वेद्यामुत्तरवेदिमुप वपति । पशवो वा उत्तरवेदिः । पशूनेवाव रुन्धे । अथो यज्ञपुरुषोऽनन्तरित्यै । एतद्-ब्राह्मणान्येव पञ्च हवीꣳषि । अथैष ऐन्द्राग्नो भवति । प्राणापानौ वा एतौ देवानाम् । यदिन्द्राग्नी । यदैन्द्राग्नो भवति **31**

TB 1.6.4.4

प्राणापानावेवाव रुन्धे । ओजो बलं वा एतौ देवानाम् । यदिन्द्राग्नी । यदैन्द्राग्नो भवति । ओजो बलमेवाव रुन्धे । मारुत्यामिक्षा भवति । वारुण्यामिक्षा । मेषी च मेषश्च भवतः । मिथुना एव प्रजा वरुणपाशान्-मुञ्चति । लोमशौ भवतो मेद्ध्यत्वाय **32**

TB 1.6.4.5

शमीपर्णान्युप वपति । घासमेवाभ्यामपि यच्छति । प्रजापतिमन्नाद्यं नोपानमत् । स एतेन शतेदध्मेन हविषा ऽन्नाद्यम-वारुन्ध । यत् परः शतानि शमीपर्णानि भवन्ति । अन्नाद्यस्याव-रुद्ध्यै । सौम्यानि वै करीराणि । सौम्या खलु वा आहुतिर् दिवो वृष्टिं च्यावयति । यत्-करीराणि भवन्ति । सौम्ययैवाहुत्या दिवो वृष्टिमव रुन्धे ( ) । काय एककपालो भवति । प्रजानां कत्वाय । प्रतिपूरुषं करम्भ पात्राणि भवन्ति । जाता एव प्रजा वरुणपाशान्-मुञ्चति । एक-मतिरिक्तम् । जनिष्यमाणा एव प्रजा वरुणपाशान्-मुञ्चति । **33**

(निरुप्यन्ते- भवतो - भवति - मेद्ध्यत्वाय - रुन्धे षट्) **(A4)**

1.6.5 अनुवाकं 5 - तच्छेषः

TB 1.6.5.1

उत्तरस्यां वेद्यामन्यानि हवीꣳषि सादयति । दक्षिणायां मारुतीम् । अपधुरमेवैनां युनक्ति । अथो ओज एवासामवहरति । तस्माद्-ब्रह्मणश्च क्षत्राच्च विशोऽन्यतोऽपक्रमिणीः । मारुत्या पूर्वया प्रचरति । अनृतमेवाव यजते । वारुण्योत्तरया । अन्तत एव वरुणमव-यजते । यदेवाद्धर्युः करोति **34**

TB 1.6.5.2

तत् प्रतिप्रस्थाता करोति । तस्माद्-यच्छ्रेयान्-करोति । तत् पापीयान्-करोति । पत्नीं वाचयति । मेद्ध्यामेवैनां करोति । अथो तप एवैनामुप नयति । यज्जारꣳ सन्तं न प्रब्रूयात् । प्रियं ज्ञातिꣳ रुन्ध्यात् । असौ मे जार इति निर्दिशेत् । निर्दिश्यैवैनं वरुणपाशेन ग्राहयति **35**

TB 1.6.5.3

प्रघास्यान्. हवामह इति पत्नी-मुदानयति । अह्वतैवैनाम् । यत्-पत्नी पुरोनुवाक्यामनु ब्रूयात् । निर्वीर्यो यजमानः स्यात् । यजमानो ऽन्वाह । आत्मन्नेव वीर्यं धत्ते । उभौ याज्याꣳ सवीर्यत्वाय । यद्ग्रामे यदरण्य इत्याह । यथोदितमेव वरुणमव यजते । यजमानदेवत्यो वा आहवनीयः **36**

TB 1.6.5.4

भ्रातृव्य देवत्यो दक्षिणः । यदाहवनीये जुहुयात् । यजमानं वरुणपाशेन ग्राहयेत् । दक्षिणेऽग्नौ जुहोति । भ्रातृव्यमेव वरुणपाशेन ग्राहयति । शूर्पेण जुहोति । अन्यमेव वरुणमवयजते । शीर्.षन्नधि निधाय जुहोति । शीर्.षत एव वरुणमव यजते । प्रत्यङ्तिष्ठञ्जुहोति **37**

TB 1.6.5.5

प्रत्यङ्ङेव वरुणपाशान्-निर्मुच्यते । अक्रन्कर्म कर्मकृत इत्याह । देवानृणं निरवदाय । अनृणा

गृहानुप-प्रेतेति वावैतदाह । वरुण गृहीतं वा एतद्-यज्ञस्य । यद्-यजुषा गृहीतस्यातिरिच्यते । तुषाश्च निष्कासश्च । तुषैश्च निष्कासेन चावभृथमवैति । वरुण-गृहीतेनैव वरुणमवयजते । अपोऽवभृथमवैति **38**

TB 1.6.5.6

अफ्सु वै वरुणः । साक्षादेव वरुणमव यजते । प्रतियुतो वरुणस्य पाश इत्याह । वरुणपाशादेव निर्मुच्यते । अप्रतीक्ष-मायन्ति । वरुणस्यान्तर्हित्यै । एधोऽस्येधिषीमहीत्याह । समिधैवाग्निं नमस्यन्त उपायन्ति । तेजोऽसि तेजो मयि धेहीत्याह । तेज एवात्मन्धत्ते ( ) । **39**

(करोति - ग्राहय - त्याहवनीय - स्तिष्ठञ्जुहो - त्यपोऽवभृथमवैति - धत्ते) **(A5)**

1.6.6 अनुवाकं 6 - साकमेधाः

TB 1.6.6.1

देवासुराः समयत्ता आसन् । सोऽग्निरब्रवीत् । ममेय-मनीकवती तनूः । तां प्रीणीत । अथासुरानभि भविष्यथेति । ते देवा अग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपन् । सोऽग्निरनीकवान्थ् स्वेन भागधेयेन प्रीतः । चतुर्द्धा ऽनीका-न्यजनयत । ततो देवा अभवन् । परा ऽसुराः **40**

TB 1.6.6.2

यदग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति । अग्निमेवानीकवन्तꣳ स्वेन भागधेयेन प्रीणाति । सोऽग्निरनीकवान्थ् स्वेन भागधेयेन प्रीतः । चतुर्द्धा ऽनीकानि जनयते । असौ वा आदित्योऽग्नि-रनीकवान् । तस्य रश्मयोऽनीकानि । साकꣳ सूर्येणोद्यता निर्वपति । साक्षादेवास्मा अनीकानि जनयति । तेऽसुराः पराजिता यन्तः । द्यावापृथिवी उपाश्रयन् **41**

TB 1.6.6.3

ते दे॒वा म॒रुद्भ्यः॑ सान्तप॒नेभ्य॑श्च॒रुं निर॑वपन्न् । तां द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑-मे॒वोभ॒यतः॒ सम॑तपन्न् । यन्म॒रुद्भ्यः॑ सान्तप॒नेभ्य॑श्च॒रुं नि॒र्वप॑ति । द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑मे॒व तदु॑भ॒यतो॒ यज॑मानो॒ भ्रातृ॑व्या॒न्थ् संत॑पति । म॒द्ध्यन्दि॑ने॒ निर्व॑पति । तर्.हि॒ हि तेऽक्षि॑णो॑ष्ठं॒ तप॑ति । च॒रुर्भ॑वति । स॒र्वत॑ ए॒वैना॒न्थ् संत॑पति । ते दे॒वाः श्वो॑ विज॒यिनः॒ सन्तः॑ । सर्वा॑सां दु॒ग्धे गृ॑हमे॒धीयं॑ च॒रुं निर॑वपन्न् **42**

TB 1.6.6.4

आशि॑ता ए॒वाद्योप॑वसाम । कस्य॒ वाऽहे॒दम् । कस्य॑ वा॒ श्वो भ॑वि॒तेति॑ । स शृ॒तो॑ऽभवत् । तस्याहु॑तस्य॒ नाश्ञन्न् । न हि दे॒वा अहु॑तस्या॒श्ञन्ति॑ । ते॑ऽब्रुवन्न् । कस्मा॑ इ॒मꣳ हो॑ष्याम॒ इति॑ । म॒रुद्भ्यो॑ गृहमे॒धिभ्य॒ इत्य॑ब्रुवन्न् । तं म॒रुद्भ्यो॑ गृहमे॒धिभ्यो॑ऽजुहवुः **43**

TB 1.6.6.5

ततो॑ दे॒वा अभ॑वन्न् । पराऽसु॑राः । यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ म॒रुद्भ्यो॑ गृहमे॒धिभ्यो॑ गृ॒हे जुह्व॑ति । भव॑त्या॒त्मना॑ । परा॑ऽस्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति । यद्वै य॒ज्ञस्य॑ पाक॒त्रा क्रि॒यते॑ । प॒शव्यं॑ तत् । पा॒क॒त्रा वा ए॒तत्क्रि॑यते । यन्नेद्ध्माब॒र्.हिर्-भव॑ति । न सा॑मिधे॒नी-र॒न्वाह॑ **44**

TB 1.6.6.6

न प्र॑या॒जा इ॒ज्यन्ते॑ । नानू॑या॒जाः । य ए॒वं वेद॑ । प॒शु॒मान् भ॑वति । आज्य॑भागौ यजति । य॒ज्ञस्यै॒व चक्षु॑षी॒ नान्तरे॑ति । म॒रुतो॑ गृहमे॒धिनो॑ यजति । भा॒ग॒धेये॑-नै॒वैना॒न्थ्-सम॑र्द्धयति । अ॒ग्निꣳ स्विष्ट॒कृतं॑ यजति॒ प्रति॑ष्ठित्यै । इडा॑न्तो भवति ( ) । प॒शवो॒ वा इडा॑ । प॒शुष्वे॒वोपरि॑ष्टा॒त् प्रति॑ तिष्ठति । **45**

(असु॑रा - अश्रयन् - गृहमे॒धीयं॑ च॒रुं निर॑वपन् - नजुहवु - र॒न्वा - हेडा॑न्तो भवति॒ द्वे च॑) **(A6)**

1.6.7 अनुवाकं 7 - तच्छेषः

TB 1.6.7.1

यत्पत्नी॑ गृहमे॒धीय॑-स्याश्नी॒यात् । गृ॒ह॒मे॒द्ध्येव स्यात् । वि त्व॑स्य य॒ज्ञ ऋ॑ध्येत । यन्नाश्नी॒यात् । अगृ॑हमेधी स्यात् । नास्य॑ य॒ज्ञो व्यृ॑द्ध्येत । प्रति॑वेशं पचेयुः । तस्या॑श्नीयात् । गृ॒ह॒मे॒द्ध्येव भ॑वति । नास्य॑ य॒ज्ञो व्यृ॑द्ध्यते **46**

TB 1.6.7.2

ते दे॒वा गृ॑हमे॒धीये॑ने॒ष्ट्वा । आशि॑ता अभवन् । आञ्ज॑ता॒भ्य॑ञ्जत । अनु॑ व॒थ्सा-न॑वासयन् । तेभ्योऽसु॑रा॒ः क्षुधं॒ प्राहि॑ण्वन् । सा दे॒वेषु॑ लो॒कमवि॑त्त्वा । असु॑रा॒न्-पुन॑रगच्छत् । गृ॒ह॒मे॒धीये॑ने॒ष्ट्वा । आशि॑ता भवन्ति । आञ्ज॑ते॒ऽभ्य॑ञ्जते **47**

TB 1.6.7.3

अनु॑ व॒थ्सान्. वा॑सयन्ति । भ्रातृ॑व्याये॒व तद्-यज॑मानः॒ क्षुधं॒ प्रहि॑णोति । ते दे॒वा गृ॑हमे॒धीये॑ने॒ष्ट्वा । इन्द्रा॑य निष्का॒सं न्य॑दधुः । अ॒स्मानेव श्व इन्द्रो॒ निहि॑तभाग उपावर्ति॒तेति॑ । तानिन्द्रो॒ निहि॑तभाग उ॒पाव॑र्तत । गृ॒ह॒मे॒धीये॑ने॒ष्ट्वा । इन्द्रा॑य निष्का॒सं निद॑द्ध्यात् । इन्द्र॑ ए॒वैनं॒ निहि॑तभाग उ॒पाव॑र्तते । गार्.ह॑पत्ये जुहोति **48**

TB 1.6.7.4

भा॒ग॒धेये॑ने॒वैनꣳ॒ सम॑र्द्धयति । ऋ॒ष॒भमाह्व॑यति । व॒ष॒ट्कार॑ ए॒वास्य॒ सः । अथो॑ इन्द्रि॒यमे॒व तद्-वी॒र्यं॑ यज॑मानो॒ भ्रातृ॑व्यस्य वृङ्क्ते । इन्द्रो॑ वृ॒त्रꣳ ह॒त्वा । परां॑ परा॒वत॑-मगच्छत् । अपा॑राध॒मिति॒ मन्य॑मानः । सो॑ऽब्रवीत् । क इ॒दं वे॑दिष्य॒तीति॑ । ते॑ऽब्रुवन् म॒रुतो॒ वरं॑ वृणामहै **49**

TB 1.6.7.5

अथ॑ व॒यं वे॑दाम । अ॒स्मभ्य॑मे॒व प्र॑थ॒मꣳ ह॒विर्निरु॑प्याता॒ इति॑ । त ए॑न॒मद्ध्य॑-क्रीडन् । तत्क्री॒डिनां॑

क्रीडित्वम् । यन् मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः प्रथमꣳ हविर्निरुप्यते विजित्यै । साकꣳ सूर्येणोद्यता निर्वपति । एतस्मिन् वै लोक इन्द्रो वृत्रमहन्थ् समृद्ध्यै । एतद्-ब्राह्मणान्येव पञ्च हवीꣳषि । एतद्-ब्राह्मण ऐन्द्राग्नः । अथैष ऐन्द्रश्चरुर्-भवति ( ) **50**

TB 1.6.7.6

उद्धारं वा एतमिन्द्र उदहरत । वृत्रꣳ हत्वा । अन्यासु देवतास्वधि । यदेष ऐन्द्र-श्चरुर् भवति । उद्धारमेव तं यजमान उद्धरते । अन्यासु प्रजास्वधि । वैश्वकर्मण एककपालो भवति । विश्वान्येव तेन कर्माणि यजमानो ऽवरुन्धे । **51**

(ऋद्ध्यतेऽ-भ्यञ्जते-जुहोति-वृणामहै-भवत्य- +ष्टौ च) **(A7)**

1.6.8 अनुवाकं 8 - पितृयज्ञः

TB 1.6.8.1

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत । ता वरुण-प्रघासैर्-वरुणपाशादमुञ्चत् । साकमेधैः प्रत्यस्थापयत् । त्र्यम्बकै रुद्रं निरवादयत । पितृयज्ञेन सुवर्गं लोकमगमयत् । यद्-वैश्वदेवेन यजते । प्रजा एव तद्-यजमानः सृजते । ता वरुण-प्रघासैर्-वरुणपाशान्-मुञ्चति । साकमेधैः प्रतिष्ठापयति । त्र्यम्बकैरुद्रं निरवदयते **52**

TB 1.6.8.2

पितृयज्ञेन सुवर्गं लोकं गमयति । दक्षिणतः प्राचीनावीती निर्वपति । दक्षिणावृद्धि पितॄणाम् । अनादृत्य तत् । उत्तरत एवोपवीय निर्वपेत् । उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । अथो यदेव दक्षिणार्द्धेऽधि श्रयति । तेन दक्षिणावृत् । सोमाय पितृमते पुरोडाशꣳ षट्कपालं निर्वपति । समॅवथ्सरो वै सोमः पितृमान् **53**

TB 1.6.8.3

स॒म्ँव॒थ्स॒रमे॒व प्री॑णाति । पि॒तृभ्यो॑ बर्.हि॒षद्भ्यो॑ धा॒नाः । मासा॒ वै पि॒तरो॑ बर्.हि॒षदः॑ । मासा॑ने॒व प्री॑णाति । यस्मि॒न् वा ऋ॒तौ पुरु॑षः प्र॒मीय॑ते । सो॑ऽस्या॒मुष्मि॑न् ँलो॒के भ॑वति । ब॒हु॒रू॒पा धा॒ना भ॑वन्ति । अ॒हो॒रा॒त्राणा॑-म॒भिजि॑त्यै । पि॒तृभ्यो॑ ऽग्निष्वा॒त्तेभ्यो॑ म॒न्थम् । अ॒र्द्ध॒मा॒सा वै पि॒तरो॑ऽग्निष्वा॒त्ताः **54**

TB 1.6.8.4

अ॒र्द्ध॒मा॒सा॒ने॒व प्री॑णाति । अ॒भि॒वा॒न्या॑यै दु॒ग्धे भ॑वति । सा हि पि॑तृदेव॒त्यं॑ दु॒हे । यत् पू॒र्णम् । तन् म॑नु॒ष्या॑णाम् । उ॒प॒र्य॒र्द्धो दे॒वाना॑म् । अ॒र्द्धः पि॑तॄ॒णाम् । अ॒र्द्ध उप॑मन्थति । अ॒र्द्धो हि पि॑तॄ॒णाम् । एक॒योप॑मन्थति **55**

TB 1.6.8.5

एका॒ हि पि॑तॄ॒णाम् । द॒क्षि॒णोप॑मन्थति । द॒क्षि॒णा वृ॒द्धि पि॑तॄ॒णाम् । अना॑र॒भ्योप॑मन्थति । तद्धि पि॒तॄन्-गच्छ॑ति । इ॒मां दिशं॒ वेदि॒मुद्ध॑न्ति । उ॒भये॒ हि दे॒वाश्च॑ पि॒तर॑श्चे॒ज्यन्ते॑ । चतुः॑ स्रक्तिर्भवति । सर्वा॒ ह्यनु॒ दिशः॑ पि॒तरः॑ । अखा॑ता भवति **56**

TB 1.6.8.6

खा॒ता हि दे॒वाना॑म् । म॒द्ध्य॒तो॑ ऽग्निराधी॑यते । अ॒न्त॒तो हि दे॒वाना॑-माधी॒यते॑ । वर्.षी॑यानि॒द्ध्म इ॒द्ध्माद्-भ॑वति॒ व्यावृ॑त्त्यै । परि॑ श्रयति । अ॒न्तर्.हि॑तो॒ हि पि॑तृलो॒को म॑नुष्यलो॒कात् । यत्-परु॑षि दि॒नम् । तद्-दे॒वाना॑म् । यद॑न्त॒रा । तन्-म॑नु॒ष्या॑णाम् **57**

TB 1.6.8.7

यथ् सम्॑लम् । तत् पि॑तॄ॒णाम् । सम्॑लं ब॒र्.हिर्-भ॑वति॒ व्यावृ॑त्त्यै । द॒क्षि॒णा स्तृ॑णाति । द॒क्षि॒णा वृ॒द्धि पि॑तॄ॒णाम् । त्रिः पर्ये॑ति । तृ॒तीये॒ वा इ॒तो लो॒के पि॒तरः॑ । ताने॒व प्री॑णाति । त्रिः पुनः

पर्येति । षट्थ्संपद्यन्ते **58**

TB 1.6.8.8

षड्वा ऋतवः । ऋतूनेव प्रीणाति । यत् प्रस्तरं यजुषा गृह्णीयात् । प्रमायुको यजमानः स्यात् । यन्न गृह्णीयात् । अनायतनः स्यात् । तूष्णीमेव न्यस्येत् । न प्रमायुको भवति । नानायतनः । यत्-त्रीन्-परिधीन् परिदद्ध्यात् **59**

TB 1.6.8.9

मृत्युना यजमानं परि गृह्णीयात् । यन्न परि-दद्ध्यात् । रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युः । द्वौ परिधी परिदधाति । रक्षसा-मपहत्यै । अथो मृत्योरेव यजमान-मुथ्सृजति । यत् त्रीणि त्रीणि हवीꣳष्युदाहरेयुः । त्रयस्त्रय एषाꣳ साकं प्रमीयेरन् । एकैक-मनूचीनां-न्युदाहरन्ति । एकैक एवैषामन्वञ्चः प्रमीयते ( ) । कशिपु कशिपव्याय । उपबर्हण-मुपबर्हण्याय । आञ्जन-माञ्जन्याय । अभ्यञ्जन-मभ्यञ्जन्याय । यथाभागमेवैनान् प्रीणाति । **60**

(निरवदयते - पितृमा - नग्निष्वात्ता - एकयोप मन्थ - त्यखाता भवति-मनुष्याणां - पद्यन्ते - परिदद्ध्यान् - मीयते पञ्च च) **(A8)**

1.6.9 अनुवाकं 9 - तच्छेषः

TB 1.6.9.1

अग्नये देवेभ्यः पितृभ्यः समिद्ध्यमानायानुब्रूहीत्याह । उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । एकामन्वाह । एका हि पितृणाम् । त्रिरन्वाह । त्रिर्हि देवानाम् । आघारावाघारयति । यज्ञ पुरुषोरनन्तरित्यै । नार्षेयं वृणीते । न होतारम् **61**

TB 1.6.9.2

यदार्ष्येयं वृणीत । यद्धोतारम् । प्रमायुको यजमानः स्यात् । प्रमायुको होता । तस्मान्न वृणीते । यजमानस्य होतुर्-गोपीथाय । अपबर्हिषः प्रयाजान्-यजति । प्रजा वै बर्हिः । प्रजा एव मृत्योरुथ्सृजति । आज्यभागौ यजति **62**

TB 1.6.9.3

यज्ञस्यैव चक्षुषी नान्तरेति । प्राचीनावीती सोमं यजति । पितृदेवत्या हि । एषा ऽऽहुतिः । पञ्च कृत्वोऽवद्यति । पञ्च ह्येता देवताः । द्वे पुरोऽनुवाक्ये । याज्या देवता वषट्कारः । ता एव प्रीणाति । सन्ततमव द्यति **63**

TB 1.6.9.4

ऋतूनाꣳ संतत्यै । प्रैवैभ्यः पूर्वया पुरोऽनुवाक्यया ऽऽह । प्रणयति द्वितीयया । गमयति याज्यया । तृतीये वा इतो लोके पितरः । अह्न एवैनान् पूर्वया पुरोऽनुवाक्यया ऽत्यानयति । रात्रियै द्वितीयया । ऐवैनान्. याज्यया गमयति । दक्षिणतोऽवदाय । उदङ्कृति क्रामति व्यावृत्त्यै **64**

TB 1.6.9.5

आ स्वधेत्या-श्रावयति । अस्तु स्वधेति प्रत्याश्रावयति । स्वधा नम इति वषट्करोति । स्वधाकारो हि पितृणाम् । सोममग्रे यजति । सोम प्रयाजा हि पितरः । सोम पितृमन्तं यजति । सम्वथ्सरो वै सोमः पितृमान् । सम्वथ्सरमेव तद्-यजति । पितॄन्-बर्हिषदो यजति **65**

TB 1.6.9.6

ये वै यज्वानः । ते पितरो बर्हिषदः । तानेव तद्-यजति । पितॄनग्निष्वात्तान्. यजति । ये वा अयज्वानो गृहमेधिनः । ते पितरोऽग्निष्वात्ताः । तानेव तद्-यजति । अग्निं कव्यवाहनं यजति । य एव पितृणामग्निः । तमेव तद्-यजति **66**

TB 1.6.9.7

अथो॒ यथा॒ऽग्निꣳ स्विष्ट॒कृतं॒ यज॑ति । ता॒दृगे॒व तत् । ए॒तत्ते॑ तत॒ ये च॒ त्वामन्विति॑ ति॒सृषु॑ स्र॒क्तीषु॒ निद॑धाति । तस्मा॒दा तृ॒तीया॒त् पुरु॑षा॒न्नाम॒ न गृ॑ह्णन्ति । ए॒तावं॑न्तो॒ हीज्यन्ते॑ । अत्र॑ पितरो यथाभा॒गं म॑न्दद्ध्वमित्या॑ह । ह्रीका॒ हि पि॒तरः॑ । उद॑ञ्चो॒ निष्क्रा॑मन्ति । ए॒षा वै म॑नु॒ष्या॑णां॒ दिक् । स्वामे॒व तद्-दिश॒मनु॒ निष्क्रा॑मन्ति **67**

TB 1.6.9.8

आ॒ह॒व॒नीय॒-मुप॑तिष्ठन्ते । न्ये॑वास्मै॒ तद्धु॑वते । यथ्स॒त्या॑हव॒नीये॑ । अथा॒न्यत्र॒ चर॑न्ति । आतमि॑तो॒रुप॑तिष्ठन्ते । अ॒ग्निमे॒वोप॑द्रष्टारं॑ कृ॒त्वा । पि॒तॄन्-नि॒रव॑दयन्ते । अन्तं॒ वा ए॒ते प्रा॒णानां॑ गच्छन्ति । य आतमि॑तोरुप॒तिष्ठ॑न्ते । सु॒स॒न्दृशं॑ त्वा व॒यमित्या॑ह **68**

TB 1.6.9.9

प्रा॒णो वै सु॑स॒न्दृक् । प्रा॒णमे॒वात्मन्-द॑धते । योजा॒ न्विन्द्र॑ ते॒ हरी॒ इत्या॑ह । प्रा॒णमे॒व पुन॑रयुक्त । अक्षन्नमीमदन्त॒ हीति॒ गार्ह॑पत्य॒-मुप॑तिष्ठन्ते । अक्षन्नमीमद॒न्ताथ॒ त्वोप॑तिष्ठामह॒ इति॒ वावैतदा॑ह । अमी॑मदन्त पि॒तरः॑ सो॒म्या इत्य॒भि प्रप॑द्यन्ते । अमी॑मदन्त पि॒तरोऽथ॑ त्वा॒ऽभि प्रप॑द्यामह॒ इति॒ वावैतदा॑ह । अ॒पः परि॑षिञ्चति । मा॒र्जय॑त्ये॒वैनान्॑ **69**

TB 1.6.9.10

अथो॑ त॒र्पय॑त्ये॒व । तृप्य॑ति प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ । य ए॒वं वेद॑ । अप॑ बर्हि॒षावनूया॒जौ य॑जति । प्र॒जा वै ब॒र्हिः । प्र॒जा ए॒व मृ॒त्योरुथ्सृ॑जति । च॒तुरः॑ प्रया॒जान्. य॑जति । द्वाव॑नूया॒जौ । षट्थ्संप॑द्यन्ते । षड्वा ऋ॒तवः॑ ( ) **70**

TB 1.6.9.11

ऋ॒तूने॒व प्री॑णाति । न पत्न्यन्वा॑स्ते । न सम्॒याज॑यन्ति । यत्पत्न्य॒न्वासी॑त । यथ्सम्॒या॒जये॑युः ।

प्रमायुका स्यात् । तस्मान्नान्वास्ते । न समयाजयन्ति । पत्नियै गोपीथाय । **71**

(होतार - माज्यभागौ यजति - सन्ततमवद्यति - व्यावृत्त्यै - बर्हिषदो यजति - तमेव तद् यज- त्यनु निष्क्रामन्त्या - है - नान् - ऋतवो - +नव च) **(A9)**

1.6.10 अनुवाकं 10 - त्र्यम्बकहवींषि

TB 1.6.10.1

प्रतिपूरुषमेककपालान् निर्वपति । जाता एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते । एकमतिरिक्तम् । जनिष्यमाणा एव प्रजा रुद्रान्निरवदयते । एककपाला भवन्ति । एकधैव रुद्रं निरवदयते । नाभिघारयति । यदभिघारयेत् । अन्तरवचारिणꣳ रुद्रं कुर्यात् । एकोल्मुकेन यन्ति **72**

TB 1.6.10.2

तद्धि रुद्रस्य भागधेयम् । इमां दिशं यन्ति । एषा वै रुद्रस्य दिक् । स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते । रुद्रो वा अपशुकाया आहुत्यै नातिष्ठत । असौ ते पशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात् । यमेव द्वेष्टि । तमस्मै पशुं निर्दिशति । यदि न द्विष्यात् । आखुस्ते पशुरिति ब्रूयात् **73**

TB 1.6.10.3

न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति । नारण्यान् । चतुष्पथे जुहोति । एष वा अग्नीनां पड्वीशो नाम । अग्निवत्येव जुहोति । मद्ध्यमेन पर्णेन जुहोति । स्रुग्घ्येषा । अथो खलु । अन्तमेनैव होतव्यम् । अन्तत एव रुद्रं निरवदयते **74**

TB 1.6.10.4

एष ते रुद्र भागः सह स्वस्राऽम्बिकयेत्याह । शरद्वा अस्याम्बिका स्वसा । तया वा एष हिनस्ति । यꣳ हिनस्ति । तयैवैनꣳ सह शमयति । भेषजं गव इत्याह । यावन्त एव ग्राम्याः पशवः ।

तेभ्यो भेषजं करोति । अवाँम्ब रुद्रमदिमहीत्याह । आशिषमेवैतामाशाँस्ते **75**

TB 1.6.10.5
त्र्यम्बकं यजामह इत्याह । मृत्योर् मुक्षीय मा ऽमृतादिति वावैतदाह । उत्किरन्ति । भगस्य लीफ्सन्ते । मूते कृत्वाऽऽसजन्ति । यथा जनं यतेऽवसं करोति । तादृगेवतत् । एष ते रुद्र भाग इत्याह निरवत्त्यै । अप्रतीक्षमायन्ति । अपः परिषिञ्चति ( ) । रुद्रस्यान्तर्.हित्यै । प्र वा एतेऽस्मा-ल्लोकाच्च्यवन्ते । ये त्र्यम्बकैश्चरन्ति । आदित्यं चरुं पुनरेत्य निर्वपति । इयं वा अदितिः । अस्यामेव प्रति तिष्ठन्ति । **76**

(यन्ति - ब्रूयान् - निरवदयते - शास्ते - सिञ्चति षट्च) **(A10)**

PrapAtaka Korvai with starting words of 1 tO 10 anuvAkams :-
(अनुमत्यै - वैश्वदेवेन ताः सृष्टा - स्त्रिवृत् - प्रजापतिः सवि - तोत्तरस्यां - देवासुराः सोँऽग्निर् - यत् पत्नी -वैश्वदेवेन ता वरुणप्रघासै - रग्नये देवेभ्यः - प्रतिपूरुषं दश)

korvai with starting words of 1, 11, 21 series of dasinis :-
(अनुमत्यै - प्रथमजो वथ्सो - बहुरूपा हि पशव - स्तस्माँत् पृथमात्रं - यदग्नयेऽनीकवत - उद्धारं वा - अग्नये देवेभ्य - ऋतूनेव षट्थ्सप्तति:)

first and last word of 6th prapAtakam :-
(अनुमत्यै - प्रति तिष्ठन्ति)

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके षष्ठः प्रपाठकः समाप्तः ॥
= =

1.7 प्रथमाष्टके सप्तमः प्रपाठकः - राजसूयानुब्राह्मणं

1.7.1 अनुवाकं 1 - शुनासीरीयेन्द्रतुरीयपञ्चावत्तीयापामार्गहोमाः

TB 1.7.1.1

एतद्-ब्राह्मणान्येव पञ्च हवीꣳषि । अथेन्द्राय शुनासीराय पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति । समॅवथ्सरो वा इन्द्रा शुनासीरः । समॅवथ्सरेणैवास्मा अन्नमव रुन्धे । वायव्यं पयो भवति । वायुर्वै वृष्ट्यै प्रदापयिता । स एवास्मै वृष्टिं प्रदापयति । सौर्य एकंकपालो भवति । सूर्येण वा अमुष्मिँल्लोके वृष्टिर्द्धृता । स एवास्मै वृष्टिं नि यच्छति **1**

TB 1.7.1.2

द्वादशगवꣳ सीरं दक्षिणा समृद्ध्यै । देवासुराः समॅयत्ता आसन् । ते देवा अग्निमब्रुवन् । त्वया वीरेणासुरान्-भिभवामेति । सोऽब्रवीत् । त्रेधाऽहमात्मानं विकरिष्य इति । स त्रेधा ऽऽत्मानं व्यकुरुत । अग्निं तृतीयम् । रुद्रं तृतीयम् । वरुणं तृतीयम् **2**

TB 1.7.1.3

सोऽब्रवीत् । क इदं तुरीयमिति । अहमितीन्द्रोऽब्रवीत् । सं तु सृजावहा इति । तौ समसृजेताम् । स इन्द्रस्तुरीय-मभवत् । यदिन्द्र-स्तुरीय-मभवत् । तदिन्द्र-तुरीयस्येन्द्र-तुरीयत्वम् । ततो वै देवा व्यजयन्त । यदिन्द्रतुरीयं निरुप्यते विजित्यै **3**

TB 1.7.1.4

वहिनी धेनुर्-दक्षिणा । यद्-वहिनी । तेनाग्नेयी । यद्-गौः । तेन रौद्री । यद्-धेनुः । तेनैन्द्री । यथ्स्त्री सती दान्ता । तेन वारुणी समृद्ध्यै । प्रजापतिर्-यज्ञमसृजत **4**

TB 1.7.1.5

तꣳ सृष्टꣳ रक्षाꣳस्यजिघाꣳसन् । स एताः प्रजापति-रात्मनो देवता निरमिमीत । ताभिर्वै स दिग्भ्यो रक्षाꣳसि प्राणुदत । यत् पञ्चावत्तीयं जुहोति । दिग्भ्य एव तद्-यजमानो रक्षाꣳसि प्रणुदते । समूढꣳ रक्षः संदग्धꣳ रक्ष इत्याह । रक्षाꣳस्येव संदहति । अग्नये रक्षोघ्ने स्वाहेत्याह । देवताभ्य एव विजिग्यानाभ्यो भागधेयं करोति । प्रष्टिवाही रथो दक्षिणा समृद्ध्यै **5**

TB 1.7.1.6

इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा । असुरान् पराभाव्यं । नमुचिमासुरं नालभत । तꣳ शच्याऽगृह्णात् । तौ समलभेताम् । सोऽस्मा-दभिशुनतरोऽभवत् ।सोऽब्रवीत् । सधांꣳ संदधावहै । अथ त्वाऽवं स्रक्ष्यामि । न मा शुष्केण नार्द्रेण हनः **6**

TB 1.7.1.7

न दिवा न नक्तमिति । स एतमपां फेनमसिञ्चत् । न वा एष शुष्को नार्द्रो व्युष्टा ऽऽसीत् । अनुदितः सूर्यः । न वा एतद्-दिवा न नक्तम् । तस्यैतस्मिन् लोके । अपां फेनेन शिर उदवर्तयत् । तदेनमन्ववर्तत । मित्रद्रुगिति **7**

TB 1.7.1.8

स एतानपामार्गानजनयत् । तानजुहोत् । तैर्वै स रक्षाꣳस्यपाहत । यदपामार्ग होमो भवति । रक्षसा-मपहत्यै । एकोल्मुकेन यन्ति । तद्धि रक्षसां भागधेयम् । इमां दिशं यन्ति । एषा वै रक्षसां दिक् । स्वायामेव दिशि रक्षाꣳसि हन्ति **8**

TB 1.7.1.9

स्वकृत इरिणे जुहोति प्रदरे वा । एतद् वै रक्षसामायतनम् । स्व एवायतने रक्षाꣳसि हन्ति । पर्णमयेन स्रुवेण जुहोति । ब्रह्म वै पर्णः । ब्रह्मणैव रक्षाꣳसि हन्ति । देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्याह । सवितृप्रसूत एव रक्षाꣳसि हन्ति । हतꣳ रक्षो ऽवधिष्म रक्ष इत्याह । रक्षसाꣳ स्तृत्यै

( ) । यद्वस्ते तद्-दक्षिणा निरवत्त्यै । अप्रतीक्षमा यन्ति । रक्षसा-मन्तर्.हित्यै । **9**

(यच्छति - वरुणं तृतीयं - विजित्या - असृजत - समृद्ध्यै - हनो - मित्रद्रुगिति - हन्ति - स्तृत्यै त्रीणि च) **(A1)**

1.7.2 अनुवाकं 2 - देविकावहवींषि

TB 1.7.2.1

धात्रे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति । समॅवथ्सरो वै धाता । समॅवथ्सरेणैवास्मै प्रजाः प्रजनयति । अन्वेवास्मा अनुमतिर्मन्यते । राते राका । प्र सिनीवाली जनयति । प्रजास्वेव प्रजातासु कुह्वां वाचं दधाति । मिथुनौ गावौ दक्षिणा समृद्ध्यै । आग्नावैष्णव-मेकादशकपालं निर्वपति । ऐन्द्रावैष्णव-मेकादशकपालम् **10**

TB 1.7.2.2

वैष्णवं त्रिकपालम् । वीर्यं वा अग्निः । वीर्यमिन्द्रः । वीर्यं विष्णुः । प्रजा एव प्रजाता वीर्यं प्रतिष्ठापयति । तस्मात् प्रजा वीर्यावतीः । वामन ऋषभो वही दक्षिणा । यद्वही । तेनाग्नेयः । यदृषभः **11**

TB 1.7.2.3

तेनैन्द्रः । यद्वामनः । तेन वैष्णवः समृद्ध्यै । अग्नीषोमीय-मेकादशकपालं निर्वपति । इन्द्रासोमीय-मेकादशकपालम् । सौम्यं चरुम् । सोमो वै रेतोधाः । अग्निः प्रजानां प्रजनयिता । वृद्धानामिन्द्रः प्रदापयिता । सोम एवास्मै रेतो दधाति **12**

TB 1.7.2.4

अग्निः प्रजां प्रजनयति । वृद्धामिन्द्रः प्रयच्छति । बभ्रुर्-दक्षिणा समृद्ध्यै । सोमापौष्णं चरुं

निर्वपति । ऐन्द्रापौष्णं चरुम् । सोमो वै रेतोधाः । पूषा पशूनां प्रजनयिता । वृद्धानामिन्द्रः प्रदापयिता । सोम एवास्मै रेतो दधाति । पूषा पशून् प्रजनयति **13**

TB 1.7.2.5

वृद्धानिन्द्रः प्रयच्छति । पौष्णश्चरुर्-भवति । इयं वै पूषा । अस्यामेव प्रति तिष्ठति । श्यामो दक्षिणा समृद्ध्यै । बहु वै पुरुषोऽमेद्ध्य-मुपगच्छति । वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति । सम्वत्सरो वा अग्निर्-वैश्वानरः । सम्वत्सरेणैवैनꣳ स्वदयति । हिरण्यं दक्षिणा **14**

TB 1.7.2.6

पवित्रं वै हिरण्यम् । पुनात्येवैनम् । बहु वै राजन्यो ऽनृतं करोति । उप जाम्यै हरते । जिनाति ब्राह्मणम् । वदत्यनृतम् । अनृते खलु वै क्रियमाणे वरुणो गृह्णाति । वारुणं यवमयं चरुं निर्वपति । वरुणपाशादेवैनं मुञ्चति । अश्वो दक्षिणा ( ) । वारुणो हि देवतयाऽश्वः समृद्ध्यै । **15**

(ऐन्द्रावैष्णावमेकादशकपालं-यदष्भो- दधाति-पूषा पशून् प्रजनयति-हिरण्यं दक्षिणा-दक्षिणैकं च) **(A2)**

1.7.3 अनुवाकं 3 - रत्निनां हवींषि

TB 1.7.3.1

रत्निनामेतानि हवीꣳषि भवन्ति । एते वै राष्ट्रस्य प्रदातारः । एतेऽपादातारः । य एव राष्ट्रस्य प्रदातारः । येऽपादातारः । त एवास्मै राष्ट्रं प्रयच्छन्ति । राष्ट्रमेव भवति । यथ् समाहृत्य निर्वपेत् । अरत्निनः स्युः । यथायथं निर्वपति रत्नित्वाय **16**

TB 1.7.3.2

यथ् सद्यो निर्वपेत् । यावतीमेकेन हविषाऽऽशिषमव रुन्धे । तावतीमव रुन्धीत । अन्वहं निर्वपति

। भूयसीमेवाशिषमव रुन्धे । भूयसो यज्ञक्रतूनुपैति । बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपति ब्रह्मणो गृहे । मुखत एवास्मै ब्रह्म सꣳश्यति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्र-मन्वारम्भयति । शितिपृष्ठो दक्षिणा समृद्ध्यै **17**

TB 1.7.3.3

ऐन्द्र-मेकादशकपालꣳ राजन्यस्य गृहे । इन्द्रियमेवाव रुन्धे । ऋषभो दक्षिणा समृद्ध्यै । आदित्यं चरुं महिष्यै गृहे । इयं वा अदितिः । अस्यामेव प्रतितिष्ठति । धेनुर्-दक्षिणा समृद्ध्यै । भगाय चरुं वावातायै गृहे । भगमेवास्मिन् दधाति । विचित्तगर्भा पष्ठौही दक्षिणा समृद्ध्यै **18**

TB 1.7.3.4

नैर्ऋतं चरुं परिवृत्त्यै गृहे कृष्णानां व्रीहीणां नखनिर्भिन्नम् । पाप्मानमेव निर्ऋतिं निरवदयते । कृष्णा कूटा दक्षिणा समृद्ध्यै । आग्नेय-मष्टाकपालꣳ सेनान्यो गृहे । सेनामेवास्य सꣳश्यति । हिरण्यं दक्षिणा समृद्ध्यै । वारुणं दशकपालꣳ सूतस्य गृहे । वरुणसवमेवाव-रुन्धे । महानिरष्टो दक्षिणा समृद्ध्यै । मारुतꣳ सप्तकपालं ग्रामण्यो गृहे **19**

TB 1.7.3.5

अन्नं वै मरुतः । अन्नमेवाव-रुन्धे । पृश्निर्-दक्षिणा समृद्ध्यै । सावित्रं द्वादशकपालं क्षत्तुर्गृहे प्रसूत्यै । उपद्वस्तो दक्षिणा समृद्ध्यै । आश्विनं द्विकपालꣳ संग्रहीतुर्गृहे । अश्विनौ वै देवानां भिषजौ । ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति । सवात्यौ दक्षिणा समृद्ध्यै । पौष्णं चरुं भागदुघस्य गृहे **20**

TB 1.7.3.6

अन्नं वै पूषा । अन्नमेवाव रुन्धे । श्यामो दक्षिणा समृद्ध्यै । रौद्रं गावीधुकं चरुमक्षावापस्य गृहे । अन्तत एव रुद्रं निरवदयते । शबल उद्धारो दक्षिणा समृद्ध्यै । द्वादशैतानि हवीꣳषि भवन्ति । द्वादश मासाः समॅवथ्सरः । समॅवथ्सरेणैवास्मै राष्ट्रमव-रुन्धे । राष्ट्रमेव भवति **21**

TB 1.7.3.7

यन्न प्रति निर्वपेत् । रत्निन आशिषोऽवरुन्धीरन् । प्रति निर्वपति । इन्द्राय सुत्राम्णे पुरोडाश-मेकादशकपालम् । इन्द्रायाꣳहोमुचे । आशिष एवावरुन्धे । अयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा वृत्रं वर्द्धयादित्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते । मैत्रा-बार्हस्पत्यं भवति । श्वेतायै श्वेतवत्स्यायै दुग्धे **22**

TB 1.7.3.8

बार्हस्पत्ये मैत्रमपि दधाति । ब्रह्म चैवास्मै क्षत्रं च समीची दधाति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्रं प्रतिष्ठापयति । बार्हस्पत्येन पूर्वेण प्रचरति । मुखत एवास्मै ब्रह्म सꣳश्यति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्र-मन्वारम्भयति । स्वयं कृता वेदिर्भवति । स्वयदिनं बर्हिः । स्वयकृत इद्ध्मः । अनभिजितस्या-भिजित्यै ( ) । तस्माद्-राज्ञामरण्य-मभिजितम् । सैव श्वेता श्वेतवत्सा दक्षिणा समृद्ध्यै । **23**

(रत्नित्वाय - समृद्ध्यै - पष्ठौहि दक्षिणा समृद्ध्यै - ग्रामण्यो गृहे - भागदुघस्य गृहे-भवति - दुग्धे - ऽभिजित्यै द्वे च) **(A3)**

1.7.4 अनुवाकं 4 - देवसुवां हवींषि

TB 1.7.4.1

देवसुवामेतानि हवीꣳषि भवन्ति । एतावन्तो वै देवानाꣳ सवाः । त एवास्मै सवान् प्रयच्छन्ति । त एनꣳ सुवन्ते । अग्निरेवैनं गृहपतीनाꣳ सुवते । सोमो वनस्पतीनाम् । रुद्रः पशूनाम् । बृहस्पतिर्-वाचाम् । इन्द्रो ज्येष्ठानाम् । मित्रः सत्यानाम् **24**

TB 1.7.4.2

वरुणो धर्मपतीनाम् । एतदेव सर्वं भवति । सविता त्वा प्रसवानाꣳ सुवतामिति हस्तं गृह्णाति प्रसूत्यै । ये देवा देवसुवः स्थेत्याह । यथा यजुरेवै तत् । महते क्षत्राय महत आधिपत्याय

महते जानराज्यायेत्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते । एष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानाꣳ राजेत्याह । तस्माथ्-सोमराजानो ब्राह्मणाः । प्रति त्यन्नाम राज्यमधायीत्याह **25**

TB 1.7.4.3

राज्यमेवास्मिन् प्रति दधाति । स्वां तनुवं वरुणो अशिश्रेदित्याह । वरुणसवमेवा-वरुन्धे । शुचेर्मित्रस्य व्रत्या अभूमेत्याह । शुचिमेवैनं व्रत्यं करोति । अमन्महि महत ऋतस्य नामेत्याह । मनुत एवैनम् । सर्वे व्राता वरुणस्या भूवन्नित्याह । सर्वव्रातमेवैनं करोति । वि मित्र एवैररातिमतारीदित्याह **26**

TB 1.7.4.4

अरातिमेवैनं तारयति । असूषुदन्त यज्ञिया ऋतेनेत्याह । स्वदयत्येवैनम् । व्यु त्रितो जरिमाणं न आनडित्याह । आयुरेवास्मिन् दधाति । द्वाभ्यां विमृष्टे । द्विपाद्-यजमानः प्रतिष्ठित्यै । अग्नीषोमीयस्य चैकादशकपालस्य देवसुवां च हविषामग्नये स्विष्टकृते समवद्यति । देवताभिरेवैनमुभयतः परिगृह्णाति । विष्णुक्रमान् क्रमते( ) । विष्णोरेव भूत्वेमॉल्लोका-नभिजयति । **27**

(सत्यानां-मधायीत्या-हातारीदित्याह-क्रमत एकं च) **(A4)**

1.7.5 अनुवाकं 5 - अभिषेकार्थमपांग्रहग्रहणम्

TB 1.7.5.1

अर्थेतः स्थेति जुहोति । आहुत्यैवैना निष्क्रीय गृह्णाति । अथो हविष्कृतानामेवाभिघृतानां गृह्णाति । वहन्तीनां गृह्णाति । एता वा अपाꣳ राष्ट्रम् । राष्ट्रमेवास्मै गृह्णाति । अथो श्रियमेवैनमभि वहन्ति । अपां पतिरसीत्याह । मिथुनमेवाकः । वृषाऽस्यूर्मिरित्याह **28**

TB 1.7.5.2

ऊर्मिमन्तमेवैनं करोति । वृषसेनोऽसीत्याह । सेनामेवास्य सꣳश्यति । व्रजक्षितः स्थेत्याह । एता वा अपां विशः । विशमेवास्मै पर्यूहति । मरुतामोजः स्थेत्याह । अन्नं वै मरुतः । अन्नमेवावरुन्धे । सूर्यवर्चसः स्थेत्याह **29**

TB 1.7.5.3

राष्ट्रमेव वर्चस्व्यकः । सूर्यत्वचसः स्थेत्याह । सत्यं वा एतत् । यद्-वर्षति । अनृतं यदातपति वर्षति । सत्यानृते एवावरुन्धे । नैनꣳ सत्यानृते उदिते हिꣳस्तः । य एवं वेद । मान्दाः स्थेत्याह । राष्ट्रमेव ब्रह्मवर्चस्यकः **30**

TB 1.7.5.4

वाशाः स्थेत्याह । राष्ट्रमेव वश्यकः । शक्करीः स्थेत्याह । पशवो वै शक्करीः । पशूनेवावरुन्धे । विश्वभृतः स्थेत्याह । राष्ट्रमेव पयस्व्यकः । जनभृतः स्थेत्याह । राष्ट्रमेवेन्द्रियाव्यकः । अग्नेस्तेजस्याः स्थेत्याह **31**

TB 1.7.5.5

राष्ट्रमेव तेजस्व्यकः । अपामोषधीनाꣳ रसः स्थेत्याह । राष्ट्रमेव मधव्यमकः । सारस्वतं ग्रहं गृह्णाति । एषा वा अपां पृष्ठम् । यथ्सरस्वती । पृष्ठमेवैनꣳ समानानां करोति । षोडशभिर्-गृह्णाति । षोडशकलो वै पुरुषः । यावानेव पुरुषः ( ) । तस्मिन् वीर्यं दधाति । षोडशभिर्-जुहोति षोडशभिर्-गृह्णाति । द्वात्रिꣳशथ् संपद्यन्ते । द्वात्रिꣳशदक्षरा ऽनुष्टुक् । वागनुष्टुफ् सर्वाणि छन्दाꣳसि । वाचैवैनꣳ सर्वैभिः छन्दोभि-रभिषिञ्चति । **32**

(ऊर्मिरित्याह - सूर्यवर्चसः स्थेत्याह - ब्रह्मवर्चस्यक - स्तेजस्याः स्थेत्याहैव - पुरुषः षट्च) **(A5)**

1.7.6 अनुवाकं 6 - अभिषेकार्थजलसंस्कारः

TB 1.7.6.1

देवीराप॒ः सं मधु॑मती॒र्-मधु॑मतीभिः सृज्यद्ध्व॒मित्या॑ह । ब्रह्म॑णै॒वैना॒ः सꣳ सृ॑जति । अना॑धृष्टाः सीद॒तेत्या॑ह । ब्रह्म॑णै॒वैना॑ः सादयति । अ॒न्त॒रा होतु॑श्च॒ धिष्णि॑यं ब्राह्मणाच्छꣳ॒ सिन॑श्च सादयति । आ॒ग्ने॒यो वै होता॑ । ऐ॒न्द्रो ब्रा॑ह्मणाच्छꣳ॒सी । तेज॑सा चै॒वेन्द्रि॒येण॑ चोभ॒यतो॑ रा॒ष्ट्रं परि॑गृह्णाति । हिर॑ण्ये॒नोत् पु॑नाति । आहु॑त्यै॒ हि प॒वित्रा॑भ्यामुत्पु॒नन्ति॒ व्यावृ॑त्त्यै **33**

TB 1.7.6.2

श॒तमा॑नं भवति । श॒तायुः॒ पुरु॑षः श॒तेन्द्रि॑यः । आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॒ये प्रति॑तिष्ठति । अनि॑भृष्टम॒सीत्या॑ह । अनि॑भृष्टꣳ॒ ह्ये॑तत् । वा॒चो बन्धु॒रित्या॑ह । वा॒चो ह्ये॑ष बन्धु॑ः । त॒पो॒जा इत्या॑ह । त॒पो॒जा ह्ये॑तत् । सोम॑स्य दा॒त्रम॒सीत्या॑ह **34**

TB 1.7.6.3

सोम॑स्य॒ ह्ये॑तद्दा॒त्रम् । शु॒क्रा वः॑ शु॒क्रेणोत्पु॑ना॒मीत्या॑ह । शु॒क्रा ह्याप॑ः । शु॒क्रꣳ हिर॑ण्यम् । च॒न्द्राश्च॒न्द्रेणेत्या॑ह । च॒न्द्रा ह्याप॑ः । च॒न्द्रꣳ हिर॑ण्यम् । अ॒मृता॑ अ॒मृते॒नेत्या॑ह । अ॒मृता॒ ह्याप॑ः । अ॒मृतꣳ॒ हिर॑ण्यम् **35**

TB 1.7.6.4

स्वाहा॑ राज॒सूया॒येत्या॑ह । रा॒ज॒सूया॑य॒ ह्ये॑ना उत्पु॒नाति॑ । स॒ध॒माद॑ो द्यु॒म्निनी॒रूर्ज॑ ए॒ता इति॑ वारु॒ण्यर्चा गृ॑ह्णाति । व॒रु॒ण॒स॒वमे॒वा व॑रुन्धे । एक॑या गृह्णाति । ए॒क॒धैव यज॑माने वी॒र्यं॑ दधाति । क्ष॒त्रस्योल्ब॑मसि क्ष॒त्रस्य॒ योनि॑र॒सीति॑ ता॒प्यं॑ चो॒ष्णीषं॑ च॒ प्रय॑च्छति सयोनि॒त्वाय॑ । एक॑शतेन दर्भपुञ्जी॒लैः प॑वयति । श॒तायु॒र्वै पुरु॑षः श॒तवी॑र्यः । आ॒त्मैक॑श॒तः **36**

TB 1.7.6.5

यावा॑नेव पुरु॑षः । तस्मि॑न् वी॒र्यं॑ दधाति । दद्ध्या॑शयति । इ॒न्द्रि॒यमे॒वा-व॑रुन्धे । उ॒दु॒म्बरं॑-माशयति । अ॒न्नाद्य॒स्याव॑ रुद्ध्यै । शष्पा॑ण्याशयति । सुरा॑बलि-मे॒वैनं॑ करोति । आ॒विदं॑ ए॒ता भ॑वन्ति । आ॒विद॑मे॒वैनं॑ गमयन्ति **37**

TB 1.7.6.6

अ॒ग्निरे॒वैनं॒ गार्ह॑पत्येनावति । इन्द्र॑ इन्द्रि॒येण॑ । पू॒षा प॒शुभिः॑ । मि॒त्रावरु॑णौ प्राणापा॒नाभ्या॑म् । इन्द्रो॑ वृ॒त्राय॒ वज्र॒मुद॑यच्छत् । स दिव॑मलिखत् । सो॑ऽर्य॒म्णः पन्था॑ अभवत् । स आवि॑न्ने॒ द्यावा॑पृथि॒वी धृ॒तव्र॑ते॒ इति॒ द्यावा॑पृथि॒वी उपा॑धावत् । स आ॒भ्यामे॒व प्रसू॑त॒ इन्द्रो॑ वृ॒त्राय॒ वज्रं॒ प्राह॑रत् । आवि॑न्ने॒ द्यावा॑पृथि॒वी धृ॒तव्र॑ते॒ इति॒ यदाह॑ **38**

TB 1.7.6.7

आ॒भ्यामे॒व प्रसू॑तो॒ यज॑मानो॒ वज्रं॒ भ्रातृ॑व्याय॒ प्रह॑रति । आवि॑न्ना दे॒व्यदि॑तिर्-विश्वरू॒पीत्या॑ह । इ॒यं वै दे॒व्यदि॑तिर्-विश्वरू॒पी । अ॒स्यामे॒व प्रति॑ तिष्ठति । आवि॑न्नो॒ऽयम॒सावा॑मुष्याय॒णो॑ऽस्यां वि॒श्यस्मिन् रा॒ष्ट्र इत्या॑ह । वि॒शैवैनꣳ रा॒ष्ट्रेण॒ सम॑र्द्धयति । म॒ह॒ते क्ष॒त्राय॑ मह॒त आधि॑पत्याय मह॒ते जान॑राज्या॒येत्या॑ह । आ॒शिष॑मे॒वैतामाशा॑स्ते । ए॒ष वो॑ भरता॒ राजा॒ सोमो॒ऽस्माकं॑ ब्राह्म॒णानाꣳ॒ राजेत्या॑ह । तस्मा॒थ् सोम॑राजानो ब्राह्म॒णाः **39**

TB 1.7.6.8

इन्द्र॑स्य॒ वज्रो॑ऽसि॒ वार्त्र॑घ्न इति॒ धनुः॒ प्रय॑च्छति॒ विजि॑त्यै । श॒त्रु॒बाध॑ना॒ः स्थेतीषून्॑ । शत्रू॑ने॒वास्य॑ बाधन्ते । पा॒त मा॑ प्र॒त्यञ्च॑ पा॒त मा॑ ति॒र्यञ्च॑म॒न्वञ्च॑ मा पा॒तेत्या॑ह । ति॒स्रो वै शर॑व्याः॑ । प्र॒तीची॑ ति॒रश्च्य॒नूची॑ । ताभ्य॑ ए॒वैनं॑ पान्ति । दि॒ग्भ्यो मा॑ पा॒तेत्या॑ह । दि॒ग्भ्य ए॒वैनं॑ पान्ति । विश्वा॑भ्यो मा ना॒ष्ट्राभ्य॑ः पा॒तेत्या॑ह ( ) । अप॑रिमितादे॒वैनं॑ पान्ति । हिर॑ण्यवर्णावु॒षसा॑ वि॒रोक इति॑ त्रि॒ष्टुभा॑ बा॒हू उद्-गृ॑ह्णाति । इ॒न्द्रि॒यं वै वी॒र्यं॑ त्रि॒ष्टुक् । इ॒न्द्रि॒यमे॒व वी॒र्य॑-मु॒परि॑ष्टादा॒त्मन्-ध॑त्ते । **40**

(व्यावृत्त्यै-दात्रमसीत्याहा-मृतꣳ हिरण्य-मेकशतो-गमयन्-त्याह-ब्राह्मणा- नाष्ट्राभ्यः पातेत्याह चत्वारि च) **(A6)**

1.7.7 अनुवाकं 7 - दिग्व्यास्थापनम्

TB 1.7.7.1

दिशो व्यास्थापयति । दिशामभिजित्यै । यदनु प्रक्रामेत् । अभि दिशो जयेत् । उत्तु मोद्येत् । मनसाऽनु प्रक्रामति । अभि दिशो जयति । नोन्मोद्यति । समिधमा तिष्ठेत्याह । तेज एवावरुन्धे **41**

TB 1.7.7.2

उग्रामा तिष्ठेत्याह । इन्द्रियमेवाव रुन्धे । विराजमा तिष्ठेत्याह । अन्नाद्यमेवाव रुन्धे । उदीचीमा तिष्ठेत्याह । पशूनेवाव रुन्धे । ऊर्द्ध्वामा तिष्ठेत्याह । सुवर्गमेव लोक-मभिजयति । अनूज्जिहीते । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै **42**

TB 1.7.7.3

मारुत एष भवति । अन्नं वै मरुतः । अन्नमेवाव रुन्धे । एकविꣳशतिकपालो भवति प्रतिष्ठित्यै । योऽरण्ये ऽनुवाक्यो गणः । तं मद्ध्यत उपदधाति । ग्राम्यैरेव पशुभि-रारण्यान् पशून् परिगृह्णाति । तस्माद्-ग्राम्यैः पशुभिरारण्याः पशवः परिगृहीताः । पृथिवीन्यः । अभ्यषिच्यत **43**

TB 1.7.7.4

स राष्ट्रं नाभवत् । स एतानि पार्थान्यपश्यत् । तान्यजुहोत् । तैर्वै स राष्ट्र-मभवत् । यत्पार्थानि जुहोति । राष्ट्रमेव भवति । बार्हस्पत्यं पूर्वेषामुत्तमं भवति । ऐन्द्रमुत्तरेषां प्रथमम् । ब्रह्म चैवास्मै क्षत्रं च समीची दधाति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्रं प्रतिष्ठापयति **44**

TB 1.7.7.5

षट्तुरस्ता-दभिषेकस्य जुहोति । षडुपरिष्टात् । द्वादश सं पद्यन्ते । द्वादश मासाः सम्वत्सरः । सम्वत्सरः खलु वै देवानां पूः । देवानामेव पुरं मद्ध्यतो व्यवसर्पति । तस्य न कुतश्च नोपाव्याधो भवति । भूतानामवेष्टीर्-जुहोति । अत्रात्र वै मृत्युर्-जायते । यत्र यत्रैव मृत्युर्-जायते ( ) । तत एवैनमवयजते । तस्माद्-राजसूयेनेजानः सर्वमायुरेति । सर्वे ह्यस्य मृत्यवोऽवेष्टाः । तस्माद्-राजसूयेनेजानो नाभिचरितवै । प्रत्यगेन-मभिचारः स्तृणुते । **45**

(रुन्धे-समष्ट्या-असिच्यत-स्थापयति-जायते पञ्च च) **(A7)**

1.7.8 अनुवाकं 8 - अभिषेकः

TB 1.7.8.1

सोमस्य त्विषिरसि तवेव मे त्विषिर्भूयादिति शार्दूलचर्मोपस्तृणाति । यैव सोमे त्विषिः । या शार्दूले । तामेवाव रुन्धे । मृत्योर्वा एष वर्णः । यच्छार्दूलः । अमृतꣳ हिरण्यम् । अमृतमसि मृत्योर्मा पाहीति हिरण्य-मुपास्यति । अमृतमेव मृत्योरन्तर्-द्धत्ते । शतमानं भवति **46**

TB 1.7.8.2

शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति । दिद्योन्मा पाहीत्युपरिष्टादधि निदधाति । उभयत एवास्मै शर्म दधाति । अवेष्टा दन्दशूका इति क्लीबꣳ सीसेन विद्ध्यति । दन्दशूका-नेवाव यजते । तस्मात् क्लीबं दन्दशूका दꣳशुकाः । निरस्तं नमुचेः शिर इति लोहितायसं निरस्यति । पाप्मानमेव नमुचिं निरवदयते । प्राणा आत्मनः पूर्वेऽभिषिच्या इत्याहुः **47**

TB 1.7.8.3

सोमो राजा वरुणः । देवा धर्मसुवश्च ये । ते ते वाचꣳ सुवन्तां ते ते प्राणꣳ सुवन्तामित्याह । प्राणानेवात्मनः पूर्वा-नभिषिञ्चति । यद्-ब्रूयात् । अग्नेस्त्वा तेजसा ऽभिषिञ्चामीति । तेजस्व्येव

स्यात् । दुश्चर्मा तु भवेत् । सोमस्य त्वा द्युम्नेना-भिषिञ्चामीत्याह । सौम्यो वै देवतया पुरुषः **48**

TB 1.7.8.4

स्वयैवैनं देवतयाऽभिषिञ्चति । अग्ने-स्तेजसेत्याह । तेज एवास्मिन् दधाति । सूर्यस्य वर्चसेत्याह । वर्च एवास्मिन् दधाति । इन्द्रस्ये-न्द्रियेणेत्याह । इन्द्रियमेवास्मिन् दधाति । मित्रावरुणयोर्-वीर्येणेत्याह । वीर्यमेवास्मिन् दधाति । मरुतामोजसेत्याह **49**

TB 1.7.8.5

ओज एवास्मिन् दधाति । क्षत्राणां क्षत्रपतिरसीत्याह । क्षत्राणामेवैनं क्षत्रपतिं करोति । अतिदिवस्पाहीत्याह । अत्यन्यान् पाहीति वावैतदाह । समावर्वृत्रन्न-धरागुदीची-रित्याह । राष्ट्रमेवास्मिन् ध्रुवमकः । उच्छेषणेन जुहोति । उच्छेषणभागो वै रुद्रः । भागधेयेनैव रुद्रं निरवदयते **50**

TB 1.7.8.6

उदङ्पेत्याग्नीद्धे जुहोति । एषा वै रुद्रस्य दिक् । स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते । रुद्र यत्ते क्रयी परं नामेत्याह । यद्वा अस्य क्रयी परं नाम । तेन वा एष हिनस्ति । यꣳ हिनस्ति । तेनैवैनꣳ सह शमयति । तस्मै हुतमसि यमेष्टमसीत्याह । यमादेवास्य मृत्युमवयजते **51**

TB 1.7.8.7

प्रजापते न त्वदेतान्यन्य इति तस्यै गृहे जुहुयात् । यां कामयेत राष्ट्रमस्यै प्रजा स्यादिति । राष्ट्रमेवास्यै प्रजा भवति । पर्ण-मयेना-द्भुर्यु-रभिषिञ्चति । ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन्-त्विषिं दधाति । औदुम्बरेण राजन्यः । ऊर्जमेवास्मि-न्नन्नाद्यं दधाति । आश्वत्थेन वैश्यः । विशमेवास्मिन् पुष्टिं दधाति । नैयग्रोधेन जन्यः( ) । मित्राण्येवास्मै कल्पयति । अथो प्रतिष्ठित्यै । **52**

(भव - त्याहुः - पुरुष - ओजसेत्याह - निरवदयते - यजते - जन्यो द्वे च) **(A8)**

1.7.9 अनुवाकं 9 - स्थारोहणम्. विजयः

TB 1.7.9.1

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्न इति रथमुपावहरति विजित्यै । मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मीत्याह । ब्रह्मणैवैनं देवताभ्यां युनक्ति । प्रष्टिवाहिनं युनक्ति । प्रष्टिवाही वै देवरथः । देवरथ-मेवास्मै युनक्ति । त्रयोऽश्वा भवन्ति । रथश्चतुर्थः । द्वौ सव्येष्ठसारथी । षट्थ् संपद्यन्ते **53**

TB 1.7.9.2

षड्वा ऋतवः । ऋतुभिरेवैनं युनक्ति । विष्णुक्रमान्-क्रमते । विष्णुरेव भूत्वेमान् लोकानभिजयति । यः क्षत्रियः प्रतिहितः । सोऽन्वारभते । राष्ट्रमेव भवति । त्रिष्टुभा ऽन्वारभते । इन्द्रियं वै त्रिष्टुक् । इन्द्रियमेव यजमाने दधाति **54**

TB 1.7.9.3

मरुतां प्रसवे जेषमित्याह । मरुद्भिरेव प्रसूत उज्जयति । आप्तं मन इत्याह । यदेव मनसैफ्सीत् । तदापत् । राजन्यं जिनाति । अनाक्रान्त एवाक्रमते । वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्द्ध्यते । यो राजन्यं जिनाति । समहमिन्द्रियेण वीर्येणेत्याह **55**

TB 1.7.9.4

इन्द्रियमेव वीर्यमात्मन्-धत्ते । पशूनां मन्युरसि तवेव मे मन्युर्भूयादिति वारांही उपानहावुप मुञ्चते । पशूनां वा एष मन्युः । यद् वराहः । तेनैव पशूनां मन्युमात्मन् धत्ते । अभि वा इयꣳ सुषुवाणं कामयते । तस्यैश्वरेन्द्रियं वीर्यमादातोः । वारांही उपानहावुपमुञ्चते । अस्या एवान्तर्द्धत्ते । इन्द्रियस्य वीर्यस्यानात्त्यै **56**

TB 1.7.9.5

नमो॑ मा॒त्रे पृ॑थि॒व्या इत्या॒हाहिꣳ॑ सायै । इय॑द॒स्या-यु॑र॒स्यायु॑र्मे धे॒हीत्या॑ह । आयुरे॒वात्मन्-ध॑त्ते । ऊर्ग॒स्यूर्जं॑ मे धे॒हीत्या॑ह । ऊर्ज॑म॒वात्मन् ध॑त्ते । युङ्क्ष्वि॒ वर्चो॑ऽसि॒ वर्चो॒ मयि॑ धे॒हीत्या॑ह । वर्च॑ ए॒वात्मन् ध॑त्ते । ए॒कधा ब्र॒ह्मण॒ उप॑ हरति । ए॒कधैव यज॑मान॒ आयु॒रूर्जं॒ वर्चो॑ दधाति । र॒थ॒वि॒मो॒च॒नीया॑ जुहोति॒ प्रति॑ष्ठित्यै **57**

TB 1.7.9.6

त्रयोऽश्वा॑ भवन्ति । रथ॑श्चतु॒र्थः । तस्मा॑-च्चतुर्जु॑होति । यदुभौ स॒हाव॒तिष्ठे॑ताम् । स॒मा॒नं लो॒कमि॑याताम् । स॒ह सं॑ग्रंही॒त्रा र॑थ॒वाह॑ने॒ रथ॒माद॑धाति । सु॒व॒र्गादे॒वैनं॑ लो॒काद॒न्तर्द॑धाति । हꣳ॒सः शु॑चि॒षदित्या द॑धाति । ब्रह्म॑णै॒वैन॑-मुपाव॒हर॑ति । ब्रह्म॒णा ऽऽद॑धाति ( ) । अति॑च्छन्द॒सा ऽऽद॑धाति । अति॑च्छन्दा॒ वै सर्वा॑णि॒ छन्दाꣳ॑सि । सर्वे॑भिरे॒वैनं॒ छन्दो॑भि॒-राद॑धाति । वर्ष्म॒ वा ए॒षा छन्द॑साम् । यदति॑च्छन्दाः । यदति॑च्छन्दसा॒ दधा॑ति । वर्ष्मै॒वैनꣳ॑ समा॒नानां॑ करोति । **58**

(प॒द्य॒न्ते॒ - द॒धा॒ति॒ - वी॒र्ये॑णेत्या॒हा - नी॑त्यै॒ - प्रति॑ष्ठित्यै॒ - ब्रह्म॒णाऽऽद॑धाति स॒प्त च॑) **(A9)**

1.7.10 अनुवाकं 10 - आसने समुपवेशः सर्वैस्सेव्यत्वं च

TB 1.7.10.1

मि॒त्रो॑ऽसि॒ वरु॑णो॒ऽसीत्या॑ह । मै॒त्रं वा अह॑ः । वा॒रु॒णी रात्रिः॑ । अ॒हो॒रा॒त्राभ्या॑-मे॒वैन॑-मु॒पाव॑हरति । मि॒त्रो॑ऽसि॒ वरु॑णो॒सीत्या॑ह । मै॒त्रो वै दक्षि॑णः । वा॒रु॒णः स॒व्यः । वै॒श्व॒दे॒व्या॑मिक्षा॑ । स्वमे॒वैनौ॑ भाग॒धेय॑-मु॒पाव॑हरति । सम॒हं विश्वै॑र्दे॒वै-रित्या॑ह **59**

TB 1.7.10.2

वै॒श्व॒दे॒व्यो॑ वै प्र॒जाः । ता ए॒वाद्याः॑ कुरुते । क्ष॒त्रस्य॒ नाभि॑रसि क्ष॒त्रस्य॒ योनि॑-र॒सीत्य॑धीवा॒समा-स्तृ॑णाति सयोनि॒त्वाय॑ । स्यो॒नामासी॑द सु॒षदा॒मासी॒देत्या॑ह । य॒था॒ य॒जुरे॒वै तत् । मा त्वा॑ हिꣳसी॒न्

मा मा॑ हिꣳसी॒दित्या॒हा-हिꣳसायै । निष॑साद धृ॒तव्र॑तो॒ वरु॑णः प॒स्त्या॑स्वा साम्रा॑ज्याय सु॒क्रतु॒रित्या॑ह । साम्रा॑ज्यमे॒वैनꣳ सु॒क्रतुं॑ करोति । ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ रा॑जन्-ब्र॒ह्माऽसि॑ सवि॒ताऽसि॑ स॒त्यस॑व॒ इत्या॑ह । स॒वि॒तार॑-मे॒वैनꣳ स॒त्यस॑वं करोति **60**

TB 1.7.10.3

ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ रा॑जन्-ब्र॒ह्माऽसीन्द्रो॑ऽसि स॒त्यौजा॒ इत्या॑ह । इन्द्र॑मे॒वैनꣳ स॒त्यौज॑सं करोति । ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ रा॑जन्-ब्र॒ह्माऽसि॑ मि॒त्रो॑ऽसि सु॒शेव॒ इत्या॑ह । मि॒त्रमे॒वैनꣳ सु॒शेवं॑ करोति । ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ रा॑जन्-ब्र॒ह्माऽसि॒ वरु॑णोऽसि स॒त्यध॒र्मेत्या॑ह । वरु॑णमे॒वैनꣳ स॒त्यध॑र्माणं करोति । स॒वि॒ताऽसि॑ स॒त्यस॑व॒ इत्या॑ह । गा॒य॒त्री-मे॒वैतेना॑भि॒व्याह॑रति । इन्द्रो॑ऽसि स॒त्यौजा॒ इत्या॑ह । त्रि॒ष्टुभ॑-मे॒वैतेना॑भि॒-व्याह॑रति **61**

TB 1.7.10.4

मि॒त्रो॑ऽसि सु॒शेव॒ इत्या॑ह । जग॑ती-मे॒वैतेना॑भि॒व्याह॑रति । स॒त्यमे॒ता दे॒वताः॑ । स॒त्यमे॒तानि॒ छन्दाꣳ॑सि । स॒त्यमे॒वाव॑ रुन्धे । वरु॑णोऽसि स॒त्यध॒र्मेत्या॑ह । अ॒नु॒ष्टुभ॑-मे॒वैतेना॑भि॒व्याह॑रति । स॒त्या॒नृ॒ते वा अ॑नु॒ष्टुप् । स॒त्या॒नृ॒ते वरु॑णः । स॒त्या॒नृ॒ते ए॒वाव॑रुन्धे **62**

TB 1.7.10.5

नैनꣳ सत्यानृ॒ते उ॑दि॒ते हिꣳस्तः । य एवं॑ वेद॑ । इन्द्र॑स्य॒ वज्रो॑ऽसि॒ वार्त्र॑घ्न॒ इति॒ स्फ्यं प्रय॑च्छति । वज्रो॒ वै स्फ्यः । वज्रे॑णै॒वास्मा॑ अवरप॒रꣳ र॑न्धयति । ए॒वꣳ हि तच्छ्रेयः॑ । यद॑स्मा ए॒ते रद्ध्ये॑युः । दिशो॒ऽभ्य॑यꣳ राजा॑ ऽभू॒दिति॒ पञ्चा॒क्षान्-प्रय॑च्छति । ए॒ते वै सर्वे॑ऽयाः॑ । अप॑राजायिन-मे॒वैनं॑ करोति **63**

TB 1.7.10.6

ओ॒द॒नमुद्ध्व॑ते । प॒र॒मे॒ष्ठी वा ए॒षः । यदो॑द॒नः । प॒र॒मामे॒वैनꣳ श्रियं॑ गमयति । सुश्लो॒कॉ(4)

सुमङ्गलॉ(4) सत्यराजा(3)नित्याह । आशिषमेवैतामा शास्ते । शौनः शेपमारव्यापयते । वरुणपाशा-देवैनं मुञ्चति । परः शतं भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः( ) । आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति । मारुतस्य चैकविꣳशतिकपालस्य वैश्वदेव्यै चामिक्षाया अग्नये स्विष्टकृते समवद्यति । देवताभिरेवैन-मुभयतः परिगृह्णाति । अपां नप्त्रे स्वाहोर्जो नप्त्रे स्वाहाऽग्नये गृहपतये स्वाहेति तिस्र आहुतीर् जुहोति । त्रय इमे लोकाः । एष्वेव लोकेषु प्रति तिष्ठति । **64**

(देवैरित्याह - सत्यसवं करोति - त्रिष्टुभमेवैतेनाभि व्याहरति- सत्यानृते एवावरुन्धे - करोति - शतेन्द्रियः षट्च) **(A10)**

PrapAtaka Korvai with starting words of 1 tO 10 anuvAkams :-
(एतद् ब्राह्मणानि - धात्रे - रात्निनां - देवसुवा - मर्थेतो - देवीर् - दिशः - सोमस्ये - न्द्रस्य - मित्रो दश)

korvai with starting words of 1, 11, 21 series of dasinis :-
(एतद् ब्राह्मणानि - वैष्णवं त्रिकपाल - मन्नं वै पूषा - वाशाः स्थेत्याह - दिशो व्यास्थापय - त्युदङ्परेत्य - ब्रह्मा(3)न्त्वꣳ राजं चतुष्षष्टिः

first and last word of 7th prapAtakam :-
(एतद् ब्राह्मणानि - प्रति तिष्ठति)

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके सप्तमः प्रपाठकः समाप्तः ॥
= =

1.8 प्रथमाष्टके अष्टमः प्रपाठकः - राजसूयानुब्राह्मणं

1.8.1 अनुवाकं 1 - संसृपां हवींषि दश

TB 1.8.1.1

वरुणस्य सुषुवाणस्य दशधेन्द्रियं वीर्यं परा ऽपतत् । तथ्सꣳ सृद्भिरनु समसर्पत् । तथ्सꣳ सृपाꣳ सꣳ सृत्त्वम् । अग्निना देवेन प्रथमे ऽहन्ननु प्रायुङ्क्त । सरस्वत्या वाचा द्वितीये । सवित्रा प्रसवेन तृतीये । पूष्णा पशुभिश्चतुर्थे । बृहस्पतिना ब्रह्मणा पञ्चमे । इन्द्रेण देवेन षष्ठे । वरुणेन स्वया देवतया सप्तमे **1**

TB 1.8.1.2

सोमेन राज्ञा ऽष्टमे । त्वष्ट्रा रूपेण नवमे । विष्णुना यज्ञेनाप्नोत् । यथ्सꣳ सृपो भवन्ति । इन्द्रियमेव तद्-वीर्यं यजमान आप्नोति । पूर्वा पूर्वा वेदिर्भवति । इन्द्रियस्य वीर्यस्यावरुद्ध्यै । पुरस्ता-दुपसदाꣳ सौम्येन प्रचरति । सोमो वै रेतोधाः । रेत एव तद्-दधाति ( ) । अन्तरा त्वाष्ट्रेण । रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि विकरोति । उपरिष्टाद्-वैष्णवेन । यज्ञो वै विष्णुः । यज्ञ् एवान्ततः प्रति तिष्ठति । **2**

(सप्तमे - दधाति पञ्च च) **(A1)**

1.8.2 अनुवाकं 2 - दशपेयः

TB 1.8.2.1

जामि वा एतत् कुर्वन्ति । यथ्सद्यो दीक्षयन्ति सद्यः सोमं क्रीणन्ति । पुण्डरिस्रजां प्रयच्छत्यजामित्वाय । अङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तः । अप्सु दीक्षातपसी प्रावेशयन् । तत् पुण्डरीक-मभवत् । यत् पुण्डरिस्रजां प्रयच्छति । साक्षादेव दीक्षातपसी अवरुन्धे । दशभिर्वथ्सतरैः सोमं क्रीणाति । दशाक्षरा विराट् **3**

TB 1.8.2.2

अन्नं॑ वि॒राट् । वि॒राजै॒वान्नाद्य॒मव॑ रुन्धे । मु॒ष्क॒रा भ॑वन्ति सेन्द्र॒त्वाय॑ । द॒श॒पेयो॑ भवति । अ॒न्नाद्य॒स्याव॑रुद्ध्यै । श॒तं ब्रा॑ह्म॒णाः पि॑बन्ति । श॒तायुः पुरु॑षः श॒तेन्द्रि॑यः । आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॒ये प्रति॑ तिष्ठति । स॒प्त॒द॒शꣳ स्तो॒त्रं भ॑वति । स॒प्त॒द॒शः प्र॒जाप॑तिः **4**

TB 1.8.2.3

प्र॒जाप॑ते॒राप्त्यै॑ । प्रा॒का॒शाव॑द्ध्र्यवे॑ ददाति । प्र॒का॒श-मे॒वैनं॑ गमयति । स्रज॑मुद्-गा॒त्रे । व्ये॑वास्मै॑ वासयति । रु॒क्मꣳ होत्रे॑ । आ॒दि॒त्यमे॒वास्मा॒ उन्न॑यति । अश्वं॑ प्रस्तोतृप्रतिह॒र्तृभ्यां॑म् । प्रा॒जा॒पत्यो वा अश्वः॑ । प्र॒जाप॑ते॒राप्त्यै॑ **5**

TB 1.8.2.4

द्वाद॑श-पष्ठौ॒हीर्-ब्र॒ह्मणे॑ । आयु॑रे॒वाव॑-रुन्धे । व॒शां मै॑त्रावरु॒णाय॑ । रा॒ष्ट्रमे॒व व॒श्यं॑कः । ऋ॒ष॒भं ब्रा॑ह्मणाच्छꣳसिने॑ । रा॒ष्ट्र-मे॒वेन्द्रि॑या॒व्य॑कः । वास॑सी नेष्टापो॒तृभ्यां॑ । प॒वित्रे॑ ए॒वास्यै॒ते । स्थूरिं॑ यवाचि॒त-म॑च्छावा॒काय॑ । अ॒न्त॒त ए॒व वरु॑ण॒मव॑ यजते **6**

TB 1.8.2.5

अ॒न॒ड्वाह॑-म॒ग्नीधे॑ । वह्नि॒र्वा अ॑न॒ड्वान् । वह्नि॑र॒ग्नीत् । वह्नि॑नै॒व वह्निं॑ य॒ज्ञस्याव॑रुन्धे । इन्द्र॑स्य सुषुवा॒णस्य॑ त्रे॒धेन्द्रि॒यं वी॒र्यं॑ परा॑ऽपतत् । भृगु॒-स्तृती॑य-मभवत् । श्रा॒य॒न्तीयं॒ तृती॑यम् । सर॑स्वती॒ तृती॑यम् । भा॒र्ग॒वो होता॑ भवति । श्रा॒य॒न्तीयं॑ ब्रह्मसा॒मं भ॑वति ( ) । वा॒र॒व॒न्तीय॑-मग्निष्टोम-सा॒मम् । सा॒र॒स्व॒तीर॒पो गृ॑ह्णाति । इ॒न्द्रि॒यस्य॑ वी॒र्य॑स्याव॑-रुद्ध्यै । श्रा॒य॒न्तीयं॑ ब्रह्मसा॒मं भ॑वति । इ॒न्द्रि॒यमे॒वास्मि॑न् वी॒र्यꣳ श्रयति । वा॒र॒व॒न्तीय॑-मग्निष्टोम-सा॒मम् । इ॒न्द्रि॒यमे॒वास्मि॑न् वी॒र्यं॑ वारयति । **7**

(वि॒राट् - प्र॒जाप॑ति॒ - रश्वः॑ प्र॒जाप॑ते॒राप्त्यै॑ - यजते - ब्रह्मसा॒मं भ॑वति स॒प्त च॑) **(A2)**

1.8.3 अनुवाकं 3 - दिशामवेष्टयः, पशुबन्धः, सात्यदूतहवींषि च

TB 1.8.3.1

ईश्वरो वा एष दिशोऽनून्-मदितोः । यं दिशोऽनु व्यास्थापयन्ति । दिशामवेष्टयो भवन्ति । दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठत्यनुन्मादाय । पञ्च देवता यजति । पञ्च दिशः । दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठति । हविषो हविष इष्ट्वा बार्.हस्पत्य-मभिघारयति । यजमानदेवत्यो वै बृहस्पतिः । यजमानमेव तेजसा समर्द्धयति **8**

TB 1.8.3.2

आदित्यां मलू.हां गर्भिणीमा लभते । मारुतीं पृश्निं पष्ठौहीम् । विशं चैवास्मै राष्ट्रं च समीची दधाति । आदित्यया पूर्वया प्रचरति । मारुत्योत्तरया । राष्ट्र एव विशमनुबद्धाति । उच्चैरादित्याया आश्रावयति । उपाꣳशु मारुत्यै । तस्माद्-राष्ट्रं विशमतिवदति । गर्भिण्यादित्या भवति **9**

TB 1.8.3.3

इन्द्रियं वै गर्भः । राष्ट्र-मेवेन्द्रियाव्यकः । अगर्भा मारुती । विड्वै मरुतः । विशमेव निरिन्द्रियामकः । देवासुराः समयत्ता आसन् । ते देवा अश्विनोः पूषन्-वाचः सत्यꣳ संनिधाय । अनृतेनासुरा-नभ्यभवन् । तेऽश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादशकपालं निरवपन् । ततो वै ते वाचः सत्यमवारुन्धत **10**

TB 1.8.3.4

यदश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति । अनृतेनैव भ्रातृव्या-नभिभूय । वाचः सत्यमवरुन्धे । सरस्वते सत्यवाचे चरुम् । पूर्वमेवोदितम् । उत्तरेणाभि गृणाति । सवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालं प्रसूत्यै । दूतान्-प्रहिणोति । आविदं एता भवन्ति । आविदमेवैनं गमयन्ति ( ) । अथो दूतेभ्य एव न छिद्यते । तिसृधन्वꣳ शुष्कदृतिर्-दक्षिणा समृद्ध्यै । **11**

(अर्द्धयति - भव - त्यरुन्धत - गमयन्ति द्वे च) **(A3)**

1.8.4 अनुवाकं 4 - प्रयुजां हवींषि द्वादश

TB 1.8.4.1

आग्नेय-मष्टाकपालं निर्वपति । तस्मा-च्छिशिरे कुरुपञ्चालाः प्राञ्चो यान्ति । सौम्यं चरुम् । तस्माद्-वसन्तं व्यवसायादयन्ति । सावित्रं द्वादशकपालम् । तस्मात्-पुरस्ताद्-यवानाꣳ सवित्रा विरुन्धते । बार्हस्पत्यं चरुम् । सवित्रैव विरुद्ध्य । ब्रह्मणा यवानादधते । त्वाष्ट्र-मष्टाकपालम् **12**

TB 1.8.4.2

रूपाण्येव तेन कुर्वते । वैश्वानरं द्वादशकपालम् । तस्माज्जघन्ये नैदाघे प्रत्यञ्चः कुरुपञ्चाला यान्ति । सारस्वतं चरुं निर्वपति । तस्मात्-प्रावृषि सर्वा वाचो वदन्ति । पौष्णेन व्यवस्यन्ति । मैत्रेण कृषन्ते । वारुणेन विधृता आसते । क्षैत्रपत्येन पाचयन्ते । आदित्येनादधते **13**

TB 1.8.4.3

मासिमास्येतानि हवीꣳषि निरुप्याणीत्याहुः । तेनैवर्तून्-प्रयुङ्क्ष इति । अथो खल्वाहुः । कः समॅवथ्सरं जीविष्यतीति । षडेव पूर्वेद्युर्निरुप्याणि । षडुत्तरेद्युः । तेनैवर्तून्-प्रयुङ्क्ते । दक्षिणो रथवाहनवाहः पूर्वेषां दक्षिणा । उत्तर उत्तरेषाम् । समॅवथ्सरस्यैवान्तौ युनक्ति ( ) । सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै । **14**

(त्वाष्ट्रमष्टाकपालं - दधते - युनत्त्येकं च) **(A4)**

1.8.5 अनुवाकं 5 - सौत्रामणिः, पशवः, हवींषि च

TB 1.8.5.1

इन्द्र॑स्य सुषुवा॒णस्य॑ दश॒धेन्द्रि॒यं वी॒र्यं॑ परा॑ऽपतत् । स यत् प्र॑थ॒मं नि॒रष्ठी॑वत् । तत्-क्ल॑मभवत् । यद्-द्वि॒तीयँ॑म् । तद्-बद॑रम् । यत्-तृ॒तीयँ॑म् । तत्-क॒र्कन्धु॑ । यन्न॒स्तः । स सिꣳ॒हः । यदक्ष्योः॑ **15**

TB 1.8.5.2

स शा॑र्दू॒लः । यत्-कर्ण॑योः । स वृक॑ः । य ऊ॒र्द्धः । स सोम॑ः । या ऽवा॑ची । सा सुरा॑ । त्र॒याः सक्त॑वो भवन्ति । इ॒न्द्रि॒यस्याव॑-रुद्ध्यै । त्र॒याणि॒ लोमा॑नि **16**

TB 1.8.5.3

त्विषि॑मे॒वाव॑ रुन्धे । त्रयो॒ ग्रहाः॑ । वी॒र्य॑मे॒वाव॑ रुन्धे । नाम्ना॑ दश॒मी । नव॒ वै पुरु॑षे प्रा॒णाः । नाभि॑र्दश॒मी । प्रा॒णा इ॑न्द्रि॒यं वी॒र्यम् । प्रा॒णाने॒वेन्द्रि॒यं वी॒र्यं॑ यज॑मान आ॒त्मन्-ध॑त्ते । सीसे॑न क्ली॒बाच्छष्पा॑णि क्रीणाति । न वा ए॒तदयो॒ न हिर॑ण्यम् **17**

TB 1.8.5.4

यथ्-सीसँ॑म् । न स्त्री न पुमान्॑ । यत्-क्ली॒बः । न सोमो॒ न सुरा॑ । यथ्-सौ॑त्रामा॒णी समृ॑द्ध्यै । स्वा॒द्वीं त्वा॑ स्वा॒दुनेत्या॑ह । सोम॑मे॒वैनां॑ करोति । सोमो॑ऽस्य॒श्विभ्यां॑ पच्यस्व॒ सर॑स्वत्यै पच्य॒स्वेन्द्रा॑य सु॒त्राम्णे॑ पच्य॒स्वेत्या॑ह । ए॒ताभ्यो॒ ह्ये॑षा दे॒वता॑भ्यः॒ पच्य॑ते । ति॒स्रः सꣳसृ॑ष्टा वसति **18**

TB 1.8.5.5

ति॒स्रो हि रात्रीः॑ क्री॒तः सोमो॒ वस॑ति । पु॒नातु॑ ते परि॒स्रुत॒मिति॒ यजु॑षा पुनाति॒ व्यावृ॑त्त्यै । प॒वित्रे॑ण पुनाति । प॒वित्रे॑ण॒ हि सोमं॑ पु॒नन्ति॑ । वारे॑ण॒ शश्व॑ता॒ तनेत्या॑ह । वारे॑ण॒ हि सोमं॑ पु॒नन्ति॑ ।वा॒युः पू॒तः प॒वित्रे॒णेति॒ नैतया॑ पुनीयात् । व्यृ॑द्धा॒ ह्ये॑षा । अ॒ति॒प॒वि॒तस्यै॒तया॑ पुनीयात् । कु॒विद॒ङ्गे-त्यनि॑रुक्तया प्राजाप॒त्यया॑ गृह्णाति **19**

TB 1.8.5.6

अनिरुक्तः प्रजापतिः । प्रजापतेरास्यै । एकयर्चा गृह्णाति । एकधैव यजमाने वीर्यं दधाति । आश्विनं धूम्रमा लभते । अश्विनौ वै देवानां भिषजौ । ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति । सारस्वतं मेषम् । वाग्वै सरस्वती । वाचैवैनं भिषज्यति ( ) । ऐन्द्रमृषभꣳ सेन्द्रत्वाय । **20**

(अक्ष्योर् - लोमानि - हिरण्यं - वसति - गृह्णाति - भिषज्यत्येकं च) **(A5)**

1.8.6 अनुवाकं 6 - सौत्रामणिः, पशवः, हवींषि च

TB 1.8.6.1

यत्-त्रिषु यूपेष्वा-लभेत । बहिर्द्धा ऽस्मादिन्द्रियं वीर्यं दध्यात् । भ्रातृव्यमस्मै जनयेत् । एकयूप आलभते । एकधैवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं दधाति । नास्मै भ्रातृव्यं जनयति । नैतेषां पशूनां पुरोडाशा भवन्ति । ग्रहपुरोडाशा ह्येते । युवꣳ सुरामममश्विनेति सर्वदेवत्ये याज्यानुवाक्ये भवतः । सर्वा एव देवताः प्रीणाति **21**

TB 1.8.6.2

ब्राह्मणं परिक्रीणीया-दुच्छेषणस्य पातारम् । ब्राह्मणो ह्याहुत्या उच्छेषणस्य पाता । यदि ब्राह्मणं न विन्देत् । वल्मीकवपायामव नयेत् । सैव ततः प्रायश्चित्तिः । यद्-वै सौत्रामण्यै व्यृद्धम् । तदस्यै समृद्धम् । नानादेवत्याः पशवश्च पुरोडाशाश्च भवन्ति समृद्ध्यै । ऐन्द्रः पशूनामुत्तमो भवति । ऐन्द्रः पुरोडाशानां प्रथमः **22**

TB 1.8.6.3

इन्द्रिये एवास्मै समीची दधाति । पुरस्ता-दनूयाजानां पुरोडाशैः प्रचरति । पशवो वै पुरोडाशाः । पशूनेवाव रुन्धे । ऐन्द्र-मेकादशकपालं निर्वपति । इन्द्रियमेवाव-रुन्धे । सावित्रं द्वादशकपालं प्रसूत्यै । वारुणं दशकपालम् । अन्तत एव वरुणमव-यजते । वडबा दक्षिणा **23**

TB 1.8.6.4

उत वा एषाऽश्वꣳ सूते । उताश्वतरम् । उत सोम उत सुरा । यथ्-सौत्रामणी समृद्ध्यै । बार्हस्पत्यं पशुं चतुर्थ-मतिपवितस्यालभते । ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः । ब्रह्मणैव यज्ञस्य व्यृद्धमपि-वपति । पुरोडाशवानेष पशुर्भवति । न ह्येतस्य ग्रहं गृह्णन्ति । सोमप्रतीकाः पितर-स्तृप्णुतेति शतातृण्णायाꣳ समवनयति **24**

TB 1.8.6.5

शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति । दक्षिणेऽग्नौ जुहोति । पापवस्यसस्य व्यावृत्त्यै । हिरण्यमन्तरा धारयति । पूतामेवैनां जुहोति । शतमानं भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति । यत्रैव शतातृण्णां धारयति **25**

TB 1.8.6.6

तन्निदधाति प्रतिष्ठित्यै । पितॄन्. वा एतस्येन्द्रियं वीर्यं गच्छति । यꣳ सोमोऽतिपवते । पितॄणां यज्या-नुवाक्याभिरुप तिष्ठते । यदेवास्य पितॄनिन्द्रियं वीर्यं गच्छति । तदेवाव रुन्धे । तिसृभिरुप तिष्ठते । तृतीये वा इतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति । अथो त्रीणि वै यज्ञस्येन्द्रियाणि ( ) । अद्ध्वर्युर्-होता ब्रह्मा । त उपतिष्ठन्ते । यान्येव यज्ञस्येन्द्रियाणि । तैरेवास्मै भेषजं करोति । **26**

(प्रणाति - प्रथमो - दक्षिणा - समवनयति - धारय - तीन्द्रियाणि चत्वारि च) **(A6)**

1.8.7 अनुवाकं 7 - राजसूयस्याग्रे कर्तव्यं पवित्राख्यमग्निष्टोममहः

TB 1.8.7.1

अग्निष्टोममग्र आहरति । यज्ञमुखं वा अग्निष्टोमः । यज्ञमुखमेवारभ्य सवमाक्रमते । अथैषो-ऽभिषेचनीय-श्चतुस्त्रिꣳशपवमानो भवति । त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवताः । ता एवाप्नोति । प्रजापति-

श्चतुस्त्रिꣳशः । तमेवाप्नोति । सꣳशर एष स्तोमानामयथापूर्वम् । यद्-विषमाः स्तोमाः **27**

TB 1.8.7.2

एतावान्. वै यज्ञः । यावान्-पवमानाः । अन्तः श्लेषणं त्वा अन्यत् । यथ्-समाः पवमानाः । तेनासꣳशरः । तेन यथापूर्वम् । आत्मनै-वाग्निष्टोमेनर्द्धोति । आत्मना पुण्यो भवति । प्रजा वा उक्थानि । पशव उक्थानि( ) । यदुक्थ्यो भवत्यनु संतत्यै । **28**

(स्तोमाः-पशव उक्थान्येकं च) **(A7)**

1.8.8 अनुवाकं 8 - अभिषेचनीये साममन्त्रविशेषः

TB 1.8.8.1

उप त्वा जामयो गिर इति प्रतिपद्भवति । वाग्वै वायुः । वाच एवैषोऽभिषेकः । सर्वासामेव प्रजानाꣳ सूयते । सर्वा एनं प्रजा राजेति वदन्ति । एतमु त्यं दशाक्षिप इत्याह । आदित्या वै प्रजाः । प्रजानामेवैतेन सूयते । यन्ति वा एते यज्ञमुखात् । ये सम्भार्या अक्रन्न् **29**

TB 1.8.8.2

यदाह पवस्व वाचो अग्रिय इति । तेनैव यज्ञमुखान्-नयन्ति । अनुष्टुक्-प्रथमा भवति । अनुष्टु-गुत्तमा । वाग्वा अनुष्टुक् । वाचैव प्रयन्ति । वाचोद्यन्ति । उद्वतीर्-भवन्ति । उद्वद्वा अनुष्टुभो रूपम् । आनुष्टुभो राजन्यः **30**

TB 1.8.8.3

तस्मादुद्वतीर्-भवन्ति । सौर्यनुष्टु-गुत्तमा भवति । सुवर्गस्य लोकस्य संतत्यै । यो वै सवादेति । नैनꣳ सव उपनमति । यः सामभ्य एति । पापीयान्थ्-सुषुवाणो भवति । एतानि खलु वै सामानि । यत्पृष्ठानि । यत्पृष्ठानि भवन्ति **31**

TB 1.8.8.4

तैरेव सवान्नैति । यानि देवराजानाꣳ सामानि । तैरमुष्मिन् लोक ऋद्धोति । यानि मनुष्यराजानाꣳ सामानि । तैरस्मिन् लोक ऋद्धोति । उभयोरेव लोकयोर्-ऋद्धोति । देवलोके च मनुष्यलोके च । एकविꣳशो ऽभिषेचनीय-स्योत्तमो भवति । एकविꣳशः केशवपनीयस्य प्रथमः । सप्तदशो दशपेयः **32**

TB 1.8.8.5

विड्वा एकविꣳशः । राष्ट्रꣳ सप्तदशः । विश एवैतन्-मद्ध्यतोऽभिषिच्यते । तस्माद्वा एष विशां प्रियः । विशो हि मद्ध्यतोऽभिषिच्यते । यद्वा एनमदो दिशोऽनु व्यास्थापयन्ति । तथ्-सुवर्गं लोक-मभ्यारोहति । यदिमं लोकं न प्रत्यवरोहेत् । अति जनं वेयात् । उद्वा माद्येत् ( ) । यदेष प्रतीचीन-स्तोमो भवति । इममेव तेन लोकं प्रत्यवरोहति । अथो अस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्य-नुन्मादाय । **33**

(अक्रन् - राजन्यो - भवन्ति - दशपेयो - माद्येत् त्रीणि च) **(A8)**

1.8.9 अनुवाकं 9 - अभिषेचनीयविषययो रुक्मयोः स्तुतिः

TB 1.8.9.1

इयं वै रजता । असौ हरिणी । यद्-रुक्मौ भवतः । आभ्यामेवैन-मुभयतः परि गृह्णाति । वरुणस्य वा अभिषिच्यमानस्यापः । इन्द्रियं वीर्यं निरघ्नन् । तथ्-सुवर्णꣳ हिरण्य-मभवत् । यद्-रुक्म-मन्तर्-दधाति । इन्द्रियस्य वीर्यस्यानिर्घाताय । शतमानो भवति शतक्षरः ( ) । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति । आयुर्वै हिरण्यम् । आयुष्या एवैन-मभ्यति क्षरन्ति । तेजो वै हिरण्यम् । तेजस्या एवैनमभ्यति क्षरन्ति । वर्चो वै हिरण्यम् । वर्चस्या एवैनमभ्यति क्षरन्ति । **34**

(श॒तक्ष॑रो॒ऽष्टौ च॑) **(A9)**

1.8.10 अनुवाकं 10 - व्युष्टिद्विरात्रं राजसूयान्ते कर्तव्यम्

TB 1.8.10.1

अप्र॑तिष्ठितो॒ वा ए॒ष इत्या॑हुः । यो रा॑ज॒सूये॑न॒ यज॑त॒ इति॑ । य॒दा वा ए॒ष ए॒तेन॑ द्विरा॒त्रेण॒ यज॑ते । अथ॑ प्रति॒ष्ठा । अथ॑ सम्॒वथ्स॒रमा॑प्नोति । याव॑न्ति सम्॒वथ्स॒रस्या॑-होरा॒त्राणि॑ । ताव॑तीरे॒तस्य॑ स्तो॒त्रीयाः॑ । अ॒हो॒रा॒त्रेष्वे॒व प्रति॑ तिष्ठति । अ॒ग्नि॒ष्टो॒मः पूर्व॒मह॑र्-भवति । अ॒ति॒रा॒त्र उत्त॑रम् **35**

TB 1.8.10.2

नानै॒वाहो॑रा॒त्रयो॒ः प्रति॑ तिष्ठति । पौ॒र्ण॒मा॒स्यां पूर्व॒मह॑र्-भवति । व्य॑ष्टकाया॒-मुत्त॑रम् । नानै॒वार्द्ध॑मा॒सयो॒ः प्रति॑तिष्ठति । अ॒मा॒वा॒स्या॑यां॒ पूर्व॒मह॑र्-भवति । उद्दृ॑ष्ट॒ उत्त॑रम् । नानै॒व मास॑यो॒ः प्रति॑ तिष्ठति । अथो॒ खलु॑ । ये ए॒व स॑मानप॒क्षे पु॑ण्या॒हे स्याता॑म् । तयोः॑ का॒र्यं॑ प्रति॑ष्ठित्यै **36**

TB 1.8.10.3

अ॒प॒श॒व्यो द्वि॑रा॒त्र इत्या॑हुः । द्वे ह्ये॑ते छन्द॑सी । गा॒य॒त्रं च॒ त्रैष्टु॑भं च । जग॑तीम॒न्तर्य॑न्ति । न तेन॒ जग॑ती कृ॒तेत्या॑हुः । यदे॑नां तृतीयसव॒ने कु॒र्वन्तीति॑ । य॒दा वा ए॒षाऽहीन॒स्याह॒र् भज॑ते । सा॒ह्नस्य॑ वा॒ सव॑नम् । अथै॒व जग॑ती कृ॒ता । अथ॑ पशु॒व्य॑ः ( ) । व्यु॑ष्टि॒र्वा ए॒ष द्वि॑रा॒त्रः । य ए॒वं वि॒द्वान् द्वि॑रा॒त्रेण॒ यज॑ते । व्ये॑वास्मा॑ उच्छति । अथो॒ तम॑ ए॒वाप॑हते । अ॒ग्नि॒ष्टो॒म-म॑न्त॒त आह॑रति । अ॒ग्निः सर्वा॑ दे॒वताः॑ । दे॒वता॑स्वे॒व प्रति॑ तिष्ठति । **37**

(उत्त॑रं॒ - प्रति॑ष्ठित्यै - पशु॒व्य॑ः स॒प्त च॑) **(A10)**

PrapAtaka Korvai with starting words of 1 tO 10 anuvAkams :-

(वरु॑णस्य - जा॒ - मीश्व॒र - आ॑ग्ने॒य - मिन्द्र॑स्य॒ - यत् त्रि॒ - ष्व॑ग्निष्टो॒म - मुप॑ त्वे॒ - यं वै र॑ज॒ता - ऽप्र॑तिष्ठितो॒ दश॑)

korvai with starting words of 1, 11, 21 series of dasinis :-
(वरु॑णस्य॒ - यद॒श्विभ्यां॒ - यत् त्रि॒षु - तस्मा॒दुद्व॑तीः स॒प्तत्रिꣳ॑शत्)

first and last word of 8th prapAtakam :-
वरु॑णस्य॒ - प्रति॑ तिष्ठति ।

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके अष्टमः प्रपाठकः समाप्तः ॥
॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्कं समाप्तम् ॥ = = = = = = = = = = = = = = = = = =